

KABUL VE ONAY SAYFASI

SERDAR YILMAZ tarafından hazırlanan “TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ (6-8) METİNLERİN KÜLTÜR AKTARIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği/ oy çokluğuyla kabul edilmiştir. 18/04/2024

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman

Prof. Dr. Enver KAPAĞAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Üye

Doç. Dr. Mustafa KUNDAKÇI

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Üye

Doç. Dr. Ömer Faruk ATEŞ

Kastamonu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ (6-8) METİNLERİN
KÜLTÜR AKTARIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERDAR YILMAZ

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Enver KAPAĞAN

BOLU, NİSAN - 2024

KABUL VE ONAY SAYFASI

SERDAR YILMAZ tarafından hazırlanan “TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ (6-8) METİNLERİN KÜLTÜR AKTARIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği/ oy çokluğuyla kabul edilmiştir. 18/04/2024

Jüri Üyeleri

Danışman

Prof. Dr. Enver KAPAĞAN

Bolu Aban İzzet Baysal Üniversitesi

İmza

.....

Üye

Doç. Dr. Mustafa KUNDAKÇI

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye

Doç. Dr. Ömer Faruk ATEŞ

Kastamonu Üniversitesi

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin Turnitin adlı programında enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %17'yi geçmemektedir.

.....

SERDAR YILMAZ

ÖZET

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ (6-8) METİNLERİN KÜLTÜR AKTARIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERDAR YILMAZ

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

(TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. ENVER KAPAĞAN

BOLU, NİSAN - 2024

vii + 92

Kültür aktarımı ve kültürün temelindeki dil yeteneklerinin kazanılması konusu, Türkçe eğitim programlarında sıklıkla ele alınmaktadır. Bu sebeple uzmanlar, dil ve dil becerisine yönelik bilgiler sunarken kültür ve dil bağlantısına dikkat çekme gereği duymuşlardır. Eğitim programlarının temelleri kapsamında hazırlanmış olan ders kitapları, ders öğretmenleri çeşitli seçimler yapmadığı müddetçe Türkçe derslerinin hangi etkinlikler ve konular kapsamında ilerleyeceğini tespit eden temel araçlar konumundadır. Bu açıdan dil yeteneklerinin kazanımı aşamasında kültürden nasıl ve ne düzeyde yararlanıldığının belirlenmesi oldukça önemlidir.

Toplumsal yaşam içerisinde kişilerin yer edinememe problemi yaşamalarının zemininde öz kültür ve gelenekten kopukluk yaşanmasına sebep olmaktadır. Ulusların milli benlik kazanmasına fayda sağlayan kültürel unsurlardan biri de halk müziği olarak ifade edilebilir. Bu kapsamda yapılan çalışmada altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kültür aktarımı bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın ilk bölümlerinde kültür ve dil ilişkisine değinilmiş, devamında, kültür aktarımı konusu Türkçe eğitim programları çerçevesinden ele alınmıştır. Çalışmanın son bölümlerinde ise altıncı, yedinci ve sekizinci Türkçe ders kitaplarındaki metinler kültür aktarımı bakımından incelenmiştir.

ANAHTAR KELİMELELER: Türkçe eğitimi, Kültür aktarımı, Kültür, Dil, Eğitim programı

ABSTRACT

ANALYZING THE TEXTS IN TURKISH TEXTBOOKS (6-8) IN TERMS OF CULTURE TRANSFER

MSC THESIS

SERDAR YILMAZ

BOLU ABANT IZZET BAYSAL UNIVERSITY

INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

DEPARTMENT OF TURKISH AND SOCIAL SCIENCES EDUCATION

(SUPERVISOR: ASSOC. PROF. DR. ENVER KAPAĞAN)

BOLU, APRIL 2024

vii + 92

The issue of culture transfer and the acquisition of language skills underlying culture is frequently addressed in Turkish language education programs. For this reason, experts have felt the need to draw attention to the connection between culture and language when presenting information on language and language skills. Textbooks, which are prepared within the scope of the foundations of educational programs, are the basic tools that determine the activities and topics within which Turkish lessons will progress unless the course teachers make various choices. In this respect, it is very important to determine how and to what extent culture is utilized in the acquisition of language skills.

It causes disconnection from the core culture and tradition on the grounds that people experience the problem of not being able to gain a place in social life. One of the cultural elements that help nations gain national identity can be expressed as folk music. In this context, this study aims to analyze the texts in sixth, seventh and eighth grade Turkish textbooks in terms of cultural transfer. In the first sections of the study, the relationship between culture and language was mentioned, and then the issue of culture transfer was discussed within the framework of Turkish education programs. In the last sections of the study, the texts in the sixth, seventh and eighth grade Turkish textbooks were analyzed in terms of cultural transmission.

KEYWORDS: Turkish education, Culture transfer, Culture, Language, Education program

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ŞEKİL LİSTESİ.....	iv
TABLO LİSTESİ.....	v
KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ	vi
TEŞEKKÜR	vii
1. GİRİŞ.....	1
2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ	
ARAŞTIRMALAR.....	3
2.1 Dil	3
2.2 Kültür.....	4
2.3 Kültür ve Dil İlişkisi	5
2.4 Kültür Aktarımı	8
2.4.1 Kültür Aktarımının Unsurları	11
2.4.2 Kültür Aktarımının Önemi	12
2.4.3 Kültür Aktarımı ve Amaçları.....	13
2.4.4 Kültür Aktarımında Yazınsal Metinler.....	16
2.5 Öğretim Programı	21
2.6 Ders Kitabı.....	21
2.7 2.6. Ders Kitabında Bulunan Destek Materyaller	22
2.7.1 Öğrencilere Ait Çalışma Kitabı.....	22
2.7.2 Öğretmen Kılavuz Kitabı	22
2.8 Türkçe Eğitimi ve Kültür Transferi Bağlantısı.....	23
2.9 Kültür Aktarımı Bakımından Türkçe Ders Kitapları.....	25
2.10 Materyal Olarak Türkçe Ders Kitapları.....	32
2.11 İlgili Araştırmalar	38
3. YÖNTEM.....	57
3.1 Araştırma Modeli.....	57
3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	57
4. BULGULAR	58
4.1 6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı	58
4.2 7.Sınıf Türkçe Ders Kitabı	68
4.3 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabı	75
5. TARTIŞMA	83
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	85
7. KAYNAKLAR.....	88

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1. Türkçe ders kitaplarının kapakları.	33
Şekil 2.2. 5 farklı satır boylarında hazırlanan sayfalar.	36
Şekil 4.1. Bayram Yeri isimli metin bölüm 1.	60
Şekil 4.2. Bayram Yeri isimli metin bölüm 2.	61
Şekil 4.3. Karagöz ve Hacivat Gölge Oyunu.	62
Şekil 4.4. Göç Destanı metni bölüm 1.	63
Şekil 4.5. Göç Destanı metni bölüm 2.	64
Şekil 4.6. Öyle Denmez metni bölüm 1.	65
Şekil 4.7. Bir Fil Daha metni bölüm 1.	66
Şekil 4.8. Kardeşim Serbest metni.	67
Şekil 4.9. Anadolu'da Kilim Demek metni bölüm 1.	69
Şekil 4.10. Anadolu'da Kilim Demek metni bölüm 2.	70
Şekil 4.11. Gelir Nevruz Bayramı şiiri.	71
Şekil 4.12. Arıları Sulama Vakfı bölüm 1.	72
Şekil 4.13. Arıları Sulama Vakfı bölüm 2.	73
Şekil 4.14. Bayrak ve Cumhuriyet serbest okuma metni.	74
Şekil 4.15. Sekizinci sınıf Göç Destanı.	76
Şekil 4.16. Sekizinci sınıf Göç Destanı.	77
Şekil 4.17. Vatan Sevgisini İçten Duyanlar metni.	78
Şekil 4.18. Bir Fincan Kahve metni.	79
Şekil 4.19. Kız Kulesi metni.	80
Şekil 4.20. Karagöz metni.	81
Şekil 4.21. Gölge Oyunu.	82

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1. Kùltür aktarımında kullanılan yöntemler.	15
---	----

KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ

AKT	Aktaran Yazar
AOÖÇ	Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi
Çev.	Çeviren
Ed.	Editör
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
S	Sayfa Sayısı
TDK	Türk Dil Kurumu
TÖMER	Türkçe Öğretim Merkezi
TTKB	Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
TÜBAR	Türklük Bilimi Araştırmaları
V.D	Ve Diğer Yazarlar

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, değerli bilgilerini benimle paylaşan, kendisine danıştığım da kıymetli zamanını ayırıp sabırla ve büyük bir ilgiyle faydalı olabilmek için elinden gelenin fazlasını sunan her sorun yaşadığım da yanına gidebildiğim, güler yüzünü ve samimiyetini benden esirgemeyen ve gelecekteki mesleki hayatımda da bana verdiği değerli bilgilerden faydalanacağım danışman hoca statüsünü hakkıyla yerine getiren Prof. Dr. Enver KAPAĞAN' a teşekkür ederek sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Çalışmam boyunca bana olan desteğini ve güvenini hiçbir zaman benden esirgemeyen hayattaki en büyük şansım eşim olan Melike YILMAZ' a sonsuz teşekkürler.

Serdar YILMAZ

1. GİRİŞ

Aynı kara parçası üstünde yaşamakta olan, ortak bir kültür ve dile sahip olan milletler, toplumu bir arada tutmak ve beraberliğin sürdürülmesini sağlamak adına mevcut ulusal değerlerini yeni nesillere de kazandırmayı arzularlar. Teknoloji çağının yaşanmış olduğu dönemimizde insanlar birbirlerinden bu denli uzaklaşmış iken bu hedefi gerçeğe dökmek daha zor hale gelmektedir. Okul, topluma faydalı bireyler yetiştirmek ve bu yöntemle toplumun sürekliliğini sağlamak adına kişilere, insanlığın ve toplumun ortak malı haline gelen değerleri kazandırma konusunda öne çıkan bir kurumdur. Bu nedenle öğrencilere okullarda mutlaka temel olan değerlerin kazandırılması gerekmektedir. Bu noktada kullanılan en etkin yol ise ders kitaplarında yer alan metindir.

Değerler genellikle arzu edilen, inanılan ve davranışlar adına bir ölçek şeklinde kullanılan olgulardır. İlk kez Znaniecki tarafınca sosyal bilimlere kazandırılmış olan değer kavramı, Latince “*Kıymetli olmak*” ya da “*Kuvvetli olmak*” manalarına gelen “*valere*” kökünden oluşturulmuştur.

Değerler, bir toplumu meydana getiren kişilere nelerin seçilmesi gerektiğini, nelerin önemli olduğunu ve basitçe ne şekilde yaşanması gerektiğini belirtmektedir. Eğitim kuruluşlarının temel amaçları incelendiği zaman pek çoğunun temiz olma, düzenli olma, vatansever olma, yaratıcı olma, girişimci olma gibi pek çok değer içerdiği görülmektedir. Eğitim kuruluşları bu ve benzeri değerlerle öğrencilere nasıl yaşanması gerektiği ve nelerin önemli olduğu hususunda rehberlik etmektedir.

Türkçe dersi, dil bilgisine dair kuralları uygulamayı, etkili konuşmayı, etkili yazmayı, etkili dinlemeyi, güzel ve doğru okumayı amaçlamasına ek olarak kişinin evrensel, sosyal, ahlaki ve milli değerlere sahip olmasını hedeflemektedir.

Türkçe kitaplarında yer alan metinler, öğrencilerin yaşamla bağlantısını çok daha manalı hale getirmesini, mutlu olmasını ve hayattan keyif almasını sağlayacak olan değerler ile dolmalıdır. Bahsi geçen metinler, Türk edebiyatında yer alan seçkin örnekleri içermektedir. Bu metinler, evrensel, milli ve manevi değerleri yansıtmakta, dil bilinci ve estetik zevk kazandırmakta ve eğitim programlarında öğrencilere kazandırılması beklenen değer aktarımına katkı sağlamaktadır.

Eğitim aşamasında soyut işlemler evresi şeklinde tanımlanmakta olan ortaokul zamanı, inanç ve değer sistemlerinin yapılandırılmış olduğu aşamadır. Özellikle de değerlerin yapılandırılmış olduğu kritik bir aşama olan bu evrede Tşrkçe ders kitaplarındaki mevcut özelliklerin incelenmesi ders kitaplarının gelişimi bakımından da oldukça önemli yararlar sağlamaktadır. Bu noktada özellikle kşltşr aktarımı konusunda öne çıkan bir araç olarak Tşrkçe ders kitaplarında milli ve kşltşrel değerleri yansıtan metinlerin incelenmesi çalışmanın temel amacını oluşturmuştur. Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığı tarafınca öğrencilere verilen altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf Tşrkçe ders kitaplarındaki kşltşr aktarımı unsurları içeren metinlerin incelenmesi yapılmıştır.

2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Dil

Dil, insanların duygularını, düşüncelerini, isteklerini ve arzularını ifade etmek için kullandıkları kelimeler ve işaretler uyumudur. Dil, insanın fiziksel, ruhsal, kültürel, sosyal ve diğer değerleriyle ilişkilidir. TDK (2023, s.1) tarafından yapılan tanıma göre dil, *“İnsanların duyduklarını ve kendi fikirlerini bildirmek adına işaretler ya da kelimeler ile yapmış oldukları lisan ve anlaşma”*dır. Farklı bir ifade ile, *“İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zebandır”*. Dil, diğer insanlarla olan ilişkilerimizde kullandığımız bir unsur olarak yaşamımızın her yerinde bulunabilir. Dil, sokakta, evde, okulda, işte, alışverişte ve daha fazlasında kullanılmaktadır. Dil, insanların duygu ve düşüncelerini başkalarına iletme yöntemidir.

Dil, karmaşık bir yapı olmakla beraber dilin işaret ettiği nesneler ve kavramlar arasında doğrudan bağlantı bulunmayabilir. Araştırmacılar farklı dil tanımları yaparken bu işlevleri göz önünde bulundurmuştur. Martinet (1998, s.49) dili, bir bildirişim aracı olarak tanımlamıştır. Aksan'a (1998, s.12) göre dil, bilim, sanat ve kültür gibi alanlarda faaliyet gösteren bir kurumdur ve toplumdan ayrı düşünülemez. Ergin (2000, s.28) dili *“İnsanların içerisinde bir anlaşmayı oluşturan doğal bir unsur, kendisine has kuralları bulunan ve sadece bu kurallar kapsamında gelişen canlı haldeki varlık, zemini bilinmeyen zamanlarda oluşturulmuş bir gizli antlaşmalar sistemi ve seslerden oluşturulmuş toplumsal bir kuruluştur”* diye tanımlamıştır.

Kaplan (2012, s.73) dilin üç yönünü tanımlamıştır. Birinci boyutta dili bazı ses ya da ses gruplarının o nesnelerin, şeylerin düşünüyü uyandırması aşamasından ibaret olduğunu belirtmiştir. İkinci boyutta dili sadece bir araç olarak görmüş, üçüncü boyutta ise bir milletin tarihinin özeti olarak görmüş ve manevi açıdan ele almıştır. Dil, seslerden oluşan ve farklı toplumların inançlarını yansıtan, insanlar arasında anlaşmayı kolaylaştıran bir yapıdır. Chomsky (akt. Yalçın ve Şengül, 2007, s.43) dilin düşünceyi iletişim süreci boyunca aktarma işlevini yerine getirmesinin öneminden bahsetmiştir.

Dil, kültürün taşıyıcısıdır ve bir milletin kültürünü öğrenme yeteneğine sahiptir. Bu nedenle, toplumun kültürel bir parçasıdır. Dil, bir milletin kültürel değerlerini nesilden nesle aktaran bir araçtır. Böylece dil de kültür de canlılığını korumaktadır. Korkmaz (1997, s.8) dilin sakin bir yapıya sahip olduğunu belirtir. Dil canlı olduğu için sürekli gelişir, bununla beraber yeni kelime ve ekler barındırır. Dil, bir kültür aktarıcısı ve bir anlaşma aracıdır (Özbay, 2002, s.19). Bu açıdan bakıldığında dil, toplum tarafından şekillenir. Herhangi bir toplumda dünyaya gelen bir bebek, sadece iletişim kurmak için bir dil öğrenmekle kalmaz, aynı zamanda o toplumun kültürünü de öğrenir. Kundakçı ve Kapağan (2015) araştırmalarında dilin çeşitliliğini açıklarken aşağıdaki ifadeyi kullanmaktadırlar.

“İnsanın ilk dil tecrübesini biraz da şuuraltı imkânların devreye girmesiyle yaşadığı dile, ‘anadil’ denmektedir. Bu ilk tecrübenin sonrasında farklı ihtiyaçlara dönük bilinçli olarak öğrenilen diller ise ‘ikinci dil’ yahut ‘yabancı dil’ olarak adlandırılabilir.”

2.2 Kültür

Türk Dil Kurumu'na göre kültür, bir toplulukta hüküm süren ve onun tinsel özelliğini, duyuş ve düşünme ayrılığını meydana getiren, gelenek hâlindeki her türlü yaşayış, fikir ve sanat varlıklarının tümüdür. Kültür, tarih boyunca yaratılan ve geleceğe aktarılan tüm maddi ve manevi değerlerden oluşur. Bir milletin sahip olduğu maddi ve manevi değerlerin kültür olduğu düşünüldüğünde, dil de kültürün taşıyıcısıdır. Kültür, maddi ve manevi her şeyi işlemek ve geliştirmek demektir (Kaplan, 2012, s.90). Bir toplumun kimliğini oluşturan ve onu diğerlerinden ayıran en önemli unsurlardan biri kültürdür. Kültür, bir milletin inançları, örf ve âdetleri, sanatı, ahlâkı, edebiyatı, düşünce şekli, yaşam tarzı ve diğer tüm değerlerini içerir. Kültür dilimize iki kaynaktan geçmiştir. Bunlardan ilki irfan anlamına gelir ve Fransızcadan geçmiştir. İkincisi ise medeniyet anlamına gelir ve İngilizceden geçmiştir. Güvenç'e göre (2002, s.37) Kültür, toplumun bir üyesi olarak yaşamları boyunca öğrendikleri her şeydir. Kültür, yaratanın veya doğanın yarattığına karşılık insan türünün yarattığı her şeydir.

Genel olarak, kültür ile ilgili tanımlar, din, dil, tarih, millet, sanat, örf, âdet, toplum ve yaşam tarzı gibi kavramları içerir. Kültür kavramına giren bu bileşenler, insanların davranışlarını, yiyeceklerini, içeceklerini, giyeceklerini, yerleşim

yerlerini ve düşünce tarzlarını doğrudan etkileyebilir. Yeryüzünde milletlerin bulunduğu düzeyde kültür de bulunmaktadır. İnsanlar varlığını sürdürmek için kültürlerini geçmişten geleceğe aktarmalıdır. Kültürel aktarım, yalnızca bir toplum içinde bireyler arasında değil, aynı zamanda milletler arasında da gerçekleşir. Bu aktarımın bir sonucu olarak, farklı kültürler arasında da kültür alışverişi gerçekleşmektedir. Yeni bir dil öğrenirken de kültür aktarımı vardır. Dil, bir milletin yaşam tarzları, örfleri, âdetleri ve inançlarından kaynaklanan kültürlerin aktarılmasını sağlayan en önemli bileşendir. Kuşaktan kuşağa kültür aktarımı için dil en önemli araçtır. Aslan (2007, s.77), "*Dil, eğitiminin bir parçasıdır*" demektedir. Ölçüsü dikkatli bir şekilde ayarlanmalıdır. Kültür aktarımı, öğrenilen yabancı dilin ait olduğu toplumları tanıtmak ve farklı kültürlerin özelliklerini aktarmak için yapılmalıdır. Bu fikirden hareketle, din ve kültür kavramları arasında bir ilişki olduğu düşünüldüğünde dil de kültürle ilişkilidir.

2.3 Kültür ve Dil İlişkisi

Göğüş (1993, s.6) kültür, eğitim ve temel dil eğitimi arasında bulunan bağlantıyı açıklarken şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Kültür ve eğitimin bağlantısı, üstünde durulamayacak düzeyde açıktır. Bu herkesçe kabul edilmektedir. Eğitim ile kültür kazanılmaktadır ve kültür de eğitim süreci ile kazanılmaktadır. Ancak bahsi geçen bağlantıda insanlara destek olan şey ise dildir. Dil mevcut olmasaydı insanlar kültür kazanmaz, eğitim alamaz ve kültürlerini yenileyemezlerdi. Bu nedenle kültür ve eğitim yaşamındaki başarıyı ve verimi dile getiren özen, burada bulunan beceri ile orantılıdır”

Akarsu ise dilin tüm kültür dalları ile bağlantılı olduğunu ve onların üstünde bir etkisinin bulunduğunu belirtmektedir. Dil, hayatın tüm alanlarında, gündelik hayatın en sade durumlarından, bilimin temel formlarında, törelerde ve geleneklerde ortaya çıkmaktadır. Dil, bütün maddesel hayatın, ekonominin ve yöntemin de şartıdır, dilin sanatta, felsefede, hukukta ve dinde yeri bulunmaktadır (akt., Akarsu, 1998, s. 78-79).

Bir açıdan kültür ve dil, yaşamın bütün alanlarını kapsamak açısından ortaklık göstermektedirler. Kültür ise insanların manevi ve maddi bütün ihtiyaçlarını gidermek için gerçekleştirmiş olduğu üretimlerin tümüdür ve insanın yaşamının başlangıcından itibaren bitimine dek olan sürecin bütün alanında

kültürün asırlar sürerek oluşturmuş olduğu bir birikimi veya söyleyecek bir sözü bulunmaktadır. Ölen veya doğan bir kişi karşısında da duygusal, dini, sosyal ve buna benzer birçok nedene bağlı bir şekilde gelenekler ortaya çıkararak hislerinin tetiklenmiş olduğu gereksinimleri gidermeye çalışmıştır. Beslenme gereksinimi ile bir problem olarak karşı karşıya kalan insanlar, avcılığa ağırlık vererek beslenme alışkanlıklarına ve avlanma yöntemlerine yönelik olarak bazı kültürel birikimlere sahip olmuştur. Barınma gereksinimi adına yaşamış olduğu yerdeki iklimsel koşullardan ve çevresel materyallerden yola çıkarak kendisine bir koruma alanı oluşturmaya çalışır. Böylece gereksinimlerini karşılamaya ek olarak mimari açıdan da kendisine özel kültürel birikimlere sahip olmuş olur. Bu durum ise bir taraftan insanın oluşturmuş olduğu kültürün yaşamış olduğu çevreden etkilenmesi manasına gelmektedir. Kutuplarda yaşamakta olan insanların oluşturmuş oldukları kültürel özellikler, çevrelerinin onlara sunmuş olduğu koşullarda soyutlanmalarıyla mümkün olmamaktadır. Dilin kültür ile olan bağlantısı da benzer biçimdedir. İnsan bahsi geçen bütün gereksinime karşılık, ilk olarak bunu beyinde tasarlayarak bir çözüm geliştirmektedir. Dil insanların düşünme hareketinin temelinde bulunan, kendisine özgü kavramları ve kuralları olan bir sistemdir. Eylemlerin ve varlıkların karşılıkları ise beyindeki kavramlar ile oluşturulmaktadır. Bahsi geçen kavramlar yaşantılar sayesinde zenginleşmektedir (Turan, 2014, s. 57).

Eskimolar, “kar” kelimesini özel bir şekli ve rengi ile alakalı olmak üzere 18 farklı kelime ile kullanırken Türkçede yalnızca buz ve kar kavramları bulunmaktadır. Eskimoların yılın büyük bir döneminde buz ve karlar ile kaplı bir kapsamda balıkçılık ile sürdürdükleri hayat tarzında kullanmış oldukları kelime dağarcığıyla çölde yaşayan insanların gerek duyduğu kelimeler tümüyle birbirinden farklıdır (Zıllıoğlu, 2014, s.116-117).

Bu nedenle dil, hayat içerisindeki her türlü detayı kavramlandığı sırada bir taraftan da kültürün zeminini oluşturmaktadır. Yaşanılmakta olan hayatta bir kültürün özelliklerini ve içeriğini kavramak adına, onun dil açısından dayanmış olduğu anlamlar düzenini bilmek gerekmektedir. Bu sebeple dil, kültürü meydana getiren bir unsur olmasına ek olarak, kültürü elde etmek adına da kullanılan bir unsur özelliği de taşımaktadır (Turan, 2014, s. 57).

Duman (2014, s. 73-75) ise kültür ve dil bağlantısından bahsederken “*Divanü Lügati Türk*”ün dil eğitiminde benimsemiş olduğu ilkeler içerisinde dil ve

kültür bağlantısını saymaktadır. Bahsi geçen eserin benimsemiş olduğu ana ilkeleri dil eğitiminde kültürü de aktarması, dil eğitiminin metinler ile yapılması ve dil eğitiminde amaçlanan topluluğun bahsi geçen dili öğrenmesi şeklinde açıklamaktadır.

Tıran (2014, s.57) ise dilin, felsefe, dinsel veya bilimsel her çeşit düşüncesinin taşıyıcısı olmasına değinmektedir. Kültürün tekrardan öğrenilerek aktarılması ise toplumsal ve tarihsel bir kalıt olduğu için onu ortaya çıkaran öğelerin öğrenilmesinde ve yeni nesillere aktarılmasında dile ciddi oranda ihtiyaç olduğuna değinerek kültür ve dil arasındaki bağlantıyı ifade etmektedir.

Tezcan, kültür ve dil bağlantısına eğitim terimi kapsamında yaklaşmaktadır ve kültür transferini eğitimde bulunan en açık olan işlevlerden birisi olarak değerlendirmektedir. Bahsi geçen aktarımsa toplumun normlarının ve değerlerinin öğretilmesi sayesinde gerçekleşmektedir. Bahsi geçen vazife ise bir taraftan makul tutum ve alışkanlıkların oluşturulmasını, öte yandan ise zararlı sayılabilecek olan sosyal karşıtı etmenlere karşı koyabilmeyi içinde bulundurmaktadır. Önceki nesilden sonraki nesle transfer ise bilgi, tecrübe ve dil ile sağlanmaktadır. Bahsi geçen araçlar ile birikimden kısa bir sürede aktarma yapılmaktadır. Kişi, örgün olan veya olmayan eğitim ile bilgi alımını dil sayesinde öğrenmektedir (Tezcan, 1996, s.66).

Kapağan (2001, s.53) dil ve kültür arasında bulunan bağlantıyı açıklarken şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Dil hemen her dönemde hem özgün hem de ortak kültürle sıkı bir ilişki içerisinde olmuştur. İnsanlığın ortak idealleri, geçmiş yaşam tecrübesi ile birlikte milletlere has gelenekleri görenekleri ve coğrafyası gibi kültür unsurları da dilinde yaşar. Bu nedenle genel anlamda insanlık ve özel anlamda milletler dili koruma konusunda oldukça hassas olmalıdır. Bilhassa milletler varlıklarına dair tüm kültür kodlarını bünyesinde bulunduran dilin sözlü ve yazılı formlarını doğru analiz ederek kendilerinde de bir farkındalık oluşturabilirler. Bu farkındalık sayesinde hususi değerlerini yerel örneklerden milli kabullere oradan da evrensel normlara dönüştürebilirler. Aksi takdirde tarih boyunca dar bir çerçevede yaşanan bir unsur olarak varlığını devam ettirirken günümüzde iletişim ve ulaşım açısından çok hızlı gelişen ve değişen dünyada geleceğe taşınabilmesi oldukça zor olur. Bu yüzden

kültürün varlığını devam ettirmesi ve geçmişten bugüne aktarılmasının en önemli hususiyetlerinden birisi dil ve dil malzemesi olmuştur. Geleceğe taşınmasındaki en önemli unsurların başında da yine dilin yer alacağı muhakkaktır.”

Bir toplumun tarihinden başlayarak günümüze dek gelen hayat tarzlarının damıtılmış haldeki niteliği olan kültür, yazılı ve sözlü dil sayesinde dönemimize ulaşmıştır. Aynı şekilde dil sayesinde bu gelecek kuşaklara aktarılacaktır. Kültür temel olarak bir toplumun yaşam hallerinin, geleneklerinin ve göreneklerinin dönemimize dek gelmiş olan bir belgesi olarak ifade edilebilmektedir (Göçer, 2012, s. 51).

2.4 Kültür Aktarımı

Kültür, temel olarak varlığı bulunduğu topluma bağlı olan bir olgudur. Toplumlar, kültürlerini aktarmak için dil kullanırlar. Dilde bulunan her çeşit kelime, her cümle, toplumun kültürlerinden bir iz taşımaktadır. Bu kapsamda Özbay (2002, s.116) şu ifadeleri kullanmaktadır: *“Dilin öğrenilmesi ve kullanılması, kültürün de öğrenilmesi demektir. Her kelime, her cümle, kültüre ait bir göstergiyi temsil etmektedir”*.

Kültür ve dil arasındaki bağlantı incelendiği zaman yabancı dil eğitiminin kültür eğitimi ile beraber geldiği görülmektedir. Kültürden bağımsız bir şekilde öğrenilen dil, cümle ve kelimelerin anlamlandırılmasını güçleştirecek veya kalıcı eğitimi önleyecektir. Bunun nedeni ise dilin gerçek manada öğrenilmesinin şartının, toplumun değer yargıları ve kültürünün öğrenilmesi ile mümkün olmasıdır. *“Kimi zaman dildeki bir sözcük bile ulusun inançları, gelenekleri, bireylerin kendi aralarındaki davranış ve ilişkileri, maddî ve manevî kültürü üzerinde fikir verebilir”* (Aksan, 1998, s.67).

Güven (2015, s.14) ise kültürü *“Toplum bir ferdi olarak bireyin, yaparak ve yaşayarak tecrübe ettiği ve aktararak öğretmiş olduğu manevi ve maddi tüm şeylerden meydana gelen bir bütün”* şeklinde ifade etmektedir. Kişi, kültür ile ilk başta ev ortamında karşılaşsa da zaman geçtikçe büyüyen çevresi ile beraber kültürel birikimini arttırmaktadır. Toplum ise kültürünü bu sayede kuşaktan kuşağa aktararak varlığını devam ettirmektedir. Aile içinde informal bir şekilde başlamış olan kültür aktarımı, eğitim ve öğretim faaliyetleri ile formal bir özellik sahibi

olmaktadır. Bu nedenle öğretim ve eğitimin temel görevi kültürün sürdürülmesini ve intikalini sağlamaktır (Özbay, 2002, s.116).

Kültür ve dil birbirlerinden ayrılamayacak düzeyde iç içe bulunan iki farklı kavramdır. Bu sebeple yabancı dil eğitiminde sadece dilsel olan yapılan eğitiminin verilmesi o dilin eksik bir şekilde öğrenilmesine sebep olacaktır. Bunun nedeni ise dil eğitiminin sadece dilsel olan yapılar olmamasıdır ve kültür aktarımı bulunmadan gerçekleştirilen dil eğitimi, iletişimde problemler oluşturabilmektedir. Kültürlerarası etkileşimlerin daha da artış gösterdiği dönemimizde çeşitli kültürlerle sahip kişilerin kültürel farkındalık sahibi olarak farklılıklara saygı duyması ve daha da sağlıklı bir iletişimin kurulabilmesi adına yabancı dil eğitiminde kültür eğitimi ve kültürlerarası etkileşim gibi kavramlar daha önem kazanmıştır. Bu konu ile alakalı olarak Çiftçi ve diğerleri şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Farklı bir dili öğrenmek, yabancı olan bir kültürle iletişim kurmaktır. Yabancı dil eğitimi sırasında kültürler daima etkileşimdedir. Dil dersleri, öğrenenlerin yabancı kültür ve kendi kültürü ile buluşmuş olduğu, iki farklı kültürün farklı ve benzer yanlarını kavrayarak karşılaştırmalar yapmış olduğu bir ortamdır. Bu kapsamda yabancı dil eğitiminde kültürlerin arasındaki iletişim üst amaç şeklinde özümsemiştir. Kültürlerarası gerçekleşen bildirişim, anlamayı hedefleyen, yabancı dil eğitimi yanlış anlamaları ve ön yargılarını tamamen ortadan kaldırmayı sağlayan yöntemdir” (Çiftçi vd., 2013, s.367).

Tomalin ve Stempleski (1993, s.7) için yabancı dil eğitimlerinde kültür aktarımının temel olarak yedi hedefi bulunmaktadır. Bunlar ise şu şekildedir:

1. *“Öğrenenlerin kültüre bağımlı bir şekilde davranışlar gösterebileceği gerçeğini anlamasına destek olmak,*
2. *Öğrenenlerin yaşadıkları yer, sosyal sınıf, cinsiyet ve yaş gibi sosyal değişkenlerin insanların davranış ve konuşmalarını etkilediğini fark etmesine destek olmak,*
3. *Öğrenenlerin amaç kültürde bazı hallerde sergilemiş oldukları geleneksel davranışların daha çok bilincine varmasına destek olmak,*
4. *Öğrenenlerin amaçlanan kültürde bulunan kelime gruplarının ve kelimelerin kültürel çağrışımları hususunda bilinç geliştirmelerini sağlamaya destek olmak,*

5. Öğrenenlerin amaçlanan kültür ile ilgili genellemeleri konusunda değerlendirme becerisi geliştirmesine destek olmak,
6. Öğrenenlerin amaçlanan kültür ile ilgili olarak bilgi sahibi olması adına gerekli yetenekleri edinmelerine destek olmak,
7. Öğrenenlerin amaçlanan kültür ile ilgili olarak entelektüel merakını yükseltmek ve öğrenilen kültürün bireylerine yönelik empati oluşturmaları konusunda cesaretlendirmektir.” (akt., Ülker, 2007, s.25-26) .

Buna ek olarak Ülker şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Yabancı dil eğitimi aşamasında ciddi konumda bulunan kültür aktarımının gerçekleşmesi adına, yabancı dil derslerinde yabancı dili öğrenmekte olan bireyin kültürü şeklinde değerlendirilebilecek kaynak kültür ve eğitimi alınan yabancı dile yönelik kültür şeklinde değerlendirilebilecek olan amaçlanan kültür, önem ile üstünde durulması gerek konulardır” (Ülker, 2007, s.20).

Kaynak niteliğindeki kültür, temelde dil eğitimi alan kişinin yaşamış olduğu çevre sayesinde edinmiş olduğu doğal olan kültürdür. Kişi, hedef kültür ve dilin eğitimini aldıktan sonra kaynak kültür ve dili mukayese ederek farklı bir perspektif sahibi olmaktadır. Bahsi geçen bakış açısının bir ürünü olarak kültür ile amaç kültürün kişi tarafınca sentezlenerek ortaya çıkarılmasıdır (Demir ve Açık, 2011, s.58).

Öğrenciler, yabancı bir dili öğrenirken mevcut kültür dünyaları ile beraber hedeflenen kültürün de dünyasına dahil olmaktadır. Yabancı dil eğitim aşamasında, öğrencilere öğretilmesi amaçlanan dil en doğru biçimde sunularak, öğrencilerin bu kültür ve dil ile ilgili bilgi sahibi olması ve kendi dil yaşamı ile öğrendiklerini mukayese ederek çok taraflı bir perspektif kazanması amaçlanmaktadır. Kendi mevcut kültürüne eleştirel olan bir açıdan bakan kişi, yeni öğrenmiş olduğu kültür ile kendi mevcut kültürü arasında bulunan farklılıkları ve benzerlikleri keşfederek böylece oluşturmuş olduğu kültürel farkındalık ile ortak kültürünü ortaya çıkarmaktadır. Tapan (1995, s.156) ise bu konu ile ilgili olarak *“Yabancı bir dil eğitimi almak, özünde dünyayı yabancı bir perspektifte anlamak ya da tanımak anlamına gelmektedir. Yabancı olanları çözümlemeye ve anlamaya çalışmaksa*

öğrencilere düşünce ve bilgi zenginliği sağlayarak onların dünyaya yönelik bakış açılarını genişletmektedir” ifadelerini kullanmaktadır.

2.4.1 Kültür Aktarımının Unsurları

Yabancı dil eğitimi evresinde ciddi bir önemi bulunan kültür aktarımının gerçekleşmesi adına, yabancı dil eğitimlerinde yabancı dil eğitimi alan bireyin kültürü şeklinde değerlendirilebilecek kaynak kültür ve öğrenilmekte olan yabancı dile ait olan kültür şeklinde değerlendirilebilen hedef kültür, önlem ile üstünde durulması gerekli olan unsurlardır (Ülker, 2007, s.20).

Kaynak kültürü, öğrenenin de içerisinde bulunduğu konuşmalarını, düşünüş ve yaşayış stilini şekillendirmekte olan kültür şeklinde tanımlamaktadır. Yeni olan kaynak kültür, bireyin içerisinde doğmuş olduğu ve yetişmiş olduğu, kendi ana kültürünü göstermektedir. Kaynak noktasındaki kültür ise yabancı dil öğrencilerinin sınıf alanına kendisi ile beraber getirmiş olduğu dili, düşünüş tarzı, değerler ve inançları, yeme ve içme alışkanlıkları ve giyim tarzı benzeri olan her şey olarak ifade edilebilmektedir (Demir ve Açık, 2011, s.58).

Hedef kültüre yabancı dil eğitimi ve kültürlerarası yaklaşım ile aktarılması amaçlanan kültür şeklinde tanımlanmakta ve hedef kültür transferi sağlanırken öğrencilerin kaynak olan kültüründen meydana gelen bir savunma sistemi ortaya çıkaracaklarının unutulmaması gerekmektedir. Bunun nedeni ise kişinin değişime yönelik direnç göstermeye eğilimli olmasıdır. Yaşam süresinde edinilmekte olan ve benimsenen kaynak kültüre ek olarak yeni bir eğitimde edinilmekte olan kültür, bu nedenle direnç uğrayabilmektedir. Böylece yabancı dil eğitiminde ilk olarak evrensel kültüre değinilmesi ve öğrencilerin kaynak kültürüyle karşılaştırmalar yapılmasına imkan tanıyacak düzeyde hedef kültüre yer ayrılması gerekmektedir. Demir ve Açık (2011, s.58) bu noktada *“Kişi amaç kültürün eğitimini almadan o dili net bir biçimde öğrenemeyeceğinin farkındalığına varır ise amaç kültüre yönelik bakış açısını da değiştirecektir”* ifadelerini kullanmaktadır.

Ortak kültür, temelde kaynak kültür ile hedef kültürün kişi tarafınca birleştirilerek oluşturulmasıdır. Yani temelde ortak kültürü meydana getiren yabancı dili öğrenen kişiyi kendisidir. Bu nedenle her öğrenenin oluşturacak olduğu ortak kültür de kişiseldir, nitekim ortak kültürü ortaya çıkaran öğrenenlerin kaynak

kültürüyle öğrenmiş olduğu hedef kültüre ilave ettiği yorumlardır (Demir ve Açık, 2011, s.58).

2.4.2 Kültür Aktarımının Önemi

Değişmekte olan dünyanın yeni sistemi ile beraber ülkeler, dolaylı olarak da insanlar arasındaki etkileşim artış göstermiş, bahsi geçen etkileşimin doğal bir sonucu olarak da dil eğitimi önem kazanmıştır. Kişinin öğrenmiş olduğu dili çok daha iyi bir şekilde anlayabilmesi adına o dilin içerisinden çıktığı köken kültürün de anlaşılması ve öğrenilmesi gerekmektedir. Kültür ve dil arasındaki bağlantı, dil eğitiminde kültür aktarımını zorunlu hale getirmiştir. Bunun nedeni ise dilin kültürle anlam kazanması ve kültür olmadan eğitimi verilen dilin tam bir şekilde kavranamaması ve zaman içerisinde unutulmasıdır. Farklı bir söylem ile kişinin yetkinliğe ulaşabilmesi adına dilsel yapılara ve öğrenmiş olduğu dilin kültürel olan unsurlarına hakim olması gerekmektedir. İşcan (2017, s.440) bu noktada şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Bir dil eğitimi almak yalnızca gramer kurallarını öğrenmek ile olmamaktadır. Yabancı dil eğitimi almanın en doğru yöntemi kültür aktarımıyla gerçekleşmektedir. Bunun nedeni ise kültürün, bir toplumun bütün unsurlarını kapsamasıdır. Bir dil eğitimi almak için de aynı şekilde dili konuşan toplumların bütün unsurlarının bilinmesi gerekmektedir” (İşcan, 2017, s.440).

Dil eğitimi alan birey, öğrendiği dilin kültür yaşamına girmekte ve kişi bu kültüre ne denli şahit olursa dili de o denli etkili ve hızlı öğrenmektedir. Bir toplumdaki kültürü bilmek, toplumun davranışları ve bunların temelinde bulunan sebepleri, geleneklerini ve gereksinimlerini, farklı bir söylem ile hayat tarzını öğrenmek ve anlamak manasına gelmektedir.

Dil eğitiminin kültür aktarımının sağlanamaması bazı problemler ile birlikte gelmekte, kültürler arasında bulunan farklılıklar ise iletişimi negatif olarak etkileyebilmektedir. Örnek vermek gerekirse Türk kültüründe öpüşme samimiyeti, dostluğu ve yakınlığı göstermektedir. Türkiye’de selamlaşırken genelde iki yanaktan öpülür, fakat bahsi geçen selamlaşma şekli kültürler için farklılık gösterebilmektedir. Yine örnek vermek gerekirse Kore’de aynı cins iki bireyin birbirlerini yanaktan öpmesi hoş karşılanmaz. Buna karşılık Arap ülkelerinde ve

İran’da insanlar üç kere birbirlerini yanaktan öpmektedir (Bölükbaş ve Keskin, 2010, s.228).

Avrupa Konseyi tarafınca 2001 senesinde hazırlanmış olan “*Diller Adına Avrupa Ortak Tavsiyeler Çerçevesi*” isimli metinde, sosyal ve kültürel bilgi başlığında dil eğitimi ile ilgili olarak verilmesi gerekli olan kültür aktarımına dayalı faktörler belirtilmiştir. Bahsi geçen faktörler ana başlıklarıyla şu şekildedir:

1. Gündelik hayat,
2. Hayat şartları,
3. Bireylerarası bağlantılar
4. Tutumlar, değerler ve inançlar
5. Fiziksel dil
6. Sosyal gelenekler,
7. Geleneksel olan tutumlar.

Kültür aktarımı kaynak kültürü ve hedef kültürü tanıtıcı özellikte ve çeşitli kültürlerin özelliklerini sunabilecek biçimde, kültür faktörlerinin hedef kültürdeki mevcut kullanım sıklığına dikkat edilerek yapılmalıdır. Dili öğrenmekte olan kişinin hedef dilde etkinlik seviyesine ulaşabilmesi kültürünü ve toplumu tanıması ile mümkün hale gelmektedir. Kişi toplumu tanıdığı müddetçe kendi kültürüne yönelik de bir perspektif oluşturacak, tanımış olduğu yeni kültür ile beraber kendisine ait kültürü de yeniden öğrenerek farklılıklarına saygı göstermeyi öğrenecek ve böylelikle hoşgörü oluşacaktır.

2.4.3 Kültür Aktarımı ve Amaçları

Dil bilgilerine dayalı hususlar genelde kültürel öğeler ile beraber, onları kapsayıcı özellikte sunulmalıdır. Bunun nedeni ise iletişimin yalnızca dil bilgisel beceri yerine, sosyal-linguistik yetenekleri de kapsamasıdır. Dilin bahsi geçen boyutu ile ele alınması düşüncesi ise zamanla yaygın hale gelmiştir. Böylece başarılı bir eğitim adına, hedeflenen kültürün bilinmesinin gerekliliği, temelde genel geçer olan bir bilgi şeklinde kabul edilmiştir (Aytekin, 2009, s. 20).

Yabancı dil eğitimi evresinde kültürün aktarımı ile ilgili son zamanlarda pek çok yabancı dil eğitim programı ortaya çıkmıştır. ABD Nevada’da Eğitim Bakanlığı

tarafından 1997 senesinde eğitimciler, işveren ve ailelerin katılımı ile yapılmış olan görüşmelerde kabul edilen yabancı dil eğitim standartlarında kültür ile dil bağlantısı konusunda bazı kararlar verilmiştir. Bahsi geçen kararlardan belli başlı olanlar ise şöyledir:

- Tüm öğrenciler çeşitli dilleri ve kültürleri öğrenecektir.
- Öğrenciler farklı kültürleri ve dilleri çalışarak bireysel eğitim düzeylerini arttıracaklardır.
- Nevada eyaletindeki yabancı dil eğitimcileri amaçlanan dilde düzgün bir biçimde konuşmak, eğitimi verilen dilin kültürüyle alakalı bilgi edinmek, yabancı dil eğitim yöntemlerini öğrenmek ve bu yeteneklere hakim olmak zorundadır.
- 3. sınıfın sonunda çocuklar, öğrenmiş oldukları dille ABD kültürü arasındaki farklılıkları açıklayabilecek seviyeye gelmelidir.
- İlköğretim üçüncü sınıfın sonunda kendisini, öğrenmiş olduğu dilin sözsüz ve sözlü bildirişimiyle ifade edebilecek düzeyde olmalıdır.
- İlköğretim beşinci sınıfı bitiren öğrenciler kültürel çeşitliliklerin genellikle bilincine vararak öğrenmiş olduğu yabancı dilin ABD kültürüne olan faydasının bilincine sahip olmalıdır (Okur ve Keskin, 2013, s. 1625).

Bahsi geçen kararlar, yabancı dil eğitiminin kültür ve dil bağlantısı kapsamında incelenmesi gerektiğini göz önüne sermektedir. Kültür aktarımında tercih edilen yöntemler Tablo 2.1’de genel bir şekilde aktarılmaktadır.

Tablo 2.1. Kültür aktarımında kullanılan yöntemler.

Alan Tecrübesi Eğitimi	Bireyin bir kültüre girmeden önce kültüre yönelik hazırlanan gruplarda farklı çalışmalara dahil olması, bireyin bahsi geçen çalışmalar ve eğitimler esnasında gelişiminin gözlenmesi veya başa çıkma becerisinin �l��mlenmesi amaçlanmaktadır.
Simülasyon Eğitimi	Simülasyon tekniğinde birey yeni bir kültürün içerisinde gerçek olan bilgiler, alıntılar ve olaylar ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu şekilde de değerlendirme imkanı elde etmektedir. Buna ek olarak kişi planlanmış olan drama dahilinde yalnızca olaylar yerine, diğerlerinin ve kendisinin de duygularıyla yüzleşmektedir. Simülasyon iyi ve doğru bir biçimde planlandığı zaman yaklaşık durumlar mevzu bahis olacağı için kişinin kültürle uyum evresinde yaşayabilecek olduğu negatif durumlar minimuma indirgenmektedir.
Duyarlılık Eğitimi	Bireyin kültürlerarası bir yeterlilik edinmesinden önce kendisiyle alakalı olarak bir bilinç hazırlaması, �n yargılarını, negatif görüşlerini ve benzer hislerini gözden geçirmesini amaçlamakta olan eğitimidir.
Dil Eğitimi	Yeni olan ülkenin kültürünü anlamak adına ilk olarak dile yönelik bilgileri algılamak ve bunları i�selleştirebilmek adına dil bilgisi edinimi adına adil öğretiminin verilmesi gerekmektedir. Dil eğitimi ile misafir bir kültürün içerisinde bireyin kendisini ifade etmesi ve aktarılan bilgileri algılayabilmesi hedeflenmektedir.
Kültür Paylaşımı Eğitimi	Bireyin içerisinde bulunacağı kültüre yönelik tecrübeleri bulunan hatta bahsi geçen ülkenin bireyi olan öğretmenler tarafınca kültüre yönelik ipuçlarının sunulmasıdır
Alan �alışmaları ve Dokümantasyon Programları	Yeni kültürle alakalı bilgilerin bulunduğu materyal ve belgelerle alakalı eğitim verilmesi amaçlanmaktadır.

Kaynak: Eğinli, 2011, s. 222

Buna ek olarak kültür aktarımının sağlamış olduğu kazanımlar Aytekin (2009, s.21) tarafından şöyle açıklanmaktadır:

- Öğrenciler politik, sosyal, dini, ekonomik, tarihi ve coğrafi unsurların her çeşit kültürel perspektif, ürün ve uygulamalar üstünde etkili olduğunun bilincinde olurlar.
- Öğrenciler hal değişkenlerinin, etkileşim, iletişim ve davranışları ciddi oranda şekillendirdiğinin bilincinde olurlar.

- Öğrenciler hedef kültür ve kendi kültürleri ile ilgili genellemeleri veya kalıp düşünceleri tanırlar ve mevcut olan kanıtlar kapsamında bunların incelemesi yapılır.
- Öğrenenler her kültür ve dilde, kültür tarafınca şartlanmış olan sözcükler ve imajların, atasözlerinin, jestlerin, deyimlerin veya ifadelerin o kültüre has yan anlamları olduğunu bilmektedirler.
- Öğrenenler çeşitli kültürlerden gelmekte olan bireylerarası oluşabilecek olan bazı sözsüz ve sözlü yanlış anlamaların nedenlerinin bilincindedir.

Kültür aktarımındaki temel hedef, sınıf çalışmalarında öğrenenlere kendilerini bir kültürel özne şeklinde görme farkındalığı kazandırmak, bütün çatışmaları ve sayısı tarafıyla kültürel kimliklerin doğasını algılamalarını sağlamak, çevrelerinde yaşanan bütün kültürel uygulamaların farkına varmalarını sağlamak ve çeşitliliklere aceleci bir şekilde tepki vermelerini ve bölgesel veya milli kültürler ile ilgili standart bir vurguda bulunmalarının önüne geçmektir (Aytekin, 2009, s.24).

2.4.4 Kültür Aktarımında Yazınsal Metinler

Toplumların kültürel değerlerine ayna tutan ve nesilden nesle aktarılan yazılı metinler, dil öğretiminin dışında kalmayacak bir değerdedir. Adalı'ya (1990, s.62) göre “*Yazınsal olan metinler eskiden bulunan, yaşanmış olan gerçekler üstüne kurulsa da bahsi geçen gerçek, yazarların hayal gücü ile tekrardan değiştirilmiş kurgudur. Bahsi geçen metinler insanlara, insanların hayat zenginliklerini sunmaktadır*”. Bu nedenle yazınsal olan metinlerde bulundukları kitlenin yansımaları taşımaktadır.

Bu kapsamda metinler, insanların çeşitli düşünme şekillerine sahip olabilmesi için, insanları başka yaşantılara ve kültürlere götüren bir araç konumundadır. Metinler, dilsel olan iletişimin bir temel birimidir ve dilbilgisel, anlamsal ve mantıksal açıdan bağıntılı olan bir bütünlük olarak karşımıza çıkmaktadır (Dilidüzgün, 2010, s. 26).

Bir göreve hizmet etmekte olan doğru olan metinlerin tercihi, yabancı dil eğitiminde ciddi bir değer taşımaktadır. Nitekim doğru metinlerin seçilmesi ve bahsi geçen metinlerin ne şekilde çalışabileceğinin sağlıklı bir şekilde belirlenmesi, yabancı dil eğitimlerinde etkinliği arttırabilecek olan değerli bir unsurdur (Tapan,

1995, s. 172). Bunlardan dolayı yabancı dili, o dilin dünyası ile kavramaya ve anlamaya destek olacak çeşitli metinlere gerek olmaktadır. Tersine bir durumda dil eğitimi belirli başlı kurallar ile örülmüş olan, kendi mantığından ve dünyasından uzak soyut bir biçimde gerçekleştirilmektedir. Yabancı dil eğitiminde kullanılan ve temelde iletişim boyutu kapsamında sınıflandırılmış olan iki tür metin bulunmaktadır. Bunlar yazınsal ve kurmaca metinlerdir.

Yabancı dil eğitiminde mevcut olan kazanımlara uygun çerçevede hazırlanmış olan, öğrenenlere aktarılması amaçlanan yapılar dikkate alınarak hazırlanan, farklı kuralların eğitime yönelik özel bir şekilde hazırlanmış olan genellikle diyaloga dayalı, yapay ve özel olan metinlerdir.

Kurmaca metinler ise öğrenenlerin gündelik yaşamdaki işlemlerini basitleştirecek içeriği bulunan metinlerdir. Örnek vermek gerekirse bir restorana girildiği zaman yemek siparişlerinin ne şekilde verileceğini anlatmakta olan bir diyalog metin veya tarihi mekanlardan birisine giderken yolun ne şekilde sorulacağını anlatan metinler kurmaca metinlerdir. Bu tarz metinler işlevsellik açısından iyi olsa da yalnızca bir amaca hizmet etmektedir. Yani temelde ait olduğu dilin kültürüne yönelik izleri bulundurmamakta ve genel olarak eğreti durumdadır. Bunun nedeni ise dilin mevcut anlamsal farklılıklarından ve derin boyutundan eksik olmalarıdır.

Öğretici metinler, gündelik hayatta sürekli karşılaşılabilen, mevcut olan hali değişime uğratmadan aktaran metinlerdir. Bu tarz metinlerdeki öğretici dil, bir şeyleri açıklamaya, anlatmaya ve bildirmeye yarayan araçlardır. Bu dil ile dilin özellikleri kavranamaz, yalnızca işaret etmiş olduğu şeyler algılanmaktadır. Anlatılanlar ise gerçek yaşamdaki durumlar, olaylar ve varlıklarla alakalıdır. Bu nedenle bu metinleri anlamak ve algılamak güç değildir. Söylenen gerçek yaşamda rastlanılanlar ile aynıdır. Terimler ve kelimeler, temel ve ilk anlamları ile kullanıma girmiştir. Kelime örgüleri ise derin ve çok boyutlu anlamlar taşımamaktadır (Erkul, 2007, s. 97).

Kurmaca metinler AOÖÇ dahilinde “özel metinler” şeklinde tanımlanmaktadır ve mevcut özellikleri şu şekildedir:

- Öğretilecek olan dilsel içeriğe yönelik bağlam içerisindeki örnekleri vermek için hazırlanan metinler.

- Pratik yapmak için birbirlerinden bağımsız cümleleri içeren metinler (AOÖÇ, 2012, s. 80).

Dilin doğal bir süreci içerisinde ortaya çıkan, dile sahip olan anlamsal detayları içinde bulunduran, dönemin toplumsal yaşantısını, gerçekliğini ve zihniyetini gösteren, insanlara ait birçok niteliği somut bir biçimde ifade eden eserler yazınsal yazılardır.

Bahsi geçen metinler, mevcut bir gerçeklikten faydalanılarak oluşturulmuş, bulunduğu toplumun kültürel yansıması olarak değerlendirilebilecek özelliklere sahiptir. Bunun nedeni ise belli bir dönemde gerçekleşen belli yaşanmışlıkların ürünleri olmalarıdır. Efsane, destan, şiir ve hikaye gibi tarzlar temelde yazınsal metin tarzlarına örnek olarak verilebilir. Bu tarz yazılar ciddi düzeyde toplum kültürlerinden bazı izler taşımaktadır. Buna ek olarak bir dilin sahip olması gerekli olan anlamsal farklılığa fazlası ile sahip olmasıdır.

Erkul tarafından yazınsal olan metinler “*edebi metinler*” şeklinde isimlendirilmiş ve şöyle tanımlanmıştır:

“Sisteminde bulunan ve söylenişindeki nitelikleri nedeniyle okunduğunda anlaşılmasında, okur ve yazarın kendisine özgü kaideleri yer alan ve iletişim durumuna geçilmesi zorunlu olan yazılardır. Bu yazılar bir açıdan edebiyat özelliği taşımakta olan metinlerdir. Yazar, bu tarz metinler ile dili değiştirir, kuralları aşar ve böylelikle dili alışlagelmişin dışına taşır. Gündelik yaşamda söz değerlerine farklı manalar katar. Dil kelimelerin pek çok anlam ile bağlantısı olacak biçimde kullanılmıştır. Bu nedenle çıkarılacak olan anlam net değildir” (Erkul, 2007, s. 99).

Bülbül ise yazınsal olan metinleri manalı tarafları ile ifade ederken şunları söylemiştir:

“Yazınsal olan metinlerin manası değişmez, çakılı, dural haldeki bilgi aktarım formatında bir mana değildir. Derinsel ve yüzeysel yapılar ile meydana gelmiş, derin anlan, yan anlam, düz yapısal anlam kalıpları ile örtülü, birçok farklı bileşeni bulunan bir dizge meydana getirir. Yazınsal metinlerin içeriklerinden ziyade, kendisinde bulunan yazınsal söylem, anlatın şekli ve özgün haldeki ifade türüyle ayrı bir olgu oluşturur. Yazının bu tarafı ile okurun da anlamın çoğullanmaya işlek, açık ve devingen yapısı ile estetik bir zevk ve tat verme görevi ile ortaya çıkar” (Bülbül, 2006, s.47).

Tomlinson, dil eğitiminde yer alan metinleri temelde bir gereç şeklinde belirterek yazınsal metinleri temel olarak “*özgün metinler*” şeklinde isimlendirmiştir. Neuner ise “*Metinler derslere gerçek hayatı aktaran, bu nedenle öğrencilerin kültür ve amaçları ile direkt olarak karşılaşmasına imkan tanıyan özgün metinler*” olduğunu ifade etmiştir (Akt., Tapan, 1995, s.185).

Orijinal metinler ile hazırlanan farklı dil eğitim teknikleri buluş sayesinde öğrenme, iş birliğine dayalı olan öğrenme ve yaşayarak öğrenme olarak sıralanabilmektedir. Uçkun ve Onat (2008, s.45) ise bahsi geçen metinler sayesinde oluşmuş olan zengin ve farklılığa sahip olan eğitim yaşamları ile öğrencilerin kişisel olarak kendi eğitim aşamalarına yön verebilecek seviyede yetiştirilmesine fayda sağlanacağını tahmin etmektedirler.

Bülbül (2008, s.30)’a göre yazınsal olan metinlerle kurulan ilişki nedeniyle okur, bazı yenilikler ile karşılaşır ve bahsi geçen yeniliğe yönelik beyinde oluşmuş olan değişimlerin farkına varır. Yiyecek hazırlama önergesine sahip olan kitap, akademik özellikte bulunan yayınlar, yol tarifine neden olan broşürler temel olarak içerikleri sebebiyle herkes tarafından bilinen belli bilgilerin aktarılmasını sağlamaktadır. Köşe yazılarında ve dergilerde bulunan yazılar da benzer şekildedir. Ancak yazınsal olan bu tarz metinlerden daha farklıdır. Bu metinlerde temel amaç bilgi aktarımı yerine, içerik itibarıyla edebi unsurlardan meydana geldiği için anlam açısından hareketlilik ve çeşitlilik göstermektedir.

Bütün bu sebeplerle yapay metinler konusunda yabancı dil eğitiminde ciddi değişimler oluşmuştur. Kurmaca metinler yerlerini son dönemlerde yazınsal metinlere bırakmıştır. Bu kapsamda öğrencilerin gerçek yaşamdan soyutlanmayan, tam tersine hayatın merkezine taşımakta olan yazınsal metinler, kültür aktarımının ve dil öğretiminin en temel yapı taşları olarak ifade edilmektedir. Bunun sebebiyle kurmaca metinlerin yapaylığına ek olarak yazınsal metinlerin gerçekliğidir.

Yazınsal metinler, dil eğitiminde uzun bir zaman ihmal edilir halde olmuştur. Ancak, bahsi geçen metinlerin içerik özellikleri göz önüne alındığı zaman, bireylerarası etkileşimde göz ardı edilemeyecek bir öneminin bulunduğu fark edilmiştir. Bunun nedeni ise hedef kültürde oluşturulan yazınsal metinler kaynak kültürden gelmekte olan öğrencilerin mevcut farklar sebebiyle karşı karşıya kalmasıdır. Öğrenci ilk olarak yazınsal metinlerde bulunan kültürel unsurların

ayrımına varmadan, bunları kendi anlam dünyası ile anlamlandıracaktır. Ancak ilerleyen süreç içerisinde yaşamı algılama tarzlarının ayrımına gidecek ve metni de bu kapsamda algılayıp tekrardan değerlendirecektir. Metni şahsi dil dünyası ile algılamayı bırakarak, metne öğrenmeyi amaçladığı dilin dünyası ile bakacaktır (Tapan, 1995, s.66).

Polat (1993, s.45)'e göre yabancı bir dil öğrenmek, yeni öğrenilen bir kültür kapısını açmaktır. Bu sebeple yeni dil öğrenmek yeni kültürü anlamının zeminini hazırlamaktadır. Bu görüş kapsamında çok kültürlülük temel bir amaç olmasının yanı sıra, bunu sağlayabilecek olan temel olarak dil eğitiminde hedeflenen kültüre ayna tutmakta olan yazınsal metinlerdir. Bahsi geçen metinlerin ders sürecine ilave edilmesinin gerekli olduğu bu anlayışa güçlü bir temel oluşturmuştur. Buna ek olarak Tapan (1995, s.187) bu konu ile ilgili olarak şu ifadeleri kullanmıştır:

“Kültür karşılaştırmalarını mümkün hale getiren bu tarz metinler ile çalışmak, öğrenenlere dil bilgisi eğitimi vermeye ek olarak bireysel tecrübeleri arttırmak, farklı perspektifler kazandırmak, karşılaştırma yapmak ve bilgi seviyesini yükseltmek şeklinde imkanlar da sağlamaktadır” (Tapan, 1995, s. 187).

Yazınsal olan metinlerin farklı kültürler arasında iletişimi oluşturma becerisine yönelik olarak Polat (1994, s.10) *“Yazın metinler sayesinde başka kültürlerle, farklı yaşantı ve tecrübelerle ulaşmak mümkün hale gelmiştir. Bu açıdan başka bir kültürden yazınla oluşturulan bildirişim eş zamanlı olarak kültürler arasında da bir bildirişimdir.”* ifadelerini kullanmıştır.

Genel olarak Byram ve Risager kuramına göre yabancı bir dil eğitiminde öğretici, yazınsal olan metinler sayesinde kültür aktarımı konusunda şunları sağlayabilmektedir:

- Öğrenenleri hedef kültür ile alakalı olarak bilgilendirmek,
- Ön yargıları yıkmak ve öğrenenlerin hoşgörü seviyelerini arttırmak,
- Öğrenenleri ülkelerarası benzerlik ve farklar konusunda bilgilendirmek,
- Öğrenenlerin sosyal ve kültürel durumlar ile alakalı pozitif tutum sağlamalarına yardım etmek,
- Öğrenenlerin kendilerine ait kültürün bilincinde olmalarını sağlamak,
- Yabancı dil eğitiminin teşvik edici bir şeye dönüşmesini sağlamak (Bölükbaş ve Keskin, 2010, s. 229).

2.5 Öğretim Programı

Öğretim evresinde gerçekleştirilecek olan uygulamaların bütünü, daha eskiden planlanmaktadır ve bir uygulama kapsamında gerçekleştirilir. Bu sebeple eğitim temelde uzman olarak yürütülen bir uygulamadır. Öğretim uygulamalarının değerlendirme, eğitim durumu, sınır ve amaçlar olarak ana unsurları bulunmaktadır. Bahsi geçen bu temeller ise öğretim uygulamasını oluşturmaktadır (Erden, 2011, s.25).

Varış (1991, s.12) tarafından eğitim programı, bilgi kategorilerinden meydana gelen ve bazı okullarda uygulamaya ve yeteneğe ağırlık veren, beceri ve bilginin eğitim programının hedefleri kapsamında ve planlı bir şekilde kazandırılmasına yönelik bir uygulama şeklinde tanımlanmaktadır. Eğitim programlarının işlevleri ve içeriği kapsamında bir tanım yapılması gerekirse, eğitim ve öğrenim temelleri kapsamında ulaşılması istenen amaçların belirtildiği, bahsi geçen amaçlara hangi evreler ve araç gereçlerle ulaşılacağıyla alakalı hususiyetlerin ve eğitim evrelerinin sonunda amaçlara ulaşılma seviyelerinin hangi ölçme ve değerlendirme yöntemlerine göre uygulanacağı gibi ciddi basamaklara yönelik direktiflerden meydana gelen bir rehberdir.

2.6 Ders Kitabı

Ders materyallerinden birisi olan kitap mevcut ana özellikleri açısından müfredat uygulamasının temelleri kapsamında profesyoneller tarafınca devlet veya özel sektör eli ile oluşturulmuş olan en temel eğitim aracı şeklinde tanımlamak doğrudur. Türkçe eğitim kitabı, yalnızca okuma uygulamalarında kullanılacak olan tema sonlarında yer alan serbest metinlerin bulunduğu kitaptır. Ders kitaplarının oluşturulmasıyla alakalı bir şekilde “*Ders Kitapları ve Eğitim araçları Yönetmeliği*” madde 7 kapsamında yer alan hükümler şu şekildedir:

“(1) *Derslerde kullanılan kitaplar temel olarak şu usuller kapsamında sağlanmalıdır:*

- a) *Yazma; ilgili hizmet birimleri bahsi geçen yönetmelik hükümleri dışına çıkmamak şartıyla Bakanlık çalışanı arasında oluşturulan komisyonlar sayesinde kitap hazırlayabilir.*
- b) *Sipariş; Komisyon, kuruluş, bakanlık ya da kurumlara taslak olarak derslerde kullanılacak kitaplar yazdırılabilir.*

- c) *Satın alma; İlgili bakanlık tarafınca okutulmasına gerek duyulması durumunda, yurt içerisinde ya da dışarısında yazılmış veya çevirisi yapılmış kitapların satın alınarak temin edilmesi mümkündür.*
- ç) *Özel kesim tarafından hazırlama; ilgili yönetmelikle belirtilen esas ve usuller kapsamında yayınevleri okullar için kitap yazabilir” (TTKB, 2015, s.2).*

2.7 Ders Kitabında Bulunan Destek Materyaller

2.7.1 Öğrencilere Ait Çalışma Kitabı

Öğretmen kılavuzları ve öğrencilerin kullandığı çalışma kitapları Türkçe dersi kapsamında ders kitabına yardımcı olan ek materyaller olarak tercih edilmektedir. 2017 ila 2018 eğitim döneminde altı, yedi ve sekizinci kademe Türkçe ders uygulamalarında öğrenci ders kitapları ve öğretmen rehber kitapları kullanılmıştır.

Beşinci sınıf seviyesindeki Türkçe kitabıysa 2017 senesindeki Türkçe Eğitim Programı temellerine göre hazırlandığından bahsi geçen yardımcı iki materyal yer almamıştır. Türkçe eğitim uygulamaları yalnızca ders kitabı üstünden sürdürülmüştür. Program kapsamında öğretmenlerin gündelik planlar hazırlayarak Türkçe dersinin amaçlanan kazanımları kapsamında gerek duyulan planları yapması istenmiştir.

Öğrencilerin çalışma kitaplarıyla alakalı olarak yönetmelikte “*Alakalı eğitim programlarında bulunan açıklamalar ve kazanımlar kapsamında, ders verilmesini basitleştirecek, öğrencilere destek olacak farklı alıştırma, örnek, internet sitesi, farklı etkinlikleri içeren aktivite veya ayrı bir şekilde kullanılabilen elektronik eserlerle üniteyi işitsel ve görsel olarak desteklemeyi amaçlayan unsurların tümü*” şeklinde ifade edilmiştir (TTKB, 2015, s.2).

2.7.2 Öğretmen Kılavuz Kitabı

Öğretmenlerin kılavuz kitapları, temelde yapılandırmacı bir yaklaşım kapsamında öğretmenlerin ders dışı ve ders içi süreçlerini düzenleyerek, eğitimcilerden beklenen eğitim işlemlerine rehberlik yapma vazifesine destek olmayı amaçlamaktadır. Eğitimcilerin kılavuz kitapları ise yine ilgili yönetmelik içerisinde “*Alakalı eğitim döneminde bulunan açıklamalar ve kazanımlar kapsamında ders kitaplarının çok daha aktif bir biçimde kullanılmasını sağlayacak*

farklı alıştırma, örnek, tema ve konu ile alakalı çeşitli internet siteleri, okuma ve farklı etkinlikleri destekleyen kaynaklar, öğretmenlerin faydalanması için hazırlanmış olan eserlerin tümü” şeklinde ifade edilmiştir (TTKB, 2015, s.3).

Türkçe dersi adına konu öncesi araştırma, metin için hazırlık ve derse hazırlıkla alakalı eğitimciye alternatif oluşturacak veya bunlar ile alakalı olarak fikir sahibi olmasını sağlayıcı olan ifadeler barındıran kitap, eğitim faaliyetlerinde eğitimcinin çok daha planlı bir biçimde ilerlemesini sağlayabilmektedir. Buna ek olarak öğrencilerin ders kitaplarında bulunan izleme, okuma, dinleme, yazma, konuşma ve dil bilgisi uygulamalarının temellerine göre eğitimciyi yönlendirebilecek olan bilgiler de bulunmaktadır. Eğitimci ders kitabında yer alan eğitim felsefesi başta senelik plana, alakalı yetenek alanının kavratılması için çeşitli teknik ve yöntemlere, değerlendirme ve ölçme araçlarına yer vererek eğitimcinin görevini basitleştirici bilgiler bulundurmaktadır.

Ders esnasındaki her etkinliğin hangi yetenek alanının hangi kazanımı ile bağlantılı olduğu, bahsi geçen etkinlik uygulamalarının hangi teknik veya yöntemle verilmesinin gerekli olduğu bilgisi de bulunarak eğitimci, bahsi geçen etkinlikle ulaşılması amaçlanan kazanım ile ilgili bilgi sahibi olur ve gerçekleştirilecek olan çalışmalar adına çok hazırlıklı olmaya teşvik edilir. Eğitimcilerin kitaplarına yönelik yapılan negatif eleştirilerden en önemlisi ise bunlara aşırı bağlı kalınması halinde öğrencilerin kişisel çeşitliliklerinin farkına varmalarına engel oluşturacağıdır (Yalınkılıç, 2014, s. 12).

2.8 Türkçe Eğitimi ve Kültür Transferi Bağlantısı

Türk dilinin ana dil şeklinde eğitiminde temel olarak 4 yetenek kazanımı başta olmak üzere birçok açıdan hatırı sayılır düzeyde araştırma örnekleri bulunurken kültür aktarımına yönelik yapılmış olan çalışmalar yetersizdir. Bu durum ise literatür taramasında Türkçe kültür ve öğretimi kapsamında bulunan birçok çalışmada yakınılan bir durum olmasının yanı sıra, Türkçe eğitiminde kültür aktarımının ne seviyede ciddi bir konu olduğunu sıkça tekrar ederek ortaya çıkan tezatlığa değinilmiş, Türkçe eğitimi kapsamında kültür aktarımı temelli konuların daha fazla detaylandırılması tavsiye edilmiştir. Bu sebeple dil kazanımlarının geliştirilmesi bakımından kültüre ışık tutmak, kültürün aynı zamanda ana dil eğitimiyle olan bağlantısını da açıklayacaktır.

Haviland ve diğerleri bu durumu açıklamak için şu ifadeleri kullanmışlardır:

“Kültür konusundaki en önemli simgesel haldeki unsur dildir. Dil, düşünceleri ve nesneleri temsil edebilmek adına sözcüklerin aktif bir biçimde kullanılmasıdır. Dil sayesinde bireyler, bir kuşaktan diğerine kültür transferi sağlayabilmektedir. Özellikle dil, birikmesi sonucunda paylaşılan ve çoğalan tecrübeleri mümkün hale getirmektedir. Dil bulunmadan bireyler, yaşadıkları tecrübeler, olaylar ve duygular ile ilgili farklı kişilere bilgi sağlayamazlar” ifadelerini kullanmıştır (Haviland vd., 2008, s. 98).

Açık ve Demir ise:

“Dil eğitiminin zemininde, insanlar içerisinde doğru iletişimi oluşturarak bireylerin bulunduğu toplumların kültürünü gelecek kuşaklara ve farklı toplumlara aktarması bulunmaktadır. Ancak kültür, nesiller arasında aktarılan, toplumsal, değişime açık, kapsayıcı, manevi ve maddi düzenleyici olan bir olgudur” ifadelerini kullanmıştır (Açık ve Demir, 2011, s. 53).

Yukarıdaki açıklamalarda belirtildiği şekilde kültürün veya dilin işlevlerine değinmekte olan bütün uzmanlar, dilin kendi kültürünün manevi ve maddi birikimini aktarma fonksiyonuna ve gerekliliğine atıf yapmıştır.

Demirel (2005, s.8) ise öğrencilere ana dil eğitimi vermenin kültür aktarma aşaması olduğu belirterek kültür ve dilin girift halde ve birbirlerinin bağımsız bir şekilde düşünülemeyecek haldeki yapılar olduğuna dolaylı bir şekilde dikkat çekmiştir. Akarsu (1998, s.12)’ya göre, dilinde üstünlüğe sahip olmamış bir milletin kültür açısından da gerçek bir üstünlük sahibi olamayacağı şüphesiz bir olgudur, bu tür bir milletin kültürü de temelde iğreti olarak kalmaktadır. Buna ek olarak yüksek düzeyde bir olgunluğa sahip olan dillerde gerçek bir fikir etkinliği ortaya çıkmaktadır. Bahsi geçen türden bir milletin kültürü, insanın düşünmesiyle sadece dil ile mümkün hale geldiği için dilde üstünlük oluşturamayan bir milletin fikirleri de sınırlı, dar ve kapalı kalmaktadır. Bu ise tüm kültür üstünde etkili olmaktadır. Bu nedenle dil ve kültür birbirlerinden ayrı düşünülemez (Akarsu, 1998, s.12).

Bir dildeki söz varlığına denildiği zaman sadece dilin sözcükleri yerine, kalıplaşmış sözlerin, terimlerin, kalıp sözlerin, deyimlerin ve farklı anlatım olgularının oluşturmuş olduğu bütünü algılandığı dikkat çekmektedir (Aksan, 2004, s.7).

2.9 Kültür Aktarımı Bakımından Türkçe Ders Kitapları

Ders kitapları, bir  ğretim uygulamasında bulunan amaç,  ğitim ve  ğretim aşamasıyla test etme ve değer yükleme kapsamlarına uygun bir şekilde hazırlanan ve öğrenme temelli olarak kullanılan yazılı bir materyaldir (Demirel ve Köroğlu, 2005, s. 9). MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) tarafınca 2006 senesindeki “*Tebliğler Dergisi*” içerisinde yayınlanmış olan “*MEB Ders Kitapları ile Eğitim Ara alarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge*” içerisinde ders kitaplarında bulunması gereken özelliklerin bulunduğu maddelerden üç tanesi doğrudan kültür aktarımıyla alakalıdır. Bunlar ise  u şekildedir:

- a)  ğrencileri kültürel, manevi, insani, ahlaki ve milli değerler açısından besleyen, sosyal, laik ve demokratik bir hukuk devleti Türkiye Cumhuriyetine yönelik sorumluluk ve görevlerini gerçekleştirmede yol gösterici olan ve bu değerler ile alakalı ders konularını sevdiren çeşitli okuma metinlerini içerisinde bulundurmaktadır.
- b) İnsan hakları ve demokrasiyle evrensel ve kültürel değerleri kapsamaktadır.
- c)  ğretim programının öğrenenlere kazandırmayı hedeflediği yeterlilik, tutum ve değerli kapsamaktadır. Türk halkının tarihi, kültürel, ahlaki ve sosyal değerlerini arttırarak ya atmaktadır (MEB, 2006, s.14).

İçerik bölümünün sekizinci maddesiye değerlerin kişilere aktarılması ve geliştirilmesine yönelik olarak hükümleri bulundurmaktadır. Bu madde  u şekildedir:

“İşlenen dersin niteliği kapsamında minyatürler, resimler, türküler, destanlar, atasözleri ve deyimler kültürün gelişmesini ve sürekliliği sağlayacak biçimde öğretilir” (MEB, 2006, s.15).

Direktifin eğitimde kullanılan araçları değerlendirilmesi ve incelenmesi ile alakalı bölümünde ise ders kitaplarının Türk kültürünü kaldıracabilecek ve bireylere aktarabilecek özelliklerinin bulunup bulunmadığını tespit etmeye yönelik olarak ölçütler bulunmaktadır. Bu  l  tler ise  u şekildedir:

- 1739 sayılı olan “*Milli Eğitim Temel Kanunu*” içerisinde bulunan “*Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları*” konusunda belirtilmekte olan “*Atatürk İnkılap ve İlkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk milletin n kültürel, ahlaki, millî, insani, ve manevi değerlerini*

özümseyen, geliştiren ve koruyan; milletini, vatanını, ailesini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek” hükmüne ve temel ilkelere uygun olunup olunmadığı.

- Sosyal, kültürel, edebi ve estetik değerlere uyumlu olup olmadığı (MEB, 2006, s.15-20).

Ders kitaplarının kültürel olarak birçok nitelik ve nicelik taşımasının gerekli olduğu ile alakalı yönerge ve kanunlarda yukarıda bahsedildiği şekilde belirtilmiştir. Buradan çıkarılması gerekli olan neticelerden birisi de kültür aktarımı görevinin yalnızca belirli bir disipline yönelik bir vazife yerine bütün ders kitaplarına ve disiplinlere de ait bir yükümlülük olmasıdır. Buna karşılık olarak bahsi geçen sorumluluktan en fazla payı alması gereken dersin başında şüphesiz “*Türkçe*” bulunmaktadır. Türkçe dersi, kültür aktarımı konusunda bir araç konumunda bulunan dili, zenginlikleri ve incelikleri ile kazandırmaktadır. Türk kültürünü aktaran metinlerden yola çıkarak yapılacak olan bir dikte uygulaması, tekrardan yazma, özet çıkarma, not alma, çerçeveyi doldurma, değiştirme, sürdürme, yer değiştirme, sıralama, resim kullanma, kelime ağları oluşturma ve esinlendirme gibi farklı uygulamalar, öğrenenlere, Türk kültürünün tanıtılarak sevdirmesinde ciddi bir rol oynamaktadır (Tekşan, 2010, s. 439).

Kişinin, kendi dilini farkındalıklı olarak konuşmasını sağlamakta olan Türkçede sıkça ders kitabı kullanılmaktadır. Türkçe dersindeki kitaplar, amaçlamış olduğu dinleme, yazma, dil bilgisi, okuma ve konuşma becerileri kazanımlarının öğrencilere edebi metine dayalı bir strateji ile öğretilmesini amaçlamaktadır. Bu kapsamda 2006 yılında öğrencilerin çok daha etkin oldukları, grup ya da bireysel şekilde harekette bulundukları, eleştirel bir şekilde düşünmeye yönlendirildikleri öğretim ve eğitim alanının Türkçede hazırlanabilmesi adına ders kitaplarında çeşitli uygulamalara dayalı olan bir düzene geçiş yapılmıştır (Güftâ ve Kan, 2011, s. 241).

Etkinliklerin hazırlanırken, belirli olan becerileri sağlama imkanı ve öğrencilere yaşayarak-yaparak öğrenme kapsamında eğitim aşamalarında aktif olabilecek becerilere sahip olması öncelikli olarak birçok konuya dikkat edilmesi gerekmektedir. Ortaokul düzeyinde bulunan çocukların gelişim özelliklerine dikkat

edildiği zaman onların daha hala oyunlar ile ilgilendikleri ve yapılacak olan etkinliklerin de oyun formatında olmasına ek olarak öğrenme aşamasını pozitif etkilediği görülmektedir. Çocuk oyunları ve kültür arasındaki bağlantıları inceleyen bir araştırmada oyunlar sayesinde çocukların içerisinde bulundukları toplumun kültürünü öğrendikleri, kültürün de oyunlardan etkilenmiş olduğu tespit edilmiştir (Yıldızbaş ve Apaydın, 2002, s.73). Bu sebeple ana dil eğitiminde ders kitaplarında bulunan etkinliklerin kültürel bakımdan zengin özellikler taşıması, dil eğitimi amacına fayda sağlayacak ve kültür unsurlarının kişilere aktarılması ile birlikte yapısalcı olan anlayışın özümsemişi öğrenci merkezlik hedefi de gerçekleştirilmiş olacaktır.

Etkinlikleri temel hareket noktası ise ders kitaplarında bulunan edebi metindir. Bahsi geçen metinlerden faydalanarak öğrencilerin kavram kazanımlarının zenginleştirilmesi, dinlediklerini ya da okuduklarını doğru anlayarak yorumlayabilmeleri, okumuş oldukları metinlerde bulunan sorunlardan ya da problemlerden yola çıkarak çok yönlü bir şekilde düşünceleri, düşüncelerini ve duygularını sözlü veya yazılı bir şekilde ifade edebilmeleri ve empati yapabilmeleri başta olarak birçok amaca, metinler sayesinde ulaşılması planlanmıştır. Bu nedenle metinlerin belirlenmiş olan amaçlara ulaşmasını sağlayacak özelliklerde olması dil eğitim evresinin sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmesi bakımından oldukça önemlidir. Kültürün en önde gelen unsurlarının başında dil geldiğinden ana dil eğitiminde kültürden soyut bir biçimde kazanımı düşünmek bilimsel olan gerçeklikler ile uyumsuz bir fikirdir. Ders kitaplarındaki temeli hazırlayan edebi nitelikteki yazıların kültürel boyutu ise bu sebeple son derece değerli ve bahsi geçen eğitim araçlarının kültür ve dil eğitimi içerisindeki özellikleri birçok bakımdan incelenerek kitapların işlevselliğinin sorgulanması mecburiyetini oluşturur. Kültür aktarımı için edebi metinlerden faydalanmak adına dili en doğru biçimde kullanan bireylerden, yani dilin edebiyatında belli bir yeri bulunan şair ve yazarlardan faydalanılması gerekmektedir. Ana dilin doğru, etkili ve bütün imkanlarından üst düzeyde faydalanabilen bireylerin ürünlerinin edebi bir metin şeklinde kitaplarda bulunması ise çocuklara dilin kuvveti ile ilgili ve dilin nasıl etkili bir şekilde kullanılabileceği ile ilgili fikir vermektedir (Okur, 2013, s. 890).

Ders kitaplarındaki kültürel özellik ile ilgili bulguları bulunan çalışmalar, çalışmaların problem durumlarının temel şablonunun oluşmasına ilham olmaktadır. Örnek vermek gerekirse üç tür yayınevinin sahip olduğu Türkçe kitaplarında bulunan “*milli kültür*” teması metinlerinde bulunan tematik kelimelere yönelik olarak yapılan incelemelerden birisinin belirlediği sonuçlar, Türkçe kitaplarında bulunan kültür öğelerinin nitelik ve nicelikleri ile birlikte kültür aktarım boyutuna da kaynak oluşturabilecek veriler sunmuştur. Bahsi geçen çalışma kapsamında üç tür yayınevinin sahip olduğu yedinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki milli kültür temaları tematik kelimeler bakımından karşılaştırmalı bir biçimde incelenmiştir. İncelenen üç kitap içerisinde de değerler, bayramlar, tarih şuuru ve Türk dili gibi pek çok önemli farklı temaların bulunmadığı, bulunsa dahi yetersiz olduğu tespit edilmiştir (Çeçen vd., 2014, s.55).

Buna ek olarak yayınevinden bir diğer yayınevine değinilecek olan tematik kavramların çeşitli olması, metinlerin hitap etmiş olduğu yaş düzeyi kapsamında uygun hacimlerde olmaması şeklindeki konularda da problemlerin bulunduğu belirlenmiştir. Bu durum ise kitapların temelde aynı eğitim programı direktifleri kapsamında hazırlanmış olsa bile yetersiz koordinasyonunun sağlanamadığı manasına gelmektedir. Bahsi geçen veriden yola çıkarak bölgeler kapsamında tercih edilmekte olan kitapların çeşitli yayınevleri tarafınca hazırlanmış olduğu göz önüne alındığında, kültür aktarımının ülke çapında bütünlüğünün, sistemliğinin sağlanmasının bahsi geçen unsurlara bağlı bir şekilde negatif etkilenmesi hali ortaya çıkmaktadır.

Folklorun ve milli kültürün Türkçe kitaplarında aktarım durumunu inceleyen farklı bir çalışma neticelerindeyse Türkçe kitaplarında göz ardı edilemeyecek düzeyde folklor ve kültür içerikli olan metinler ile karşılaşıldığı fakat bunun yetersiz olduğu, yayınevlerinin farklı olması nedeniyle kültür aktarımında ortaya çıkan koordinasyon problemine değinilmektedir. Bazı farklı yayınevleri, serbest haldeki okuma metinleri ile metin sayısını üst seviyede tutarken, bazılarının da milli kültür teması haricindeki farklı temalarda da folklor ve kültür içerikli metinlere ağırlık verdiği, buna ek olarak alt kültür konularından bazılarının ihmal edildiği belirlenmiştir. Bunun yanı sıra bazı alt kültür konulu olan metinlerin belli düzeylerde yoğun bir biçimde kitaplarda yer aldığı dikkat çekmiştir (Okur, 2013, s.73).

Bu nedenle ders kitaplarının benzer eğitim ve öğretim programının temellerine göre hazırlanmasına yönelik kültürü ve bunun muazzam miktardaki çeşitliliğe sahip olan unsurlarının ele alınma düzeylerinde yayınevlerine bağlı bir şekilde çeşitliliklerin bulunması ciddi bir problem olarak kendini göstermektedir. Kültür aktarımının bütün sınıflardan ortak bir çerçevede ve bütünlük içerisinde yürütülmemesi ilk olarak eğitim programının ve genel amaçlarda daha öncesinde atıf yapılmış olan kültürle alakalı amaçlar ile çelişen bir konudur.

Güfta ve Kan (2011, s.254-255) ise dille alakalı kültürel unsurların varlığına yönelik olarak yedinci sınıf Türkçe kitaplarında yapmış oldukları incelemeden ulaştıkları sonuç kapsamında Türkçe ders kitapları için bazı önerilerde bulunmuşlardır. Bunlar ise şu şekildedir:

1. Ders kitaplarında bulunan metinler, dille alakalı kültür unsurlarını taşıyan, öğrencilere dillerini tanıtan ve sevmelerini sağlayan özellikte olmalıdır.
2. Farklı ders kitapları da dille alakalı kültür unsurlarına yeteri düzeyde yer vermelidir. Buna ek olarak ortaöğretimde bulunan dil ve edebiyat dersine ait kitapların da dille alakalı kültür unsurları bakımından incelenmesini yapan çalışmalar yürütülmelidir.
3. Öğretmenlerin kitaplarında, dille alakalı kültür unsurlarının aktarılmasına ders kitaplarına ek olarak kullanılabilecek olan materyaller ve bu unsurların ne tür etkinlikler ile aktarılacağı tespit edilerek öğretmenlere tavsiye verilmelidir.
4. Türkçe derslerinde dille alakalı kültür unsurlarının aktarımında işitsel ve görsel materyallerden faydalanılmalıdır.
5. Türkçe eğitim programında, öğrenenlere aktarılacak olan dille alakalı kültür unsurları tespit edilmeli ve bahsi geçen unsurların hangi teknikler kullanılarak öğretileceği tespit edilmelidir.
6. Öğretmenlere kültür aktarımı ve kültür unsurlarıyla alakalı hizmet içerisinde eğitim imkanı sunulmalıdır.
7. Farklı kültür unsurlarında olduğu şekilde dille alakalı kültür unsurlarının aktarımında da tüm derslerden faydalanılmalıdır. Bu kapsamda dersler arasında da iş birliği sağlanmalıdır.

8. Öğretmenlik öğrencilerine, lisans zamanında dille alakalı kültür unsurlarıyla alakalı yeterli seviyede bilgi aktarılmalıdır ve öğretmenlik öğrencilerine dil ve kültür bağlantısı bilinci kazandırılmalıdır.
9. Türkçe öğretmenliği bölümündeki lisans programında anlambilim dersi seçmeli bir derstir. Dille alakalı kültür unsurlarının büyük bir bölümü ise semantikle alakalı olduğundan lisans evresinde semantik dersi zorunlu bir şekilde verilmelidir (Güfta ve Kan, 2011, s. 254-255).

Bahsi geçen öneriler eş zamanlı olarak öğretmen, öğretim programı ve ders kitabı şeklindeki formal eğitimin en temel kolonlarındaki kültür aktarımıyla alakalı aksaklıkları ortaya koyar niteliktedir. Türkiye’de sosyokültürel ve ekonomik farklılıkların farklı bölgelerde ciddi değişim gösterdiği hakikatiyse ders kitaplarının değerini ortaya koyan farklı bir unsur şeklinde görülmektedir. Yaşanılan bölgede kütüphanelere, maddi imkanlar karşılığında ulaşılabilen pek çok bilgi kaynağına erişimi olan kişilere yönelik, kırsal alanda ekonomik koşulları sınırlı olan kişilerin en büyük eğitim materyali ders kitaplarıdır. Bu sebeple ders kitapları öğrencilere gerek duyacakları ve amaçlanan temel yetkinliklere sahip olma olanağı sunacak özellikte olmalıdır. Dil becerilerinin geliştirilmesinde ve dil ediniminde kültürün nedenli önemli bir özelliğe sahip olduğu ise daha önce açıklanmış olsa da bazı kültür ve dil konularına değinmek oldukça faydalıdır. Karadeniz, Güney Anadolu, Doğu, İç Anadolu, Trakya ve Ege kültürlerinin birçok farklı kültürel zenginliği bulunmaktadır. Anadolu’da Türk kültürü oldukça geniş ve derin bir coğrafyaya 1000 senelik bir zamandan itibaren kök salmış durumdadır. Ders kitapları, temel olarak Türk kültürü unsurlarına mümkün olduğu müddetçe değinerek bölgesel olan kültürlerin birbirleri ile kaynaşmasına ve birbirleri ile ilgili bilgi sahibi olmasına yardımcı olmalıdır.

Bulut ve Orhan (2012, s.65) tarafından Türkçe kitaplarının kültür ve dil transferindeki rolünü bulgulara ulaşmayı amaçladıkları çalışmada Türkçenin söz varlığının temelde kültürel olan değerlerin aktarılmasında önemli olduğundan bahsedilerek, ders kitabı metni seçimlerinin bu açıdan oldukça önemli olduğu belirtilmiştir.

Türkçe dersinde kullanılan kitapların kişilerin kültürel olarak gelişimine yardımcı olması gereklidir. Bir bakıma kişilere eleştirel, seçici ve iyi bir okur olmaları imkanı vererek neyi, neden okumaları veya okumamaları gerektiğini ayırt

etme yeteneğini kazandırabilmelidir. Bu durum ise temelde dönemimizde ortaya çıkan bir problem ile ilgilidir. Birçoğu lise, ortaokul veya ilkokul seviyesinin gelişim nitelikleri esas alınarak ve pozitif fayda sağlama iddiası ile ortaya koyulan özelliksiz ve ilk hedefi para kazanmak olan yayınların miktarı oldukça çoktur. Nitelikli olan eserlerin öğrencilere ilk olarak ebeveynler ve öğretmenler tarafınca yeterli bir şekilde tanıtımının ve yönlendirilmesinin yapılmaması ile bağlantılı bir şekilde medya kuvvetini de arkasına almış olan bazı farklı kitaplar, popüler hale gelerek kuşaklar arasında bir kült olmuştur. Bu durumu ise popüler kültür problemi şeklinde nitelendirmek doğrudur. “Popüler Kültür” sayesinde her çeşit film, kitap, müzik, gösteri ve eğlencelerden oluşan aktiviteler ifade edilmektedir. Genelde sinemalar, dergiler, gazeteler, popüler kitaplar, popüler müzikler, reklamlar, televizyon ve radyolar toplu iletişimi sağlamakta olan ve popüler kültürün halka ulaşmasını sağlayan araçlarıdır (Durmuş, 2006, s. 124). Bahsi geçen kitapların büyük bir kısmı kişilerin gelişim evrelerinin özelliklerine, düşünce ve duygu dünyalarına fayda sağlamak bir yana, popüler kültür eylemleriyle birlikte kişileri içerisinde yaşamış oldukları topluma yabancılaştırıcı yetkilerden farklı çok az düzeyde pozitif özelliğe sahiptir. Şirin (2007, s.77) tarafından bu durum şu şekilde ifade edilmektedir:

“Türk gençlik ve çocuk edebiyatındaki en önemli engellerden birisi 1980 senesinden sonra popülerleşme eğilimi gösteren yaygın çocuk kültürüne dayalı olan temel araç çocuk yayıncılığıdır. Bu yayıncılık üretildiği zaman pazarlanan, kolay bir şekilde sınırı geçen, abartılı bir şekilde tanıtılan ve medyanın yükselttiği bu yayınlar neredeyse ithal bir kargo kültürüne dönüşmüştür. Walt Disney kültürünün yeni örüntüleri ile basılı, yazılı, görüntülü ve sesli yayınlar karşısında çocuk kitabı çizerlerinin ve yazarlarının çocuk edebiyatı yayıncıları ile baş etmesi beklenemez” (Şirin, 2007, s. 77).

Bu açıdan Türkçe kitaplarında bulunan yazıların kültürel özelliklerinin zenginleşmesinin lüzumu ile birlikte, ders kitaplarının öğrenenlere okuyacak oldukları eserlere yönelik yönlendirici ve tanıtıcı bir kılavuz olma vazifesi alması da gerekir. Kitaplarda bulunan metinlere ve etkinliklere bağımlı bir şekilde kendisine önerilen yararlı bir eserin numunesi sayesinde kişinin ilgisinin ve merakının uyandırılması doğru olan kaynaklara yönlendirilme hedefine hizmet etmektedir. Bahsi geçen tanıtım aşamasında kişinin beyinde okuması gerekli olan

kitapların özelliklerine yönelik olarak bir şablon şekillenip, sonrasında daha da belirgin hale gelecektir.

2.10 Materyal Olarak Türkçe Ders Kitapları

Eğitim ve öğretim evresinde ders kitaplarından istenen fonksiyonların gerçekleştirilebilmesi adına incelenmesi gerekli olan konulardan birisi de fiziksel ve biçimsel kitap özellikleridir. Kitapların fiziksel niteliklerini kullanılan malzeme, forma sayısı, ağırlığı ve kitabın boyutu kapsamaktadır (Arı, 2008, s. 39).

Bahsi geçen özelliklerin hangi ideallerde olması gerektiğiye hitap etmiş oldukları öğrencilerin gelişim niteliklerine göre ayarlanmaktadır. Öğrencilerin fiziksel ve zihinsel gelişim niteliklerine bağlı bir biçimde ders kitaplarının fiziksel ve biçimsel idealleri de ortaokul ve ilkokul düzeylerine göre farklı olabilmektedir. Örnek vermek gerekirse cilt kapağının standart hali belirlenirken küçüklere yönelik kalın karton ya da bez kullanılırken, büyüklere yönelik kalın karton ve mukavva yeterli olmaktadır (Şirin, 2000, s. 162).

2017 yılında ilgili program temelinde hazırlanmış olan beşinci sınıf ders kitabı ise yaklaşık olarak 16 formadan meydana gelmektedir. “*Başak Yayınları*” tarafından hazırlanan ve 2015’teki ilgili eğitim programı kapsamında oluşturulan Türkçe ders kitabı ise toplamda altı formadan, çalışma kitabıysa 24 formadan meydana gelmektedir. 2018’de ilgili eğitim programı kapsamındaysa her sınıf seviyesinde okutulacak olan ders kitaplarının ulaşacağı maksimum forma sayfaları belirtilmiştir (MEB, 2018, s.20).

Verilen değerlerin daha da altında forma rakamlarından da ders kitaplarının hazırlanabileceği not şeklinde ifade edilmiştir. Buna ek olarak asgari forma sayısının söylenmemesi, hazırlanacak olan kitaplara yönelik bazı risklerin oluşmasına neden olmaktadır. Bu noktada aynı sınıf düzeyi adına hazırlanmış olan kitapların forma miktarındaki bu esnekliğe bağlı bir şekilde hacim farklılıklarının bulunması, bununla bağlantılı olarak ise kitaplarda bulunan özellik farklarının oluşmasına temel olmaktadır. Özellikle olarak maliyet endişesiyle yayınevlerinin forma sayısını net bir şekilde belirlememesine bağlı bir şekilde oluşturacak oldukları ders kitaplarını çok daha az hacimli bir şekilde hazırlama ihtimali mevcuttur. Bu kapsamda kitapların metin seçimlerinde, etkinlik bölümlerinde ve estetik tasarımlarında olumsuz unsurlar ile karşılanabilir.

Ders kitaplarının fiziki özellikleriyle alakalı olan farklı bir konu da kitap sayfalarının hazırlandığı kağıt ve kitap kapaklarıdır. Kitap kapakları, kitapların sayfalarının korunması ve dış etkenlerden kitabın korunması özelliklerine sahip olmasına ek olarak renk ve tasarım tercihleri açısından da öğrencilerin dikkatini çekme konusunda oldukça önemli bir konumdur. Öğrencilerin ders kitaplarıyla tanışmalarından sonra kitap ile ilgili olarak bilgileri gösterecek olan bölüm kapak kısmıdır. Öğrencilerin kitap kapaklarına bağlı bir şekilde elde etmiş oldukları ilk izlenimleri onların kitaba sempatiyle yaklaşmalarına veya ön yargılı olan bir tavır oluşturmalarına temel hazırlayabilmektedir. Bazı ders kitaplarının kapak tasarımları ise Şekil 2.1’de yer almaktadır.

Şekil 2.1. Türkçe ders kitaplarının kapakları.

Öğretmenlerin yardımcı kitapları ve öğrencilerin çalışma kitaplarıysa bahsi geçen tasarımların korunarak yalnızca fon renginin başka bir renk kullanılmış halidir. “*Ders Kitapları Yönetmeliği*” içerisinde kitapların kapaklarıyla alakalı olarak yer alan hükümler ise şu şekildedir:

“Ders kitapları ya da ders kitabının yerine kullanılacak olan kitapların ön bölümünde kitabın ismi, sınıf, alakalı hizmet birimi, okul türü ya da yayınevinin var ise pedagojik temellerin dışına çıkmayan logosu ve dersin niteliğini yansıtmakta olan kapak tasarımı; iç kapağın ön tarafında okul türü, kitabın ismi, yazarların ismi ve soy ismi, var ise akademik unvanı, başvuru sahibi kişinin adresi ya da ismi, pedagojik temellerin dışına çıkmayan logosu; iç kapağın arka tarafında yazarların dışında kitabı hazırlayan kişilerin ismi ve soy ismi; arka kapakta sınıf düzeyine dikkat edilerek beslenme, sağlık, çevre ve trafikle alakalı görsel ve yazılı taraşımlar 58 sayfaya uyacak biçimde bulunur. Taslak halindeki kitaplarda arka kapak sayfası daima boş bulunur. Arka kapak bölümünde yer alacak görseller, kurul tarafından uygun görülmüş olanlar arasından basım evresinde Genel Müdürlük tarafından uygulanır. Yazarların ismi ve soy ismi, mevcutsa akademik unvanı, başvuru yapanın adresi ya da ismi, logosu; iç kapağın arka bölümünde yazar veya yazarlar haricinde kitabı hazırlayan kişilerin ismi ve soy ismi ve benzer şekildeki taslak kitabın kimliğini ortaya koyan kenar süsleri ya da bilgi, sayfaların sayısı şeklinde simge veya logolar elektronik ortamda kaydedilen kopyada bulunmaz. Kitabın kimliğini belirleyici özellikte kenar süsü ya da bilgi, sayfa numarası şeklindeki simge veya işaretler bulunan taslak ders kitapları incelenmez, incelense dahi değerlendirme ve incelemenin herhangi bir evresinde fark edilmesi durumunda işlem durdurulur ve başvuru sahibine iade yapılır” (TTKB, 2018, s.26)

Bahsi geçen hükümlerin yanı sıra kitap kapakları hazırlanırken dikkat edilmesi gerekli olan konular şu şekildedir:

- Kitabın içeriği ile ilgili etkili bir şekilde mesaj verecek biçimde düzenleme yapılmalıdır.
- Kitabın ismi, yazarın ismi ve farklı metinsel bilgilere ek olarak logo ve resimleme şeklindeki unsurlar güzel bir şekilde düzenlenmelidir.
- Renk kullanımı konusunda aşırı kullanımdan uzak durulmalıdır.
- Kapakta yer alan renkler öğrenenleri teşvik edici ve rahatlatıcı özellikte bulunmalıdır (Kılıç ve Seven, 2003, s. 150).

Standart bir kitabın sayfa yapısıyla alakalı olarak Yalçın (1996, s.27), gramaj oranının 90 gramdan az bulunmaması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Bunun nedenleri ise şöyle açıklamaktadır; düşük gramlardaki kağıtta baskı, sayfaların arkasına yansyarak kitaplarda gölgeye neden olmaktadır. Bu durum ise

öğrencilerin gözlerinin bozulmasına ve daha ileriki dönemlerde göz yorgunluğunun erken yaşta ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Gramaj, kağıdın 1 metrekaresinin gram türünden olan ağırlığıdır. Kağıdın ağırlığı ise forma miktarına, matbaa aşamasında kopyalama kalitesine, firmanın bütçesine, istenen görsel niteliklerine ve tasarım ile alakalı olan özelliklere göre değişmektedir. Birinci hamur temel olarak 50 ila 220, ikinci hamur 50 ila 75, kuşe özelliğindeki kağıtlarsa 80 ila 205 gram/metrekaare arasında değişmektedir (Arı, 2008, s. 41).

Kağıt rengi mutlaka beyaz renk olmalıdır. Beyaz kağıt üstündeki siyah tür yazı daha çok okunabilir halde olmalıdır. Kağıt dokusunun ise pürüzsüz olması gerekmektedir. Bu pürüzsüzlük, resimlerin çok daha iyi bir biçimde algılanmasını kolaylaştırmaktadır (Kılıç ve Seven, 2003, s. 147).

Öğrencilerin gözlerinin sağlıkları açısından parlak kağıtların ders kitaplarında sayfa olarak kullanılmaması gerekmektedir. Parlak haldeki kağıtların ışık nedeniyle gözü yorabileceği ve bu sebeple kitaplarında mat yüzeye sahip kağıtların kullanılmasının öğrencilerde göz sağlığı açısından faydalı olacağı bilinmektedir (Arı, 2008, s.41).

Ders kitaplarında özellikle dikkat edilmesi gerekli olan konulardan birisi de satır uzunluğudur. Satır boyunun öğrencilerin okuma kapasitesini ve gücünü zorlamayacak uzunluklarda düzenlenmesi gerektiği bilinmektedir (Yalçın, 1996, s. 26). Genellikle önerilen satır uzunluğu 5-7-9 ve 11 santimetredir, fakat küçük öğrencilerin göz kasları güçsüz olduğundan ve ritmik bir şekilde sıçrama yapamadıkları için satır uzunluklarının 9 santimetreden uzun olmamasının özümsemiş bir kural olduğu bilinmektedir. Yaş düzeyine göre uygun olan satır uzunluklarına dikkat edilmemesi durumunda okumaya yeni başlayan çocukların gözlerindeki kasların çabuk yorulacağı ve çocuklarda da okumaya yönelik bitkin oluşabileceği düşünülmektedir.

Yalçın (1996, s.67) tarafından ders kitaplarında bulunan her bir sayfanın çeşitli satır boyunda düzenlenmesinin ve sayfalarda bulunan görsel koyma düzenlerinin bu çeşitliliği sağlayacak biçimde oluşturulması ile öğrenenlerin okumuş oldukları bütün sayfalarda farklı bir yapı ile karşılaşarak dikkatlerini çekebilmenin mümkün olduğu ifade edilmiştir. Satır uzunluğu açısından ders kitaplarından örnek vermek gerekirse 5. sınıf Türkçe kitabının sayfa yapısı

bunlardan birisidir. Özellikle bu kitapta bahsi geçen konuya dikkat edildiği açıktır. Bu kitap Şekil 2.2’de gösterilmektedir.

Şekil 2.2. 5 farklı satır boylarında hazırlanan sayfalar (Aktaş vd., 2017, s.55).

İlgili yönetmeliğin 20. maddesi kapsamında “5 Formanın üstüne çıkan kitaplara sırt verilmektedir. Bu kitapların sınıfı ve ismi, kitapların ön kapağı yatay ve üst durumdayken soldan sağa şekilde okunabilecek düzende yazılır” ifadesi bulunmaktadır. Ders kitaplarında özellikle göz önüne alınması gerekli olan fiziki niteliklerden birisi de “ciltleme” evresidir. Formaların eğitimde birlikte bulunması ve kullanılmaya başlanmasında oldukça uzun zaman geçmeden kitapların öğrencilerin elinde tek parça halinde kalması, kitabın bir ders materyali şeklinde fonksiyonlarını gerçekleştirebilmesi ve öğrencilerin ders kitaplarından soğumaması önemli konulardır.

Ders kitapları adına ciltleme tarzları örüp dikme, tutkallayarak presleme, sicimleme ve zımba ile dikme olarak yapılmaktadır. Bahsi geçen seçenekler içerisinde kitapların arkadan tutkallanması ve preslenmesi yönteminin daha kullanışlı olduğu bilinmektedir (Arı, 2008, s.43).

Ciltleme aşamasında iplik tercih edilecek ise ipliğin uzun bir müddet çürümeyecek türden olmasına ve uygulanan yapıştırıcının özelliğini uzun vadede kaybetmeyecek nitelikte olması önemlidir (Kılıç ve Seven, 2003, 150).

Ders kitaplarında öğrencilerin gelişim özellikleri kapsamında idealleri çeşitlilik göstermekte olan farklı bir konu da yazı unsurlarıdır. Ders kitaplarında seçilen yazı türlerinden hangisini makul, hangi sınıf düzeyince kaç numarayla yazı yazılması gerektiği şeklindeki hususlar dikkatli bir şekilde alınması gerekli olan kararlardır. Ders kitaplarında bulunan yazıların büyüklüğü, sınıf düzeyi kapsamında şu şekilde olmalıdır:

- Sınıf öğrenciler adına 20 ila 24 punto
- Sınıf öğrenciler adına 18 punto
- Sınıf öğrenciler adına 14 punto
- Sınıf öğrenciler adına 12 punto
- Sınıf öğrenciler adına 11 punto
- Daha üst seviyeler adına 10 punto harfler kullanılmaktadır (Küçükahmet, 2011, s. 15).

Yazılarda kullanılan karakterler okuma kalitesini etkilediğinden bunların sağlık ve eğitsel tarafı ön planda bulunmalıdır. Bu nedenle 6-7 ve 8.sınıf Türkçe ders kitaplarında tırnaklı karakterlerin kullanılması çok daha makuldür (Arı, 2008, s. 44).

TTBK tarafınca yayınlanmış olan ilgili ölçütlerin içerisinde sayfa tasarımlarında dikkat edilmesi gerekli olan konular ise şu şekildedir:

“Kitapların iç tasarımları genel olan tasarım ilkelerine ve alakalı yönetmelik ile belirlenmiş olan beklentiler ile uyumlu bir şekilde hazırlanmalıdır. Kitabın kullanılmasına kılavuzluk edecek olan bölümde ise kitapta bulunan sembollerin hepsinin tanıtımı bulunmalıdır.” Buna ek olarak:

- Yer alan simgeler, temsil ettikleri işleve uygun bir şekilde bulunmalıdır.
- Kitapta yer alan her çeşit unsur net, ayrıştırıcı, yönlendirici ve açık olarak bulunmalıdır.
- Kitaplarda bulunan sayfa numaraları tek rakamlar sağda, çift rakamlar solda kullanarak düzenlenmelidir.
- Sayfaların numarası basit bir biçimde görülebilecek, takibi zorlaştırmayacak ve karışıklığa neden olmayacak biçimde yerleştirilmelidir.

- Kitapların sayfa içi ve kenar boşluklarıyla yazma alanlar konunun özelliğine bağlı bir şekilde eğitimi destekler özellikte olmalıdır.
- Taslak eğitim araçları ve ders kitabıyla bunlara yönelik elektronik içeriklerin incelenmesinde değerlendirmeye temel oluşturacak açıklamalar ve kriterler içeriğinde çözümü aranan eşleştirme, boşluk doldurma ve çizim gibi etkinliklerde yazı yazmak adına boş bırakılan alanlar kısıtlı olmamalıdır.
- İçerikte kapalı ve açık alanlar eğitime fayda sağlayacak bir biçimde dengeli olarak yerleştirilmelidir.
- Belirli bir amacı bulunmayan boş sayfalar ya da boş alanlar muhakkak bırakılmamalıdır. Sayfaların tasarımı, çocuklarını ilgilerini çekecek özellikte olmalıdır.
- Sayfaların tasarımı görsel olarak anlamayı basitleştirecek biçimde hazırlanmalıdır. Sayfa tasarımları, öğrenenlerin gelişim özelliklerine dikkat edilerek renkler kullanılması sonucunda hazırlanmalıdır.
- Vurgu yapılmak istendiği takdirde sıcak kategorideki renklerin tercih edilmesi gerekmektedir.
- Kitap içerisinde mevcut Türkçe akışkan ve net bir şekilde kullanılmalıdır.
- Dilin kullanımı konusunda güncel Türkçe sözlük ve Türk Dil kurumu esas alınmalıdır.
- Ders kitaplarında bulunan ve açıklamaya gerek duyulan şema, çizelge ve bunun gibi yardımcı unsurlara yer verilmelidir.
- Kitapların içerisinde konuların işlenişinde ulaşılması amaçlanan hedefler ve kazanımlar belirlenmelidir (MEB, 2018, s.7).

2.11 İlgili Araştırmalar

Doğan ve Gülüşen (2014, s.96) tarafından yapılan çalışmada, Türkçe eğitiminde önemli bir rol oynayan metinlerin, öğrencilere ulusal ve evrensel kültür değerlerini aktarmak amacıyla kullanılan temel araçlar olduğu belirtilmektedir. MEB tarafından yayınlanan 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin hangi değerleri ilettiğini belirlemek ve bu değerlerin sınıflar arasında nasıl dağıldığını anlamak, çalışmanın temel amacını oluşturmuştur. Çalışma, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde değerlere verilen önemi değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Kullanılan model, mevcut durumu olduğu gibi ortaya

koymayı amaçlayan bir tarama modelidir. Verilerin analizi için ise betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda “*bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, doğa sevgisi, dürüstlük, estetik, hayvan sevgisi, hoşgörü, merhamet, misafirperverlik, nezaket, onurlu olma, özdenetim, tutarlılık, sorumluluk ve ulusal değerler*” olmak üzere toplamda 16 tema belirlenmiştir. Değerlerin kitaplardaki dağılımı incelendiği zaman çoğu metinde az da olsa değerlere yer verildiği ancak dokuz metinde hiçbir değere yer verilmediği gözlemlenmiştir. 6, 7 ve 8. sınıflardaki toplam 76 metinde en çok vurgulanan değerler ulusal değerler ve sorumluluk olduğu görülürken, en az vurgulananların hayvan sevgisi ve misafirperverlik olduğu görülmüştür. Çalışma sonuçları, Türkçe derslerinde etkili bir değer eğitimi sağlamak için metinlerdeki değerlerin daha dengeli bir şekilde dağıtılması ve bu değerlerin etkinliklerle desteklenmesi gerektiği konusunda önemli ipuçları sunmaktadır.

Baki (2019, s.120) tarafından yapılan çalışmada Türkçe derslerindeki yaşayan ve evrensel değer aktarımının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada doküman inceleme yöntemlerinden nitel araştırma tekniği kullanılmıştır. Çalışma grubunu belirleme sürecinde ise amaçlı örnekleme yöntemlerinden “*kolay ulaşılabilir durum örnekleme*” tercih edilmiştir. Bu yöntem ile 2017 ila 2018 eğitim ve öğretim senesinde kullanılan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma metinleri ve şiirlerin tamamı incelenmiştir. “*UNESCO Değer Listesi, Yaşayan Değerler Listesi ve Rokeach’ın Değer Sınıflandırması kullanılarak*” incelenen metinlerdeki değerler tespit edilmiştir. Elde edilen veriler ise betimsel analiz yoluyla incelenmiştir. Çalışma sonuçlarına göre, ortaokul Türkçe ders kitaplarında en fazla vurgulanan değerlerin “*estetik, sevgi, nezaket ve çalışkanlık*” olduğu belirlenmiştir. En az vurgulanan değerler ise “*barış, sadelik, alçakgönüllülük ve hoşgörü*” olarak saptanmıştır. Buna ek olarak, incelenen ders kitaplarında değer aktarımının niceliksel olarak yoğun bir şekilde gerçekleştiği, ancak sınıf düzeyleri açısından ders kitaplarındaki temalar ve değerler arasında tam bir örtüşme olmadığı, bazı değerlere hiç yer verilmediği ve değerlerin sınıf ve temalara dağılımında sistematik bir yapılanmanın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Pilav vd., (2015, s.99) tarafından yapılan çalışmada Türkçe eğitiminde temel bir unsur olan metinlerin, ulusal ve evrensel kültüre dayanan değerlerin öğrencilere aktarılmasında ne kadar önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir. Bu

bağlamda, MEB Yayınları tarafınca basılan yedinci sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metnlerinin hangi değerleri ilettiğini belirlemek ve bu değerlerin dağılımını anlamak, araştırmanın temel amacını oluşturmuştur. Çalışma evrenini yedinci sınıf Türkçe ders kitabının içindeki okuma metnleri oluşturmuştur. Çalışmada evrende bulunan okuma metnleri değerlendirilmiş ve değerlerle ilgili bir liste oluşturulmuştur. Türkçe ders kitabı incelendikçe, bu liste şekillendirilip geliştirilmiştir. Çalışma sürecinde elde edilen bulgular, Türkçe ders kitaplarının oluşturulurken metinlerde değerlere yönelik öğelerin yeterince yer alması gerektiği sonucuna varmıştır. Bu noktadan hareketle, çalışmanın ders kitabı yazarlarına, gelecekte bu alanda araştırma yapacak olan araştırmacılara ve Türkçe eğitimi alanına katkı sağlayabileceği ve yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Kaşkaya ve Duran (2017, s.140) tarafından yapılan çalışmada hızla değişen dünyaya ayak uydurmanın her geçen gün daha zorlaştığı bir ortamda, yeni nesillere değerlerin aktarımının oldukça önemli olduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda, okulların ulusal ve evrensel değerleri ileterek toplumların devamlılığını sağlayan önemli kurumlar olduğu belirtilmektedir. Değerler eğitime duyulan ihtiyaç, ciddi ve planlı bir şekilde karşılanmalıdır. Eğitim ve öğretim sürecindeki ders kitaplarının, değer iletiminde kritik bir rol oynadığına belirtilmektedir. Öğrencilerin, ana dilinin zenginliğinden faydalanarak oluşturulan edebi eserler aracılığıyla milli ve evrensel değerleri kazandığına da vurgu yapılmaktadır. Bu kapsamda çalışma MEB tarafından onaylanan çeşitli yayınevlerine ait İlkokul 1, 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma metnlerinde yer alan değerleri belirlemeyi ve aktarılan değerlerin sınıflara göre dağılımını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma sonuçlarına göre, ders kitaplarında yer alan değerlerin genellikle Türkçe öğretim programında belirlenen değerlerle uyumlu olduğu ancak sınıf seviyelerinde tutarsızlıkların gözlemlendiği belirlenmiştir. Buna ek olarak ders kitaplarında genellikle geleneksel değerlere daha fazla vurgu yapıldığı, bilimsel değerlere ise daha az yer verildiği tespit edilmiştir.

Çelikpazu ve Aktaş (2011, s.89) tarafından yapılan çalışmada, dönemimiz toplumlarında teknolojik gelişmelerin paralelinde insani duyguların köreldiği bir ortamda, bireylerin saygı, sevgi, hoşgörü gibi duyguları kaybetmeden bilimselliğe ve akılcılığa önem veren, empati kurabilen, azimli, çalışkan ve dürüst bireylerin yetiştirilmesi için etkili bir değer eğitime olan ihtiyacına vurgu yapılmıştır.

Okulların, milli ve evrensel değerleri ileterek toplumların devamlılığını sağlayan önemli kurumlar olduğu belirtilmiş ve eğitim ve öğretim sürecindeki ders kitaplarının değer iletiminde kritik bir rol oynadığı ifade edilmiştir. Öğrencilerin, ana dilinin zenginliğinden faydalanarak oluşturulan edebi eserler aracılığıyla milli ve evrensel değerleri kazandığına dikkat çekilmiştir. Çalışmanın amacı, MEB'e ait İlköğretim altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinin hangi ulusal ve evrensel değerleri ilettiğini belirlemek ve iletilen değerlerin bahsi geçen sınıf düzeylerinde kullanılan ders kitaplarındaki dağılımını ortaya koymaktır. Çalışma, doküman analizi yöntemini kullanarak nitel araştırma yöntemlerinden faydalanmıştır. Araştırmanın veri örneklemini, MEB'e ait bahsi geçen sınıf düzeylerindeki Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Ders kitaplarındaki okuma metinleri, “*Değerler Tespit Formu*” aracılığıyla incelenmiş ve hangi ulusal ve evrensel değerlerin metinler aracılığıyla iletildiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda, MEB 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değerlerin iletimini istenen düzeyde gerçekleştirmediği, 6. sınıfta ise değer iletiminin daha yoğun olduğu, 7 ve 8. sınıfta ise azaldığı görülmüştür.

Küçükoğlu vd., (2020, s.99) tarafından yapılan çalışmada değerlerin toplumun geçmişe dayalı birikimleriyle var olan ve genel kabul görmüş bir “biz” olma ve “birlik olma” anlayışını temsil eden, toplumu oluşturan bireyler tarafından korunan ve geliştirilen kabulleniş ve inançlar olduğu vurgulanmaktadır. Bu değerler, toplumun kültürel birikimini yansıtarak geçmişle gelecek arasında bir köprü oluştururken, eğitimin her aşamasında aktarılması önemlidir. Türkçe dersi, dil aracılığıyla değer aktarımının gerçekleştiği ve edebi eserlerin milli ve evrensel değerlerin aktarımında kullanıldığı bir alan olarak öne çıkmaktadır. Çalışmanın temel amacı, “*Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Ortaokul Türkçe Ders ve Çalışma Kitapları*” arasında değerler eğitimi bağlamında bir karşılaştırma yapmaktır. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması türünde yapılan bu çalışmada, doküman incelemesi tekniği kullanılarak veri kaynakları incelenmiş ve değerler eğitime aracılık eden öğeler belirlenmiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı ile ders ve çalışma kitapları, genel amaçlar, kazanımlar, içerik ve değerlendirme kategorileri ile tema ve alt temalar, hazırlık çalışmaları, dinleme ve okuma metinleri, görseller ve etkinlikler kategorileri açısından incelenmiştir. Elde edilen

veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenerek Türkçe öğretim programı ile ders ve çalışma kitaplarında değerlere ne ölçüde yer verildiği karşılaştırmalı bir şekilde ortaya konmuş ve bu bulguların kullanılabilirliği tartışılmıştır.

Fırat ve Mocan (2014, s.77) tarafından yapılan çalışmada bir toplumun varlığı ve gelecekteki devamlılığını sağlayan en önemli unsurlardan birisinin gelecek nesillere değer aktarımı olduğu belirtilmiştir. Değer eğitiminin okullarda özellikle de Türkçe dersi içinde bulunduğu, Türkçe eğitim programında değer eğitime yönelik ciddi bir yer ayrıldığı bilinmektedir. Programda öğrencilere kazandırılması için özellikli olarak milli, ahlaki, manevi ve evrensel değerler önceliklidir. Bu kapsamda yapılan çalışmada Muğla'da okutulan altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan hikaye metinleri ve bunların içerdiği değerler incelenmiştir. Çalışma içerisinde toplamda 22 farklı hikaye metni incelenmiştir. Çalışma neticesinde metinlerin yoğun bir şekilde manevi ve ahlaki değerlere, daha sonra evrensel değerlere ağırlık verdiği görülmüş, eserlerin bu açıdan zengin olduğu ifade edilmiştir. Fakat programda yer alan “*milli değerlerin*” hikaye metinlerinde bulunmadığı belirlenmiştir.

Turhan (2010, s.87) tarafından yapılan çalışmada, incelenen ders kitapları, TTKB'nin 2009 ila 2010 Eğitim ve Öğretim döneminde Türkçe dersinde sekizinci sınıf düzeyinde önerdiği beş kitaptan seçilmiştir. Bu dönemde sekizinci sınıf Türkçe derslerinde önerilen sekiz kitaptan üçü basılmadığı için inceleme, “*MEB Yayınları, Pasifik Yayınları, Harf Eğitim Yayınları, Koza Yayınları ve Batu Yayınlarına*” ait beş kitap üzerinde yapılmıştır. Bu ders kitaplarındaki metinlerde yer alan sözcüklerin tamamı, söz varlığı açısından değerlendirilmiştir. Araştırmanın ilk bölümünde “*sözcük*”, ikinci bölümünde “*söz varlığı*”, Türkçe eğitim programına göre sözcük öğretimi ve Türkçe ders kitapları hakkında bilgiler verilmiş ve gerekli alt başlık türleri sınıflandırılmıştır. Üçüncü bölümde araştırmada kullanılan yöntemler ve uygulama süreci açıklanmıştır. Dördüncü bölümde elde edilen bulgular ve değerlendirmeler yer almaktadır. Beşinci bölümde araştırma sonuçları özetlenmiş ve öneriler sunulmuştur. Çalışmanın, sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığını ortaya koyarak gelecekteki ders kitaplarının hazırlanmasına rehberlik edeceği düşünülmüştür.

Bayraktar (2015, s.90) tarafından yapılan çalışmada kültür aktarımı, yabancı dil eğitiminin göz ardı edilemeyen bir unsuru olduğu belirtilmiştir. Buna ek olarak

dilin çeşitli hususlarda kullanımından dini ayinlere, ulaşımdan yemeye ve içmeye, eğlenceden giyim tarzına, çalışma sisteminden alışverişe, sanat eserlerinden doğal güzelliklere dek hayatın her bölümüne yayılmış olan kültürün, ders kitapları içerisinde ne şekilde ve nasıl ele alınması gerektiği hususunda belirli bir ölçütün olmadığı bilinmektedir. Bu sorudan hareket ile çalışmada artık herkes tarafından yanıtı bilinen “Neden?” sorusu haricinde “Nasıl?” ve “Ne Kadar?” sorularına da yanıt aranmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda kültür terimi, yaşam kültürü içerisinde “Milli” ve “Evrensel” olarak iki farklı boyutta incelenmiş, temel düzey “Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” içerisinde bahsi geçen kültür öğelerinden hangilerine, ne düzeyde yer verildiği incelenerek bir değerlendirme yapılmıştır.

Şakiroğlu (2020, s.110) tarafından yapılan çalışmanın amacı, 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki metinleri 2019 Türkçe Dersi Eğitim Programındaki kök değerler ve “Schwartz’ın Değer Grupları Tablosu” kapsamında incelemektir. Çalışmada, verilerin elde edilmesinde nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmış, verilerin çözümlenmesinde ise betimsel analiz yöntemi tercih edilmiştir. Araştırma kapsamında 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki 24 okuma metni incelenmiş, ancak izleme ve serbest okuma metinleri değerlendirmeye alınmamıştır. Metinlerde değer ifadesi içeren cümleler ilgili değer kategorisine dahil edilmiş, her bir değer frekansları metinlere göre ayrı ayrı hesaplanmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, 6. sınıf metinlerde kök değerlere toplamda 163 defa yer verildiği ve bu değerler içinde vatanseverlik, sevgi ve yardımseverlik değerlerinin en sık kullanılanlar olduğu belirlenmiştir. Ancak, adalet ve dürüstlük gibi iki önemli kök değere çok az yer verildiği tespit edilmiştir. Aynı metinlerde “Schwartz’ın Değer Gruplarına” göre ise toplamda 168 defa değer ifadesine rastlanmıştır. Gelenek, evrenselcilik, iyilikseverlik, hazcılık ve güvenlik gibi değerlerin sık kullanılanlar arasında öne çıktığı, başarı, uyarılım ve uyum gibi değerlerin ise diğerlerine oranla az kullanılanlar olduğu belirlenmiştir.

Kavan vd., (2021, s.122) tarafından yapılan çalışmada Türkçe ders kitaplarının soy bağlantısı ilişkileri bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında ortaokul 5, 6, 7 ve 8.sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan dinleme ve okuma metinleri soy bağlantısı ilişkileri bakımından incelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma tekniği sayesinde doküman incelemesi yöntemi kullanılarak veriler elde edilmiştir. Soy bağlantısı ilişkilerinin geçmiş olduğu

metinler, incelenen kavramlar, sınıf seviyelerine dağılım, görsel unsurlar, tür dağılımları, kültüre unsurlar ve değerler şeklindeki alt amaçlarla detaylı bir biçimde analiz yapılarak bulgulara ulaşılmıştır. Yapılan çalışma sonuçları kapsamında Türkçe kitaplarında bulunan metinleri soy bağlantısı terimleri, sınıf seviyelerine dağılımı ve değerler eğitimi bakımından dengeli ve yeterli olduğu, metin türlerine göre dağılım, kültürel ve görsel unsurlar bakımından yetersiz olduğu bulunmuştur.

Ökten ve Kavanoz (2014, s.95) tarafından yapılan çalışmada, yabancı dil öğretiminde dilin ve kültürün birbirinden ayrılmazlığı üzerinde durulmuştur. Vygotsky'nin vurguladığı şekilde dil eğitiminin, yaşanan ya da etkileşime geçilen kültürle şekillendiği ve iletişimin buna dayandığı göz önüne alınmıştır. Bu kapsamda çalışma Türk kültürünün yabancı dil öğretimi için kullanılan ders kitaplarında nasıl sunulduğunu incelemeyi amaçlamıştır. Beş farklı ders kitabının sistemli içerik çözümlemesi üzerinden Türk toplumunun kültürel unsurlarının dil üzerindeki etkileri incelenmiş ve kültürlerarası öğrenmeyi nasıl etkilediği belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma kültürlerarası yetkinlik öğretimi için geliştirilen kültürel içerik çözümleme ölçütleri temel alınarak yürütülmüştür. İnceleme sonuçlarına göre, ders kitaplarında sunulan Türk kültürüne ait unsurların kültürlerarası öğrenmeyi desteklemede yetersiz kaldığı görülmüştür. İletişimsel dil öğrenme yöntemi gözetilerek sosyalleşmeye vurgu yapılmasına rağmen dilbilgisi ve sözcük bilgisi öğretimi ön planda tutulmuş, kültürlerarası etkileşimi destekleyen çalışmalara yeterince yer verilmemiştir. Avrupa Birliği Ortak Dil Çerçevesini dikkate alarak yabancılar için Türk dili eğitiminin geliştirilmesi ve ders kitaplarının bu çerçevede doğrultusunda düzenlenmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Bu araştırmanın, materyal geliştiriciler için kültürel bilgiyi daha iyi entegre etme konusunda farkındalık sağlayabileceği düşünülmektedir.

Kapanadze (2018, s.128) tarafından yapılan çalışmada 2018 ila 2019 öğretim döneminde ortaokullarda Türkçe dersinde okutulan Türkçe ders kitaplarının Milli kültür temalarındaki yazılı metinlerin kültür aktarımı bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel çalışmada, doküman tarama yöntemi kullanılarak yapılan incelemede, örnekleme dahil edilecek metinlerin ve soruların belirlenmesinde “*milli unsurların*” tespiti ölçüt olarak kullanılmıştır. Türkçe ders kitaplarındaki Milli kültür temasında yer alan kültür unsurlarının ne şekilde aktarıldığını belirlemek amacıyla metinlerin betimsel analizi yapılmıştır. Çalışma

sonuçlarına göre, Türk kültürünün gelecek nesillere aktarılması adına tarihsel ve kültürel unsurlara dair çeşitli metin türlerinde yer verildiği belirlenmiş ve bu unsurlar örneklerle açıklanmıştır. Buna ek olarak anlama sorularında kültürel unsurların aktarılması için öğrencilere yöneltilen sorular ve yapılabilecek önerilere de değinilmiştir. Türkçe ders kitaplarında öğrencilere milli kültür ve bellek gibi konularda, aynı zamanda kültürlerarası iletişim noktasında bilgi, beceri ve yetkinlik kazandırmak amacıyla materyallerin etkin bir şekilde kullanılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda, öğretmenlerin bilinçli ve hassas bir yaklaşım sergileyerek öğrencileri bu hedefe yönlendirmesi gerektiği ifade edilmiş ve çalışmanın, öğretmenlere bu konuda farkındalık kazandırabileceği öngörülmüştür.

İşcan ve Yassıtış (2018, s.142) tarafından yapılan çalışmada yabancı dil eğitimi, sadece hedeflenen dilin dil bilgisiyle kelimelerini öğretmek ve temel olan dil yeteneklerini kazandırmak yerine öğrenilen dilin kültürünün de öğretilmesidir. Bunun nedeni ise yabancı dilin daima yabancı bir kültürle beraber gelmesidir. İnsanların dili çok daha iyi bir şekilde anlayabilmesi adına dilini öğrenmiş oldukları ülkeyle alakalı kültürel özellikleri de öğrenmesi son derece önemlidir. Kültür ve dilin ayrılmaz parçalar halinde olduğu ve dil eğitiminde kültürün de öğrenilmesi gerektiği reddedilemeyecek bir olgudur. Kültür ve dil arasındaki mükemmel düzeydeki bağlantı nedeniyle dil eğitimi, bir bakıma kültür eğitimidir. Dönemimizdeki yabancı dil eğitim aşamalarında, kültür aktarımının oldukça önemli olduğu görülmektedir. Dil eğitim malzemelerinin ciddi bir unsuru olan yabancı dil kitapları da o dili konuşmakta olan toplumun özelliklerini yansıtmakta ve dile yönelik kültür taşımacılığı yapmaktadır.

Kalenderoğlu (2016, s.152) tarafından yapılan çalışmada küreselleşme olgusuyla birlikte birden çok yabancı dil öğrenme ihtiyacının arttığı dönemimizde, özellikle farklı kültür coğrafyalarından gelen insanların bir araya gelerek iletişim kurma ihtiyacı olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerin ekonomik kaygı, iyi bir eğitim alma ve farklı sosyal ve kültürel ortamları deneyimleme gibi sebeplerle bir araya geldiği bu bağlam, Türkiye ve Türkiye Türkçesi için önemli bir konu olmuştur. Çalışmada, 1990 senelerinin başlarında bağımsız Türk cumhuriyetleri ve akraba topluluklardan yükseköğrenim görmek için gelen öğrencilerin başlattığı Türkçe öğrenme sürecinin, farklı coğrafyalardaki öğrencilerin talepleriyle hızla geliştiği belirtilmektedir. Türkçe öğretiminde, başlangıçta müfredat ve öğretim materyali

eksikliği yaşanmasına rağmen, son yıllarda “*TÖMER ve Avrupa Ortak Başvuru Metni*” standartlarına uygun olarak hazırlanan Yabancılar Türkçe öğretim setlerinin bu eksikliği giderek doldurduğu ifade edilmektedir. Çalışmanın temel odak noktası, Türkçe öğrenme sürecinde kültürlerarası iletişimsel yeterlilik ve kültür aktarımının önemine vurgu yapmaktadır. Dil öğrenmenin aynı zamanda kültür aktarımı süreci olduğu düşünüldüğünde, Türkçenin yabancılar öğretilmesi sırasında Türk kültürüne ait unsurların da aktarıldığına dikkat çekilmektedir. Bildiride, özellikle temel seviyede Türkçe öğrenen bireylere yönelik hazırlanan ders kitaplarındaki kültür unsurlarının tespit edilip çeşitli yönleriyle değerlendirileceği belirtilmektedir.

Yazoğlu (2005, s.75) tarafından yapılan çalışmada bir toplumun tarihinde oluşturmuş olduğu manevi ve maddi tüm değerlerin kültür olduğu ifade edilmiştir. Bahsi geçen durumu ifade etmek gerektiği zaman akla ilk gelen dildir. Dil, insan ile insan, insan ile diğer mevcut tüm şeyler arasında birleştirici bir bağlantı kurmaktadır. İnsan sadece dili ile insandır. Dolayısıyla dil, millet ismi verilen sosyal varlığı birleştirir ve bireyler arasında düşünce ve duygu akımını ortaya çıkarır. Kültürün ve düşüncenin bir aracı olarak görülen dil, eğitim bakımından da oldukça önemlidir. Düşünce, sadece dile aktarılacak şartıyla bilgiye dönüşebilmektedir ve bilgi de yalnızca dil sayesinde öğretilir.

Göçer (2012, s.62) tarafından yapılan çalışmanın temel amacı, Türkçe öğretmenliği okuyan kişilerin kültür ve dil bağlantısı üstüne olan fikirlerini öğrenerek konu üstünde değerlendirme yapmaktır. Yapılan çalışma nitel araştırma yöntemi kapsamında görüşme tekniği yapılarak yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubu ise gönüllülük temelli amaçlı örneklem tekniği ile sağlanmıştır. Verilerin analiz edilmesinde nitel olan araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Ulaşılan sonuçlar kapsamında, dilin gelişmesi için kültürün, kültürel öğelerin kabul edilerek yayılması için ise dilin vazgeçilmez olduğu belirtilmiştir. Öğretmenlik okuyan kişilerin dil ve kültür bağlantısını göstermek adına önemli ilişkilendirmeler yaptığı, her iki kavramın da birbirinden ayrılmayan bir bütün olduğu fikrini vurguladıkları belirtilmiştir. Dilin kültür ile olan bağlantısının yalnızca bu iki kavram arasındaymış şeklinde düşünülmemesi gerektiğini belirten adaylar, bahsi geçen etkileşimin toplum faydası bakımından da önemli kazanımlar oluşturacağını belirtmişlerdir.

Zeyrek (2020, s.88) tarafından yapılan çalışmada insanı yaşama hazırlayan ve bütün sosyal süreçleri içermekte olan eğitim evresinde iletişimin yeri, bilgi edinme konusuna oldukça önemli olarak belirtilmektedir. Dil sayesinde gerçekleşmiş olan öğrenme evresindeyse, edinilmiş olan bilgilerin eyleme dönüştürülerek beceri kazanımı sağladığı belirtilmektedir. Dil eğitiminin kültür ve dil arasındaki bütünlüğü göz önüne alındığında, buna ek olarak kültür eğitimi olduğu da söylenebilmektedir. Dil eğitimi ile beraber kültür eğitimi gerçekleştirilmeden dilsel olan bilgilerin eyleme dökülmesi oldukça güçtür. Yabancı dil eğitiminde, amaçlanan dilin iletişim yeteneklerine hakim olabilmek adına kültürel olarak yetkinlik sahibi olunması gerekmektedir. Bu manada dil eğitiminin sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesi, dilin kültür unsurlarıyla bağdaştırılmasına bağlıdır. Bu kapsamda çalışmada kültür ve dil bağlantısının yanı sıra yabancı dil eğitiminin önemine vurgu yapılmaktadır.

Topkaya (2016, s.90) tarafından yapılan çalışmada, Humboldt'un dil ve kültür arasında kurmuş olduğu bağlantı incelenmiştir. Humboldt'a göre kültür, dil tarafınca oluşturulmasına ek olarak dili de kurmaktadır. Bahsi geçen karşılıklı bağlantının temelinde ise tin ve dil özdeşliği bulunmaktadır. Dili düşüncelerin bir temsili şeklinde gören anlayıştan, düşünce ve dili özdeş gören anlayışa geçilmesi günümüzde postyapısalcı olan dil görüşleri açısından oldukça önemlidir. Postyapısalcı görüşler kapsamında dil temsil etmek yerine hakikati oluşturmaktadır. Boethus üçgeni açısından incelendiği zaman, ilk dil fikirlerindeki dünya, dil ve düşünce ilişkisi farklı bir hale gelmiş, onlar ise dilin gerçekliğinin ikincil bir temsiliyken, Humboldt'ta özdeş görülen düşünce ve dil gerçekliğinin birincil temsili haline gelmiştir. Daha sonra postyapısalcılar ile beraber bu temsil fikri daha da geri plana atılarak dilin hakikati inşa etme özelliği ön plana gelmiştir. Bu kapsamda çalışmada Saussure kadar etkili olmasa da temelde bir Saussure önceli olmakta olan Humboldt'un fikirlerinin, postyapısalcı fikre geçişte ciddi bir basamak olduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Boylu (2014, s.80) tarafından yapılan çalışmada, kültür ve dil kavramları arasında sıkı bir bağlantı olduğu belirtilmektedir. Dilin söz varlığının, o dilin konuşan halkın gelenekleri, inançları ve yaşam bakışları hakkında önemli bilgiler sağladığı belirtilmektedir. Bu kapsamda, bir halkın yaşamında meydana gelen değişikliklerin, o halkın konuştuğu dili ve söz varlığını doğrudan etkilediği ifade

edilmektedir. Türkler ile Farslar arasındaki geçmiş yüzyıllara dayanan iletişim, Türk kültürü ile Fars kültürü arasında dil, kültür ve bilgi alışverişi ortaya çıkarmıştır. Çalışmada, Türkçe'nin İran'da yabancı dil olarak öğretilmesinde bu ilişkiden nasıl yararlanılabileceği, İran'da Türkçe öğretiminin diğer ülkelerden farklı yönleri, Türk ve Fars kültürlerinin ortak yönlerinin ve bu ortaklıkların yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin atasözü ve deyimleri öğrenme sürecini nasıl kolaylaştırdığı ele alınmaktadır. Buna ek olarak Farsça ve Türkçe arasındaki ortak kelimeler, deyimler ve atasözleri incelenmiş, farklı seviyelerde Türkçe öğrenen İranlı öğrencilerin bildikleri ve kullandıkları kelime, atasözü ve deyim örnekleriyle ortaya konmaya çalışılmıştır.

Nacar (2004, s.101) tarafından yapılan çalışmada, yabancı dil eğitiminde budunbilimsel bakış açısı ile edinilebilecek kültürel becerilerin, dilsel becerilerin bütünlenmesindeki önemine değinilmektedir. Dil öğretiminde, iletişimsel dil becerisinin ve dilsel gereksinimlerin öne çıkarıldığı, aynı zamanda öğreneni merkeze alan eğitimsel yaklaşımların, kültürel beceri ediniminin yabancı dil öğrenme sürecinde oynadığı kilit rolü anlamak açısından katkı sağladığı belirtilmektedir. Bu bağlamda, günümüzde “*edebiyat*” ve “*kültür ve uygarlık*” dersleri başta olarak üzere dil ve kültür ilişkisini ele alan diğer dil derslerinin işleniş yöntemlerinin gözden geçirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Dil ve kültür ilişkisinde, kültürün bir bileşeni olan budunbilime dayalı kişisel ve toplumsal gerçeklerin sıkı bir ilişki içinde olduğu ve bu gerçeklerin göz ardı edilemeyecek kadar önemli olduğu ifade edilmektedir. Yabancı dil öğretiminde iletişimsel becerinin kazandırılmasının, dilsel becerilere kültürel becerilerin eklenmesiyle mümkün olabileceği vurgulanmaktadır. İletişimsel boyutta bireysel ve toplumsal tutum ve davranışları anlayıp yorumlayabilmenin, dilin edimbilimsel işlevleri ve kültürel budunbilimle ilgili olduğu belirtilerek, bu becerinin kazandırılmasının önemine dikkat çekilmektedir.

Börekçi (2010, s.109) tarafından yapılan çalışmada Atatürk'ün, ulusal mücadeleyi Türk milletinin “*bağımsız karakterine*” güvenerek başlattığı şekilde Türkiye Cumhuriyetini de Türk milletinin devlet oluşturma ve bunu yaşatma kültürüne dayattığı, “*yüksek Türk kültürünü*” bu nedenle Türkiye Cumhuriyetinin zemini olarak belirttiğini ifade edilmektedir. Dilin kültür ile olan bağlantısını ve bağımsızlık kültürünün ortaya çıkmasındaki önemini kavramış olan Atatürk,

devletin kültür ve dil politikalarını da aynı şekilde oluşturmuştur. Bu kapsamda yapılan çalışmada Ulu Önder Atatürk'ün kültür ve dil politikalarını yönlendirmekte olan fikirlerin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Melanlıoğlu (2010, s.73) tarafından yapılan çalışmada, kişinin eğitiminin doğumuyla beraber ailede başladığı, örgün eğitim kuruluşlarında ise bu eğitimin sistemli bir biçimde devam ettiği ifade edilmektedir. Kişinin anadil yeteneği geliştikçe, bulunduğu milletin kültürüne olan hakimiyeti de yükselmektedir. Bu nedenle dil eğitimi, kültür öğretimi olarak da isimlendirilmektedir. Bu kapsamda yapılan çalışmada ilköğretimde kültür aktarımının düzenli bir biçimde gerçekleştiği düşünülen Türkçe dersinin eğitim programlarında bu hususa ne denli yer verildiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonuçlarına göre cumhuriyetin ilan edilmesinden itibaren günümüzde dek uygulanmış olan programlarda kültür aktarımıyla alakalı noktaların 1981 senesindeki programa dek ihmale maruz kaldığı tespit edilmiştir. Türkçe derslerinde kültür aktarımının planlı ve sistemli bir biçimde yapılarak öğrencilere bulundukları toplumun kültür ve değerlerinin doğru ve etkin bir biçimde öğretilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Mert vd., (2013, s.81) tarafından yapılan çalışmada, ilkokul düzeyindeki çocuklara yönelik çeviri çocuk kitaplarında ait oldukları kültür ile evrensel kültür öğelerine ne ölçüde yer verildiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Betimsel nitelikteki çalışma, tarama modelinde tasarlanmıştır. İlk olarak, ilkokul öğrencileri için hazırlanan çeviri çocuk kitapları araştırma kapsamına alınmıştır. Daha sonra, ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak çocuk edebiyatı uzmanları tarafından belirlenen ve çocuk kitaplarında bulunması gereken ölçütler dikkate alınarak farklı yayınevleri tarafından hazırlanan hikâye türündeki çeviri çocuk kitapları arasından beş kitap seçilmiştir. Doküman analizi tekniğiyle, seçilen çeviri çocuk kitaplarının ait oldukları kültürel öğeler ve bunların aktarılma biçimleri incelenmiştir. İnceleme sonunda kodlanan kültürel öğeler sıralanmış ve bu eserlerin ait oldukları kültürü ne kadar yansıttığı belirlenmeye çalışılmıştır. Buna ek olarak çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun, okuldaki eğitim-öğretim faaliyetlerini ve sosyal yaşamlarını destekleyen kitapların çocuklar için yeterli olup olmadığı değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bay (2018, s.92) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi eğitim programı içinde yer alan milli oyun etkinliklerinin çocuklar üzerindeki etkilerinin

belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu genel amacın altında, çocukların bildikleri milli oyunları, en çok sevdikleri oyunları, en çok zorlandıkları oyunları ve aileleriyle birlikte oynadıkları milli oyunları belirlemek gibi spesifik amaçlar yer almaktadır. İşbirlikçi eylem araştırması yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen araştırma, 60 çocuğun katılımıyla yürütülmüştür. Bir yıllık eğitim süresince 38 farklı milli oyun uygulanmış ve çocuklarla yapılan görüşmelerle değerlendirmeler elde edilmiştir. Çocukların oyunları istekle oynadıklarının gözlemlenmesi, öğretmenlerin olumlu değerlendirmeleri ve çocukların milli oyunları sıkça ifade etmeleri, kültürel aktarımın başarıyla gerçekleştiğini göstermektedir. Çocukların en çok sevdiği oyunlar “misket” ve “saklambaç” olup, eğlenmeleri ve oyunların oynanış şekli nedeniyle tercih ettikleri belirlenmiştir. En çok zorlandıkları oyunlar ise “beş taş” ve “saklambaç” olup, aileleriyle bazı milli oyunları oynadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak, sonuçlar milli oyunların çocukların ilgi ve algıları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Köşker (2015, s.121) tarafından yapılan çalışmada, günümüzde yabancı dil bilmenin zorunlu bir gereklilik haline gelmiş olması ve dil öğrenmenin temel amacının, bu dili konuşan kişilerle etkili iletişim kurabilmek olduğu belirtilmektedir. İletişim becerilerini geliştirmek için, dil öğrenen bireylerin sadece dilbilgisi kurallarını değil, aynı zamanda etkileşimde bulundukları kişilerin sözlü olmayan mesajlarını da anlayabilmeleri gerekmektedir. Dil, yalnızca dilbilgisi kurallarından ibaret olmayıp, aynı zamanda her toplumun içinde farklı boyutlarda oluşturduğu bileşenleri içermektedir. Çalışma, Türkiye’de yabancı dil öğretiminde hedef kültür aktarımının yeterli düzeyde olmadığına dikkat çekmektedir. Metot kitaplarında verilen örneklerin ve öğretmenlerin hedef kültürle ilgili yaklaşımlarının önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda, çalışma Fransızca öğrenen öğrencilerin hedef kültür ile ilgili bilgilerini ölçmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Fransızca hazırlık sınıf öğrencilerine yöneltilen tek açık uçlu sorular aracılığıyla toplanan veriler, temalara ayrılarak analiz edilmiş ve raporlanmıştır. Çalışmanın sonuçlarında öğrencilerin öğrenmekte oldukları Fransız kültürü ile ilgili kalıplaşmış bilgilere sahip olduklarını ancak söz konusu kültürü yeterince tanımadıkları tespit edilmiştir.

Ayrancı (2019, s.102) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye’de yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımı alanında yazılan lisansüstü tezler farklı

kriterlere göre sınıflandırılmış ve analiz edilmiştir. Çalışmanın temel amacı, yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımı konusundaki lisansüstü tezleri ortaya koymak ve araştırmacılara konu seçimi konusunda rehberlik etmektir. Betimsel bir tarama yönteminin kullanıldığı araştırmada, YÖK merkezinde bulunan “*Yabancılara Türkçe Öğretimi*” alanındaki 129 tez incelenmiştir. Çalışmanın veri toplama sürecinde literatür taraması yapılmış, ardından YÖK merkezinden ulaşılan 129 tez analiz edilmiştir. Çalışmanın konusuna yönelik belirlenen kriterler, “*akademik derece, yayın yılı, enstitü, cinsiyet, danışman unvanı, alt konular ve araştırmanın modeli*” olmak üzere altı ana başlık altında toplanmıştır. Çalışmada örnekleme yöntemi kullanılmamış, evrenin tamamına ulaşma hedeflenmiştir. Verilerin analizi için betimsel analiz yöntemleri kullanılmış ve ele alınan tezlerle ilgili yüzde hesaplamaları yapılarak sonuçlar tablo haline getirilmiştir. Çalışmanın bulguları temel alınarak, lisansüstü tezlerde en sık kullanılan yöntemler, hangi enstitüler tarafından yapıldığı ve dereceleri gibi konularda somut verilere dayalı çıkarımlar yapılmıştır. Elde edilen bulgulardan yola çıkılarak, bu alandaki gelecekteki araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Çiftçi (2019, s.98) tarafından yapılan çalışmada, ikinci dil öğretimi sürecinin aynı zamanda kültür aktarımını içermesi gerektiği belirtilmektedir. Bu kapsamda, dil derslerinde kültür aktarımını sağlamak için uygun materyallerin kullanılması gerektiği belirtilmiştir. Dil öğretiminde kullanılan ders kitaplarının, öncelikle hedef dilin kültürünü uygun bir dille yansıtması, kültürle ilgili önyargılardan arınmış olması ve özgün metinler sunması gerektiği ifade edilmiştir. Bu nedenle, ikinci dil olarak öğretilen Türkçe için kullanılan ders kitaplarının da bu özelliklere uygun olması önemlidir. Çalışmada, Türkçenin ikinci dil olarak öğretiminde kullanılan “*Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe*” kitabı kültür aktarımı açısından ele alınmıştır. Türkçeyi ikinci dil olarak öğrenen öğrencilerin, topluma ve eğitim sistemine uyum sağlayabilmek için Türk kültürünü öğrenme ihtiyacı olduğu göz önüne alındığında, kitabın bu açıdan önemli bir rol üstlendiği belirtilmiştir. Çalışma, doküman incelemesi yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiş ve kültürel içeriğin çözümlenmesi için sekiz alana ait ölçütlerden oluşan bir liste kullanılarak veri toplama aracı oluşturulmuştur. İnceleme sonucunda, kültür aktarımına yönelik öğelerin sekiz alanda eşit ya da birbirine yakın oranda dağılmadığı, buna ek olarak kitapta kültür aktarımının sık bir çerçevede ele alındığı

ve kültürel öğelere yalnızca isim olarak yer verildiği tespit edilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, kitabın kültür aktarımını gerçekleştirmede yetersiz olduğu düşünülmüştür.

Türkmen (2013, s.66) tarafından yapılan çalışmada, çizgi filmlerin çocukların hayatında belirli bir döneme hakim olduğu belirtilmiştir. Bahsi geçen dönemde çocuklar adına çizgi filmler, gerçek yaşamdan hayal yaşamına giden bir köprüdür. Çocuk, hayal dünyasında kendi istediği şekilde kurgu yapabilmekte ve bu sırada içerisinde girmiş olduğu dünyadan gördüklerini ve öğrendiklerini gerçek hayata taşıyabilmektedir. Bu nedenle çizgi film yaşamıyla çocuğu ve bir manada çocuğun yaşam tarzını biçimlendirmek olasıdır. Birçok çizgi film yönetmenin çizgi filmlerin sözü geçen bu özelliğine kayıtsız bulunmadığı bilinmektedir. Bu sektörde Türklerin etkin halde yapımlar ortaya çıkarmaması nedeniyle Türk çocuklarına sunulmuş olan çizgi filmlerin bu özelliği, yakın döneme dek çeşitli kültürlerin etkisinde şekil almaktadır. Bu nedenle çalışmada çizgi filmlerden kültür aktarımı aracı şeklinde nasıl faydalandığına değinilmiş ve konu Türk yapımı çizgi film olan “Pepe” üstünden örneklendirilmeye çalışılmıştır.

Dikici (2022, s.12) tarafından yapılan çalışmada, eğitim kurumları olarak okulların, toplumu oluşturan bireylerin yetişmesi ve topluma faydalı bireyler haline gelmelerini amaçladığı belirtilmiştir. Okulların bu amaç doğrultusunda birçok işleve sahip olduğu ifade edilmiş, özellikle sosyal işlevlerin birey üzerinde daha belirgin olduğu vurgulanmıştır. Okulların sosyal işlevleri arasında, sosyalleşme sürecine önemli etkisi olduğu ve aynı zamanda kültür aktarımı işlevini yerine getirdiği vurgulanmıştır. Çalışma, kültür aktarımı konusunda eğitim kurumları olarak okulların sahip olduğu işlev ve önemi analiz etmektedir. Son dönemlerde, özellikle de 2020 senesinde ortaya çıkan Covid-19 pandemisi nedeniyle çevrimiçi eğitimin hayatımızda daha fazla yer aldığına dikkat çekilmiştir. Pandemi sürecinde yüz yüze eğitime ara verilmesi ve okulların kapatılması, okulların kültür aktarımı işlevini ön plana çıkarmıştır. Bu kapsamda çalışmada eğitim kurumlarının sahip olduğu kültür aktarımı işlevinin çevrimiçi eğitimden olumsuz etkilendiği varsayımı üzerine odaklanılmıştır. Bu varsayımdan hareketle, çalışmanın konusu ve amacı, eğitim kurumları olarak okulların kültür aktarımındaki önemini vurgulamaktır. Eğitim ve kültür arasındaki ilişkinin önemine vurgu yapılarak, eğitim kurumlarının

kültür aktarımındaki önemli işlevinin uzaktan eğitim sisteminde gerçekleştirilemediği sonucuna varılmıştır.

Ayhan (2015, s.89) tarafından yapılan çalışmada, kültürün nasıl aktarıldığı ve ne olduğu gibi kavramlara yer verilmiştir. Kültür, bireyler tarafınca geliştirilerek daha sonraki kuşaklara aktarılan bir kavram bütünü olarak ifade edilebilir. Kavramların aktarımı yapılırken, toplumlar içinde zamanla meydana gelen ve aktarımı basitleştiren imgelerin aktif bir biçimde kullanıldığı bilinmektedir. Bahsi geçen aktarımlarda yer alan imgeler içerisinde müzik, resim ve dil sanatına yönelik imgesel olan türlere ağırlık verilmiştir. Bahsi geçen imge çeşitlerinin hangi amaçlar kapsamında ne şekilde bir yolla kültür aktarımında rol oynadığı üstünde tespit yapılmıştır. İmgelerin anlatım kuvveti açıklanırken birbirleri ile bağlantılı bir şekilde kullanıldığında belli kültür aktarımı düzeni oluşturabileceği ifade edilmiştir. Bahsi geçen düzenin kültürel imge aktarımı konusunda ne denli önemli olduğu belirtilmiştir. Çalışmada genellikle özel bir şekilde müziksel imgelerin gündelik yaşamda ne şekilde yer verildiğine yönelik tespitler bulunmaktadır. Yapılan tespitler kapsamında toplumların sosyal hayatlarında kültür aktarımına müziksel imgelerin ne şekilde etki ettiği ile ilgili fikirler ortaya koyulmuştur.

Tanrikulu ve Çelik (2019, s.73) tarafından yapılan çalışmada, dilin insanlar arasında etkileşimi sağlayan sembollerden ve dizgelerden oluşan bir sistem olduğu ifade edilmektedir. Dil sayesinde birey görüş ve düşüncelerini çeşitli insanlar ile paylaşarak etkileşim oluşturmaktadır. Yabancı dil eğitimiye dönemimizde gerçekleşen sosyal ve teknolojik gelişmeler ile önemi git gide artış gösteren bir alan özelliği taşımaktadır. Hem milletlerarası seviyede çeşitli nedenlerle bir dil edinimi adına hem de son dönemlerde Orta Doğuda gerçekleşen olaylar sebebiyle Türkiye'ye gerçekleşen göçler Türkçenin yabancı dil şeklinde eğitimi hususunu daha fazla gündem yapmıştır. Dil eğitimi, gündelik yaşamı bir eğitim alanına taşıyan materyaller ile çok daha etkili olmaktadır. Birey hedef dile yönelik kültürel unsurları tanıdıkça ana diliyle karşılaştırmalar yaparak, öğrenmeyi arzuladığı dile yönelik bir sempati besleyerek o dille özdeşim oluşturmaktadır. Yabancı dil eğitiminde motivasyon bakımından da bu son derece önemlidir. Materyal, eğitim programlarını destekleyici şekilde hazırlanan görsel, yazılı ve sözlü araçlar şeklinde tanımlanabilmektedir. Materyallerin işlevsel ve nitelikli bir şekilde tasarlanması üstünde durulması gerekli olan bir husustur. Otantik olan materyallerse ders dışı

materyaller şeklinde kullanıma uygun el ilanı, afiş, broşür ve fotoğraf şeklindeki dokümanlardır.

Yayla (2018, s.87) tarafından yapılan çalışmada Türkçeyi yabancı dil olarak öğretirken kültürün ne seviyede ve nasıl aktarılması gerektiğinin kendi halinde bir tartışma konusuyken bunun Türkiye haricinde ne şekilde yapılacağının da ayrı bir sorun olduğu ifade edilmektedir. Çalışma içerisinde bu sorunun çözümüne fayda sağlamak için Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin kültür aktarımıyla alakalı fikirleri incelenmiştir. Nitel bir araştırma tekniği kullanılan çalışmada amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen ve 2017 ile 2018 eğitim ve öğretim döneminde “*Sırbistan Novi Pazar Belediyesi Türk Kültürü Merkezinde*” eğitimi süren 13 öğrenci dahil edilmiştir. Öğrencilerin seçilmesinde, Türkçeye hakim olmanın ve Türk kültürü ile ilgili fikir sahibi olacak düzeyde bu dil ile vakit geçirmiş olmanın şart olduğu öne sürülerek B1 düzeyindeki 13 öğrenci sayesinde veriler elde edilmiştir. Verilerin analizi sırasında içerik analizi tekniği kullanılarak yabancı dil şeklinde Türkçe öğrenmekte olan öğrencilerin kültürü aktarımına yönelik fikirleri değerlendirilmiştir. Öğrencilerin Türkçeyi öğrendikleri sırada Türk kültürünü de öğrenmeyi bir gereksinim şeklinde gördükleri ve Türkiye haricindeki Türkçe eğitiminin bu hususta yalnız başına yetersiz olduğu çalışma sonucunda ortaya koyulan tespitlerden birisidir.

Çarkıt (2020, s.120) tarafından yapılan çalışma, günümüzde küreselleşmenin etkisi altında ulusal kültürlerin baskı altında olduğu bir dönemde, milli kültürün korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması sorumluluğunun önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda Türkçe öğretmenlerine, kültür aktarımı konusunda önemli görevler düştüğü belirtilmiştir. Türkçe öğretmenlerinin kültür aktarımına yönelik bakış açıları, gerçekleştirdikleri uygulamalar ve bu süreçte kullandıkları kaynakların belirlenmesinin önemli olduğu ifade edilmektedir. Çalışmada, Türkçe derslerinde kültürel mirasın aktarımına odaklanılarak öğretmen görüşleri ve uygulamaları ele alınmıştır. Araştırma, nitel bir araştırma modeli olan durum çalışması deseni ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunu, Kayseri merkez ilçelerinde görev yapan farklı mesleki tecrübelere sahip on üç Türkçe öğretmeni oluşturmuştur. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiş ve içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Çalışma bulguları kapsamında öğretmenlerin çoğu kültür aktarımının amacını milli, manevi değerleri kazandırmak

ve toplumsal uyumu kolaylaştırmak olarak ifade etmiştir. Bu amaçla, drama, tarihi şahsiyetleri tanıtmaya, kültürel konularda metin ve şiir yazdırma, türküler ve türkülerin hikâyelerini inceleme gibi sınıf içi uygulamalar sıkça gerçekleştirilmektedir. Öğretmenlerin kültür aktarımında en sık başvurdukları kaynaklar ise kitaplar ve internet olarak belirlenmiştir. Buna ek olarak öğretmenlerin tamamı ders kitaplarını kültür aktarımı noktasında yetersiz bulmaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın sonuçları, öğretmenlerin kültür aktarımındaki pratikleri ve bu süreçte karşılaştıkları zorlukları anlamak açısından önemli bir katkı sağlamaktadır.

Yavuzel (2020, s.91) tarafından yapılan çalışmada toplumlar arasındaki bağlantıların gelişmesine bağlı bir şekilde yabancı dil eğitiminin arttığı dönemimizde, yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ve eğitimi kapsamındaki çalışmaların da önemli olduğuna vurgu yapılmaktadır. Türkiye'nin dünya devletlerinin içerisindeki konumu ile bağlantılı bir biçimde Türkçe öğrenme ihtiyacı ve isteği de her geçen gün artmakta, bununla bağlantılı olarak Türkçenin yabancı dil şeklinde öğretimiyle ilgili olan çalışmalar da giderek hızlanmaktadır. Dil ve kültür arasındaki bağlantı göz önüne alındığı zaman yabancı dil eğitiminin yanı sıra yabancı kültür eğitiminin de öne çıktığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Türkçeyi yabancı bir dil şeklinde öğrenen dil öğrencileri de eş zamanlı olarak Türk kültürünü tanımaktadır.

Bu sebeple, Türkçenin yabancı bir dil şeklinde öğretimi evresinde ve hazırlanmış olan eğitim materyallerinde Türk kültürüyle alakalı unsurların yer alması oldukça önemlidir. Türklerin tarih boyunca yaşamış olduğu olaylar karşısındaki düşünce ve duygularının yansıması olan türküler, kültürün zengin haldeki hazineleridir. Bu kapsamda türkülerin Türkçeyi yabancı dil olarak öğretme konusunda Türk kültürünün aktarımında ciddi bir kaynak olduğu söylenebilmektedir. Yapılan çalışmanın temel amacı ise Türkçeyi yabancı dil olarak öğretmede kültürel aktarım bakımından türkülerde bulunan kültürel unsurları belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda “*Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi*” içerisinde belirtilmiş olan sosyal ve kültürel unsurlar kapsamında türkülerde bulunan kültürel unsurlar değerlendirilmiş ve seçilmiş olan türkülere örnek olarak etkinlikler hazırlanmıştır. Bu kapsamda hazırlanmış olan etkinlikler, yabancı dil şeklinde Türkçe eğitiminde Türk kültürünün aktarılmasıyla alakalı olarak

türkülerden ne şekilde faydalanabileceği konusunda öneriler içermektedir. Nitel araştırma modeli ile hazırlanan çalışmada, elde edilen veriler doküman analiziyle sağlanmıştır. Bu kapsamda çalışma grubunu meydana getiren “*Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi ve Türk Halk Müziğinden Seçmeler*” kitaplarında bulunan 4265 adet türkü, AOÖÇ içerisinde bulunan sosyal ve kültürel unsurlar açısından incelenmiştir. Ulaşılan veriler ise içerik analizi sayesinde çözümlenerek 5130 adet kültürel unsur belirlenmiş, bulgular daha önce yapılan çalışmalar ile beraber yorumlanarak türkülerin Türkçeyi yabancı dil olarak öğretiminde kültürel aktarım bakımından kullanılabilirliği ve yeterliliği belirlenmiştir. Dil eğitiminin kültür eğitimi ile beraber yapılması gerektiği fikrinden hareket ile yapılan çalışmanın kültürel aktarımla alakalı olarak dil eğitimcilerine kaynak olacağı düşünülmüştür.

3. YÖNTEM

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ (6-8) METİNLERİN KÜLTÜR AKTARIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ

3.1 Araştırma Modeli

Nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan literatür araştırmasının yer aldığı çalışmada, ortaokulda kullanılan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kültür aktarımı bakımından incelemesi değerlendirilmektedir. Alakalı literatüre kapsamında çalışma doküman incelemesi şeklinde nitel veri elde etme yöntemlerini kullanan ve doğal ortamlarda bulunan olayları ve algıları gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya çıkarmak adına bir süreç izleyen çalışma şeklinde tanımlanabilir.

Doküman incelemesinde incelenebilecek olan dokümanlar kitaplar, ses kayıtları, fotoğraflar, arşiv belgeleri ve raporlar şeklinde sıralanabilmektedir. Bu kapsamda çalışma içerisinde yer alan metinler, ortaokul 6, 7 ve 8.sınıf Türkçe ders kitaplarıdır. Kitaplarda bulunan metinler kültür aktarımı bakımından incelenmiştir.

3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Yapılan çalışmanın evrenini 2019-2020 eğitim dönemi altıncı sınıf Türkçe ders kitabı, 2019-2020 eğitim dönemi yedinci sınıf Türkçe ders kitabı ve 2023-2024 eğitim dönemi sekizinci sınıf Türkçe ders kitabı oluşturmuştur.

4. BULGULAR

Bu bölümde yer alan ve incelenen metinler, çalışmanın ana konusu olan milli kültür aktarımı ile ilgili olarak, özellikle Türkçe ders kitaplarındaki bu temalardan seçilmiştir. 6,7 ve 8.sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan milli kültür temaları ders kitaplarındaki metinler ile kültür aktarımı açısından incelenmiştir. 6.sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan toplamda 8 tema bulunmaktadır. Bahsi geçen 8 tema içerisinde ise toplamda 40 ayrı metin bulunmaktadır. Bu metinlerden 5 tanesi yani %12,5’lik oranı milli kültür temasına ayrılmıştır. Kalan 35 metin ise yani ders kitabındaki metinlerin %87.5’i milli kültür temasının haricinde kalan metinleri içermektedir.

7. Sınıf Türkçe ders kitabında da aynı şekilde 40 ayrı metin bulunmaktadır ve bu metinlerden 5 tanesi yani toplamda 1 tema milli kültür aktarımına ayrılmıştır. Yüzdelik olarak bakmak gerekirse 7.sınıf Türkçe ders kitaplarında milli kültür temasında ayrılmış bölüm %12.5 iken diğer konulara ayrılmış olan metinler %87.5’lik bir kısmı oluşturmaktadır.

8.sınıf Türkçe ders kitaplarını incelemek gerekirse 6 ve 7.sınıf ders kitaplarında olduğu şekilde yine 8 tema ve toplamda 40 metin bulunmaktadır. Bahsi geçen ders kitabındaki milli kültür aktarımına ayrılmış olan metinlerin sayısı 5 yani yüzdelik olarak %12.5’lik bir kısmı kapsamaktadır. Kalan diğer temalarda bulunan metinler ise 35 metin olarak toplamda %87.5’lik bir bölümü içermektedir.

4.1 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı

Yapılan inceleme sonucunda altıncı sınıf Türkçe ders kitabında toplamda 8 tema bulunduğu ve her tema içerisinde beş adet farklı metin bulunarak toplamda 40 metinden meydana geldiği görülmüştür. Ders kitabının birinci teması genel bir giriş olarak nitelendirilebilir bunun nedeni ise temel insani duygulardan birisi olan “*Erdem*” ile ilgili kitabın başlamasıdır. Erdem temasının içerisine bakıldığı zaman genellikle öğrencilerin gelişimine fayda sağlayacak, karakterine iyi yönde etki edebilecek metinlerden oluştuğu görülmektedir. Örnek vermek gerekirse temada yer alan “*Bir Gönül Yıktın İse*” isimli serbest okuma şiirinde birisini kırmanın ne kadar kötü bir şey olduğundan ve ondan özür dilenmesi gerektiğinden bahsedilmektedir. İkinci temaya gelindiği zaman milli mücadele ve Atatürk konusu ağırlıklı olarak işlenmektedir. Üçüncü temada ise bireylerin hak ve özgürlükleri ile

ilgili bilgi veren şiir ve temalara yer verilmiştir. Beşinci tema genel olarak sanat ve zanaatkarlık üzerine yapılmış olan metinler ile doldurulmuştur. Öğrencilere doğa ve evreni anlatmak için altıncı temada bu unsurlara yer veren metinlerden faydalanılmış ve onlara evren ile doğanın güzellikleri ve özellikleri aktarılmıştır. Yedinci temadaysa teknoloji ve bilim alanına giriş yapılarak günümüz teknoloji çağı ile ilgili olarak bilgiler öğrencilere giriş niteliğinde sunulmuştur. Son olarak ders kitabında yer alan sekizinci temada ise sağlık ve spor ile ilgili olarak öğrencileri yönlendirmek ve teşvik etmek için oluşturulan metinlere yer verilmiştir. 6. 7. Ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki temaların sıralaması aynı olduğu için bahsedilen içerikler yine aynı kalmış fakat metinler farklılık göstermiştir.

Altıncı sınıf Türkçe ders kitabında özellikle dikkat çeken tema, “*Milli Kültürümüz*” isimli dördüncü temadır. Bu temada yer alan metinler:

- Bayram Yeri
- Göç Destanı
- Öyle Denmez
- Bir Fil Daha
- Bizim Akdeniz ismindeki metinlerdir.

Metinleri daha detaylı bir şekilde incelemek gerekirse metinlerin, konu ile alakalı görseller ile sık bir şekilde desteklenerek kitaba yerleştirildiği, öğrencilerin ilgisini ve dikkatini dağıtmamak için uygun renklerin kullanıldığı görülmektedir. “*Bayram Yeri*” isimli metin Şekil 4.1 ve 4.2 üzerinde gösterilmektedir.

Ninem bayramın birinci gününden tutturdu, "İlla beni bayram yerine götür." diye.

– Aslan nineciğim, pamuk nineciğim, sen büyüksün, bayramın birinci günü evde oturmalısın, konu komşu elini öpmeye gelecekler, dedim.

– Olur, dedi ama gönülsüz.

Çocuk gibi olmuştu son zamanlarda nineciğim. Örneğin, küçücük bir kumaş parçası için benim kızla atışıyor, "O benim." diyor, vermiyordu. Bazı günler sofrada oğlumla atışıyor, "Orada ben oturacağım." diyordu. Şayet isteği yerine getirilmezse çocuk gibi bir köşeye çekiliyor, yüzünü asıyor, küsüyordu. Onun için bayramın ikinci sabahı, bindirdim ninemi bir otobüse, bayram yerine götürdüm. Yolda bana ne dualar etti, ne dualar:

– Ah yavrum, inşallah seni de yavruların bayram yerlerine götürür, dedi. Tastamam yirmi beş yılı geçti ben bayram yerini görmeyeli.

Şekil 4.1. Bayram Yeri isimli metin bölüm 1.

Bizim kentin bayram yeri, bildim bileli aynı yerde kurulur. Vardık bayram yerinin olduğu yere. Ninem:

– Hani oğlum bayram yeri, dedi.

– Şu apartmanları geçelim nineciğim, onun arkasında.

Ninem, şöyle bir sağına baktı, bir soluna baktı:

– Yavrum yanlış yere geldik, dedi.

Yıllardır ben de bayram yerine gelmem. Çocukları anneleri götürür bayram yerine. Onları atıklarınca-ya, dönme dolaba bindirir. Ninem bakındı, bakındı:

– Hani o alan, dedi.

– Ne alanı nine?

– Koskocaman alan oğlum, ulu ulu ağaçlar, ağaçların altında kıyma kebab satanlar?

Ağaçları ne ninem görebildi, ne de ben... Apartmanların arkasına geçtik, yine yığınla apartmanlar.

Şekil 4.2. Bayram Yeri isimli metin bölüm 2.

Metin genel olarak çok uzun olduğu ve daha incelenecek metinler olduğundan, tam hali ile çalışma içerisinde koyulmamış, sadece örnek olarak bir bölümü seçilmiştir. Metin incelendiği zaman bir nine ve çocuğu bayram gününde yaşadığı diyalogu okuyuculara aktarmaktadır, Türk kültüründe bayramların yeri oldukça önemlidir ve özellikle büyükler evde oturup misafirlerini beklerken, küçükler büyüklerin ellerini öpmeye, onlara hürmet ve saygı göstermeye gitmektedirler. Bu nedenle bayramlar Türk kültürü için özel ve anlamlı dönemlerdir. Bayram dönemlerinde çocuklar el öpmeye, şeker toplamaya ve büyükleri ile bayramlaşmaya gidecekleri için oldukça heyecanlıdırlar. Bu da Türk kültüründe geleneklere ve bayramlara verilen önemi ve yaşanan mutluluğu göstermektedir.

Metin ilerlediği zaman ninesinin torunundan onu “*Karagöz ve Hacivat*” oyununa götürmesini istediğine şahit olunmaktadır. Karagöz ve Hacivat ile benzeri

gölge oyunları Türk kültüründeki en eski tiyatro ve orta oyunlarından. Eski dönemlerden itibaren insanlar bir kültür haline gelmiş Karagöz ve Hacivat gölge oyununu izleyerek eğlenir, hep beraber toplanır ve eğlenirlerdi. Bu gölge oyunu da Türk kültürünü ve kültürel değerleri öğrencilere aktarma konusunda kullanılmış olan bir unsurdur. Buna ek olarak bu gölge oyunu Şekil 4.3. üzerinde gösterilmektedir.

Şekil 4.3. Karagöz ve Hacivat Gölge Oyunu.

Genel olarak kültür aktarımı dördüncü temadaki incelenen bu metinde, bayram ve gölge oyunu gibi gelenek ve adetler kapsamında işlenmiştir. İncelenecek olan bir diğer kültür aktarımının kullanıldığı metin ise “*Göç Destanı*” isimli metindir.

Göç Destanı metninde Uygur ülkesinden bahsedilerek metne başlanılmaktadır. Metnin girişi Şekil 4.4. üzerinde gösterildiği gibidir.

Uygur ülkesinde, Tuğla ve Selenge ırmaklarının bittiği yerde “Kumlançu” denilen bir tepe vardır. Adına “Hulin Dağı” derlerdi. Hulin Dağı’nda da birbirine çok yakın iki ağaç büyümüştü. Biri kayın ağacıydı. Bir gece, kayın ağacının üzerine gökyüzünden bir mavi ışık düştü. İki ırmak arasında yaşayan halk bu ışığı gördü ve ürpererek takip etti. Kutsal bir ışıktı. Kayın ağacının üzerinde aylar ayı kaldı. Kutsal ışık, kayın ağacının üstünde kaldığı müddetçe kayın ağacının gövdesi büyüdükçe büyüdü, kabardı. Gece oldu mu ağacın otuz adım ötesinden bütün çevre ışıklar içinde kalıyordu.

Şekil 4.4. Göç Destanı metni bölüm 1.

Göç Destanı isimli metin İslamiyet öncesi Türk destanını öğrencilere öğretmeyi amaçlayan bir metindir. Metin içerisinde Sungur Tekin’in doğuşu tahta geçişi ve Türk hakanlarından bahsedilmektedir. Altıncı sınıfa giden öğrencilere bu tarz Türk kültürünün aktarılması oldukça güzel ve verimlidir. Literatür içerisinde de bahsedildiği şekilde bir çocuk kültürünü ne denli öğrenir ise dilini de o denli anlamlı konuşabilmektedir.

Destan içerisinde Uygur Türklerinin Çinliler ile olan mücadelesi ve bu mücadelesinin sonucunda bulundukları yerden göç ederek “Beş-Balıg” ismini verdikleri yere yerleşmelerinden bahsedilmektedir.

Uygurlar bunu bir ilahî emir diye bildiler. Toparlandılar, yollara d  z  ld  ler; yurtlarını yuvalarını bırakıp bilinmedik   kelere doğru g    etmeye başladılar. Nihayet bir yere gelip durdular, orada sesler de kesildi. Uygurlar, seslerin kesilip duyulmaz olduğu bu yere kondular, beş mahalle kurup yerleştiler ve bunun için bu yerin adını da Beş-balığ koydular. Burada yaşayıp çoğaldılar.

şekil 4.5. G   Destanı metni b  l  m 2.

Tema içerisinde yer alan diğer metin olan “  yle Denmez” isimli metin de yine ilk metinde yer alan Karag  z ve Hacivat g  lge oyununun daha detaylı bir şekilde işlenmiş halidir. Bu metinde Karag  z ve Hacivat diyalog içerisinde bulunurken, izleyicilerin de onları dinleyip izleyerek g  ld  klerini ve eğlendiklerini belli etmek adına metnin yanına bir g  rsel yerleştirilmiştir.

HACİVAT – Akşam şerifler hayır olsun!

KARAGÖZ – Bugün gidemem.

HACİVAT – Nereye?

KARAGÖZ – Bahşış dağıtılan yere.

HACİVAT – Ben sana bahşış dedim mi?

KARAGÖZ – Ben de sana hediye dedim mi?

HACİVAT – Safa geldin.

KARAGÖZ – Evde unuttum.

HACİVAT – Neyi?

KARAGÖZ – Sopayı.

HACİVAT – Ben sana sopa dedim mi?

KARAGÖZ – Ben de sana çelik-çomak dedim mi?

HACİVAT – Aman efendim, her ne hâl ise! Başıma
bir fes almıştım da gelirken yorgunluk atmak üzere

Karagöz'üme uğrayım demiştim.

KARAGÖZ – Ne yapayım fes aldıysan?

Şekil 4.6. Öyle Denmez metni bölüm 1.

Karagöz ve Hacivat özellikle Türk kültürü denilince akla ilk gelen etkinliklerden birisidir. Bunun nedeni ise yediden yetmişe bütün insanların aşına olduğu, kavga etmelerini gülerek dinlediği ve izlediği, zaman zaman bu kavgalardan ders çıkardığı, zaman zamansa bu kavgalara üzüldüğü oyunlar sergilemeleridir.

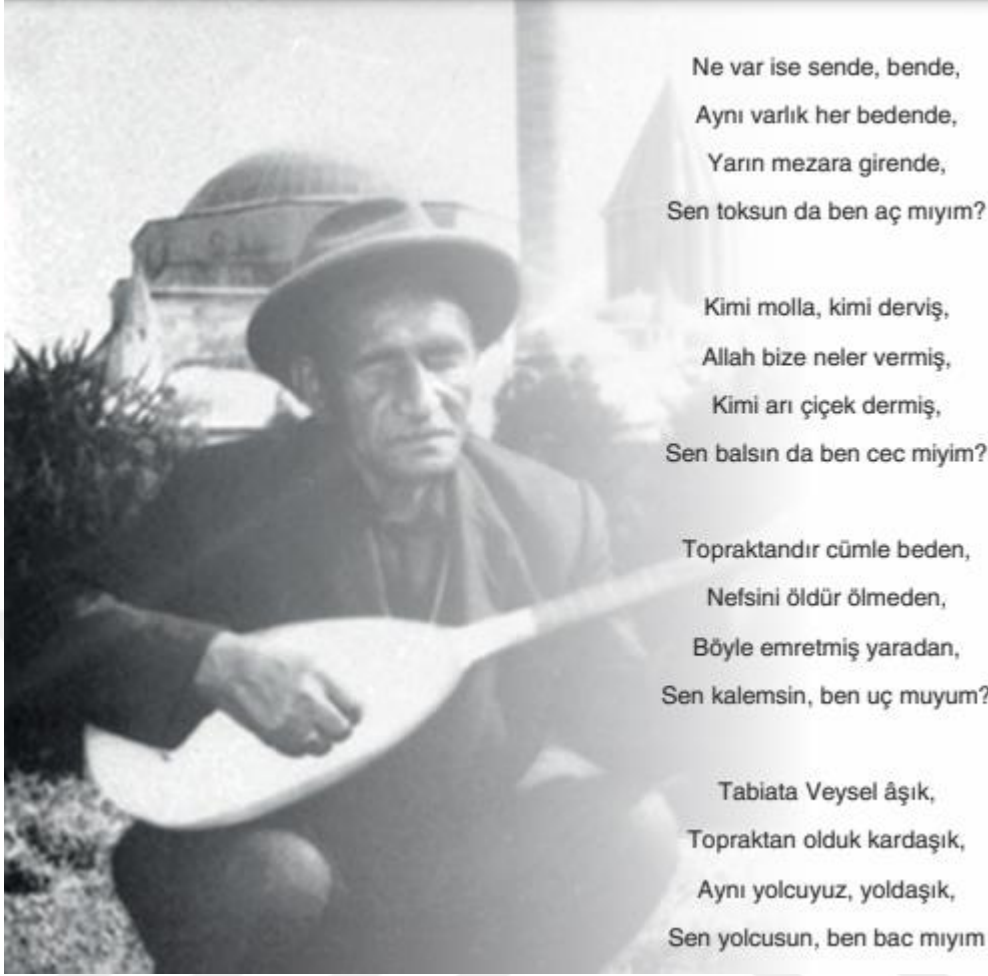
Tema içerisinde yer alan dördüncü metin “*Bir Fil Daha*” isimli bir dinleme metnidir. Metnin açılış resmi Şekil 4.7 üzerinde gösterilmektedir.

Şekil 4.7. Bir Fil Daha metni bölüm 1.

Bu metinde ise Türk kültüründe önemli bir karakter olan Nasreddin Hoca'nın kral olan Timur'dan fil ve eş istemek için yola çıkmasını anlatmaktadır. Bu hikaye içerisinde köylüler, Timur ve Nasreddin hoca arasında geçen diyaloglar, köylülerin filden kurtulmak istemesi ve Nasreddin hoca'nın da bir file ihtiyacı olması çocuklara ilgi çekici bu hikaye sunmaktadır.

Son olarak dördüncü temada bulunan beşinci kültür metni, serbest bir okuma metni olan ve Aşık Veysel tarafından yazılmış olan “*Kardeşim*” isimli türküdür. Türk kültüründe türkülerin ve aşıkların yeri oldukça önemlidir. Zaman zaman bu aşıklar türküleri ile yaşadıkları yere olan özlemlerini anlatırken, zaman zaman uzak kaldıkları bir kişiyi, bir bölgeyi ya da bir bireyi anmaktadırlar. Türk kültürü için Aşık Veysel oldukça önemli bir sanatçıdır. Serbest okuma metninde de Aşık Veysel'in fotoğrafı kullanılarak çocuklara kültürlerini tanıtmak amaçlanmış ve metin onlara sunulmuştur.

Şekil 4.8. Kardeşim Serbest metni.

Türk kültürünü öğrencilere aktarmak için altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarında genel olarak Türk kültüründe önemli yere sahip olan gelenekler, oyunlar, kişiler ve halk komedyenleri kullanılmıştır. Özellikle altıncı sınıf düzeyindeki bir öğrencinin anlayabileceği şekilde görseller ile desteklenmiş ve gayet iyi bir biçimde aktarılmıştır. Yine de kültür aktarımı için tek bir tema yerine en azından iki veya daha fazla tema bulunması Türk kültürünün daha iyi kavranmasına yardımcı olabilecektir. Diğer işlenen temalarda ise Atatürk, sanat, evren, doğa, sağlık, spor, bilim, teknoloji ve bilim gibi konular işlenmiştir. Her temada işlenen konuların sonunda sorular ve genel olarak tema sonlarında temanın kavranıp kavranmadığının test edilmesi için tema sorularına yer verilmiştir.

4.2 7.Sınıf Türkçe Ders Kitabı

Yapılan inceleme sonucunda yedinci sınıf Türkçe ders kitabında da toplamda 8 tema bulunduğu ve her tema içerisinde altıncı sınıf ders kitabında olduğu şekilde beş adet farklı metin bulunarak toplamda 40 metin bulunduğu görölmüştür. Ders kitabının birinci teması aynı altıncı sınıfta olduğu şekilde genel bir giriş olarak nitelendirilebilir. Bunun nedeni yine “*Erdem*” duygusuyla temaya giriş yapılmasıdır.

Yedinci sınıf Türkçe ders kitabında da tema başlıkları altıncı sınıf tema başlıkları ile aynı olarak düzenlenmiş, ancak içerisinde bulunan metinler farklılık göstermiştir. Yine aynı şekilde “*Milli Kültürümüz*” isminde dördüncü temada kültüre ağırlık verilmiş ve kültürel unsurlar bu temada yer almıştır. Bu temada yer alan metinler ise şu şekildedir:

- Anadolu’da Kilim Demek
- Gelir ve Nevruz Bayramı
- Arıları Sulama Vakfı
- Yaşar Doğu
- Bayrak ve Cumhuriyet

Bu ders kitabında incelenecek olan ilk metin “*Anadolu’da Kilim Demek*” isimli metindir. Metin içerisinde Türk kültüründe halı ve kilim işlemeciliğı zanaatından bahsedilmiş, örnekler verilmiş ve görseller ile bu sanat öğrencilere tanıtılmıştır. Anadolu kilimciliğindeki özen ve önem çeşitli benzetmeler ile öğrencilere aktarılmaya çalışılmıştır. Metin içerisinde yer alan bir görsel ve yazılı metin Şekil 4.9 üzerinde gösterilmektedir.

Kilim, Anadolu'nun çadırından sedirine, çuvalından heybesine yaygındır. Çorap olur ayağa giyilir, kuşak olur bele sarılır. Kız, çeyizindeki kilimiyle övünür, delikanlı kilimlerde sevgilisinin hayalini görür. Kilim, Anadolu'da gönül dolusu türküdür.

Şekil 4.9. Anadolu'da Kilim Demek metni bölüm 1.

Metinde kilimlerin Anadolu, Anadolu'da bulunan unsurlara benzetildiği görülmektedir. Türk kültüründe işlemecilik ve zanaatın önemli bir yeri olduğu göz önüne alındığı zaman kültür aktarımı için kilimcilik ve halıcılık gibi mesleklerin önemi daha da çok ortaya çıkmaktadır. Öyle ki kilimcilik, türkülerde, manilerde ve fıkralarda bile kendisine yer edinmiş bir zanaattır.

Anadolu kilimlerinde renkler, oldum olası, çeşitli bitkilerin köklerinden, yapraklarından ya da tohumlarından çıkarılır. Örneğin kırmızı renk kızılçam kabuğundan; sarı, safran ve sütleğen bitkisinden; kahverengi, mazi, meşe ve ceviz yaprağından; yeşil naneden, siyah renk sumaktan kaynatılarak çıkarılır. Önceleri, köy ve kasabaların yanibaşında boyalık denen bir yerde, bu bitkiler yetiştirilir, boyaların tümü buradan elde edilirdi. Bugün de birçok yerde boyalıklara rastlanır.

Şekil 4.10. Anadolu’da Kilim Demek metni bölüm 2.

Metnin devamında Anadolu kilimlerindeki renklerin çeşitli bitki köklerinden, tohumlarından ya da köklerinde nasıl elde edildiği, eski dönemlerden kültürel bir miras olarak insanlara kalan renk çıkarma yönteminden bahsedilmektedir. Günümüzde dahi bu yöntemlerin hala bazı kültürel yerlerde kullanıldığı ve bu yöntemin ve kilimciliğin bir miras olduğu vurgulanmaktadır.

Son olarak metin içerisinde yer alan bir mani ile kilimciliğin kültürel değeri vurgulanmaktadır. Bu mani ise şu şekildedir:

*“Bülbülüm şakı beni,
Mektubum oku beni.
Aşkına oldum yumak,
Kilimde doku beni.
Şu sevdadan bayıldım,
Seni gördüm ayıldım.
Geçtiğin yollara ben,
Kilim oldum, yayıldım.
Dolaştım adım adım,
Dört bucağı taradım.*

*Gözlerinin rengini,
Kilimlerde aradım”*

İncelenecek olan diğer metin ise “*Gelir ve Nevruz Bayramı*” isimli metindir. Türk kültüründe bayramların ve kutlamaların önemi oldukça büyüktür. Bu nedenle milli bayramlarda ve geleneksel kutlamalarda bütün halk bir araya gelerek eğlenceler düzenler ve çeşitli etkinliklere katılırlar. Bu kültürü öğrencilere aktarmak için seçilen bu metinde de çeşitli görseller kullanılarak Nevruz Bayramı ile ilgili yazılmış bir şiir seçilmiştir. “*Gelir Nevruz Bayramı*” isimli şiir ve görseller Şekil 4.11 üzerinde gösterilmektedir.

Cemre düşüp toprak ısınınca,
Yeşerir yaprak ağaca su yürüyünce,
Kuşlar su, arı çiçek arayınca,
Gelir Nevruz Bayramı.

Doğa dirilip ruhlara can gelince,
Çalışınca karınca, kaderince,
Bolluk, bereket, dirlik olunca,
Gelir Nevruz Bayramı.

Dereler, ırmaklar çağlayıp coşunca,
Çocuklar el ele kırlara koşunca,
Çiçekler al yeşil mor menekşe açınca,
Gelir Nevruz Bayramı.

Nevruz ateşi gönülleri ısıtınca,
Meşalesi insanlığı aydınlatınca,
Savaşın yerini barış alınca,
Gelir Nevruz Bayramı.

Şekil 4.11. Gelir Nevruz Bayramı şiiri.

Nevruz, klasik Türk kültüründe şenlik ve bayram olarak kutlanan önemli bir bayramdır. Nevruz kelimesi Farsça “*yeni gün*” manasına gelmektedir. Genellikle yılbaşı ve bahar bayramı şeklinde kutlanan ve eski Türk kültüründe önemli bir yeri bulunan nevrzun başlangıcı 21 Marttır. Bu kapsamda ders kitabında yer alan “*Gelir Nevruz Bayramı*” şiiri eski Türk kültürüne ait örf ve adetlerin, kültürel

bayramların öğrencilere aktarılması açısından önemli öğeler taşımaktadır. Nevruz bayramının bolluk ve bereket getirdiği, bayram geldiği zaman herkesin mutlu olduğu gibi çeşitli güzellemeler ile sevinç ortaya koyulmaktadır.

Yedinci sınıf Türkçe ders kitabında kültür aktarımı konusunda aracı olan bir diğer metin ise “*Arıları Sulama Vakfı*” isimli metindir. Metin içerisinde öğretmenin öğrencilere anlatmış olduğu bir hikaye anlatılmaktadır. Bu hikayeye göre bir öğretmen öğrencilerine, atalarının yüzyıllar boyunca hayvanları beslediğini, bunun için çeşitli dernekler ve vakıflar kurduğunu, sürekli olarak hasta kedi ve köpeklere yardımcı olduğu söylemiştir. Zenginlerin bir araya gelerek kurulan vakıflara para yardımında bulunduğu ve bu paraların da fakir öğrencilerin okul harcamaları için kullanıldığı anlatılmıştır. Daha sonra bu öğrencinin büyüdüğüne ve bahçede dedesinin arıları suladığını görerek onunla diyaloga girdiğine şahit olunmaktadır.

— Dede, o çinko çanak ile ne yapacaksın?

— Arıları, kuşları sulayacağım yavrum.

Arıları, kuşları sulamak!.. Bu nasıl bir işti böyle? Köpeğin, kedinin, ineklerin sulandığını duymuştum da arılara ve kuşlara su içirildiğini hiç duymamıştım. Dedem konuşmasına devam etti.

— Evimizin çevresinde kuşlar uçuşuyor, arılar dolanıyor. Onlar, bu kurak yerde nereden bulup da su içecekler yavrum? Onların da suya ihtiyaçları var...

Dedem gitti, çiçeklerin bulunduğu yere elindeki su dolu çanağı koydu. Orada içi su ile doldurulmuş bir başka çinko çanak daha vardı. Dedem yaptığı işi anlatıyordu.

— Önceleri mahallelerde çeşmeler vardı. İnsanlar, oradan su içerlerdi. Çeşmenin yalağında biriken ve taşan suların da hayvancıklar faydalanırdı. Kuşlar, kimsenin olmadığı zamanlarda su birikintilerine yanaşırlardı. Küçük gagalarını bandıra bandıra suyu içerlerdi. Arılar, birikintilerin kenarlarından su içmek için uğraşırlardı. Şimdi nerede o suları şınl şınl akan çeşmeler? Arılar, kuşlar nereden sulanacaklar?

Şekil 4.12. Arıları Sulama Vakfı bölüm 1.

O anda aklıma, öğretmenimin vakıflar hakkında verdiği bilgiler geldi. Atalarımız, yüzyıllar önce köpekler, kediler, leylekler için bile vakıflar kurmuşlardı.

Yüzyıllar sonra dedem de o güzel insanların torunu olduğunu göstermişti. Arılar ve kuşlar için bir vakıf kurmuştu işte.

— Dedeciğim, dedim. Sen bir vakıf sahibisin. Arıları Sulama Vakfı kurmuşsun...

— Ne kurmuşum, ne kurmuşum?

— Vakıf... Arıları Sulama Vakfı...

— Vakıf mı? Ne demek o?

Şekil 4.13. Arıları Sulama Vakfı bölüm 2.

Metnin devamında çocuk dedesinin arı sulamak için bir vakıf kurduğuna karar verir ve öğretmenin anlattığı güzel atalarının torunu olarak dedesini görmeye başlar. Bu noktada öğrencilere Türk kültüründe atalarının güzel insanlar olduğu, onların örf ve adetlerini yaşatan kimselerin de bu çerçevede güzel ve iyi insanlar olduğunun aktarımı yapılmıştır.

İncelenecek olan bir diğer metin ise “Yaşar Doğu” isimindeki dinleme metnidir. Bu metinde Kafkas Türklerinden olan Yaşar’ın hikayesi anlatılmaktadır. Yaşar küçük yaşlardan itibaren güreşe başlayarak başarılı olmuş ve adını herkese duyurmaya başlamıştır. Daha sonra Ankara’da askerlik yaptığı sırada arkadaşının ısrarıyla güreş kursuna kaydolmuştur. Yaşar Doğu gerçek bir Türk güreşçisidir ve ciddi başarılar elde etmiş bir sporcudur. Bu metin ile beraber çocuklara milli takım, milli değerler, spor ve sağlık konusunda kültür aktarımı yapılarak Türk kültürel sporlarından birisi olan yağlı güreş hakkında bilgi verilmiş ve sonrasında milli sporcumuzun yaşamından ve başarısından bahsedilmiştir.

Yedinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan incelenen son metin ise “Bayrak ve Cumhuriyet” isimli serbest okuma metnidir. Bayrak ve Cumhuriyet metninde Türk tarihinde kutsal olan Ay Yıldız teması, bayrak değeri ve şanlı Türklerden

bahsedilmektedir. Serbest okuma metni olarak sunulan metin görseller ile desteklenmiş ve öğrencilerin bilinçlenmesi ve milli duyguların aşılması için vurgulama yapılarak hazırlanmıştır. Şekil 4.14. üzerinde metin gösterilmektedir.

Dalgalar göklerde, şanlı bayrağım,
Rüzgârlar kesilip durmasın sakın.
Şehit kanlarından benim toprağım,
Bir yabancı gölge vurmasın sakın.

Dalgalar göklerde hürriyet için
Hudut boylarında bu millet için,
Titresin düşmanlar bir ibret için,
Yepyeni hayaller kurmasın sakın.

Damarımda akan kanım senindir.
Uğruna adadım, canım senindir.
Tarihte destanlar, şanım senindir,
Bir hain elini sürmesin sakın.
Göklerden yücedir, ayın, yıldızın,
Dalgalar durmadan sönmesin hızın,
Bu kutsal toprağa bir gün ansızın
Yürüyüp düşmanlar girmesin sakın.

Temsil et göklerde şanlı milleti,
Ata'nın kurduğu yüce devleti,
En büyük eseri cumhuriyeti
Korusun bu gençlik, vermesin sakın.

Şekil 4.14. Bayrak ve Cumhuriyet serbest okuma metni.

Bayrak ve devlet Türk kültüründe en kutsal şeylerin başında gelmektedir. Bu nedenle öğrencilere daha fazla bayrak ve devlet, vatan ve millet temalarını içeren konuların öğretilmesi daha yararlı olacaktır. Ancak genel olarak yedinci sınıf Türkçe ders kitabı incelendiği zaman kültür aktarımı konusunda altıncı sınıf ders kitabında olduğu gibi yeterli olduğu, fakat daha da verimli olabilme imkanının bulunduğu söylenebilmektedir. Altıncı sınıf ders kitabında olduğu şekilde yedinci sınıf ders kitabında da işlenen diğer temalar sağlık, bilim, spor, teknoloji, Atatürk, evren, doğa ve sanattır. Her temada pek çok konuya yeterli seviyede yer verilmiştir.

4.3 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabı

Yapılan inceleme sonucunda altıncı sekizinci sınıf Türkçe ders kitabında da aynı şekilde 8 tema bulunduğu ve 40 metin bulunduğu görülmüştür. Ders kitaplarının tema sıraları farklı olsa da genel olarak işlenen temalar benzerdir.

Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabında, altıncı ve yedinci sınıftan farklı olarak daha fazla metin yer almaktadır ve tema isimleri benzer olsa da sıralamalar farklıdır. Örnek vermek gerekirse altıncı ve yedinci sınıf Türkçe kitaplarında Milli Kültür teması dördüncü tema iken, sekizinci sınıfta bu tema altıncı tema olmuştur.

Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan ve incelenecek olan milli kültür metinleri şu şekildedir:

- Göç Destanı
- Vatan Sevgisini İçten Duyanlar
- Bir Fincan Kahve
- Kız Kulesi
- Karagöz

Sekizinci sınıf ders kitabındaki ilk milli kültür metni “*Göç Destanı*” metnidir. Bu metin altıncı sınıf ders kitabında işlenen metnin aynısıdır. Ancak bazı farklılıklar ve görsel iyileştirmeler ile daha üst kademe öğrencilere sunulacak biçimde hazırlanmıştır. Metin altıncı sınıf ders kitabındaki göç destanında olduğu şekilde görsel ile değil tam tersi düz yazı ile hikaye anlatımı şeklinde anlatılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda yer alan metin Şekil 4.15 üzerinde gösterilmektedir. Metnin bu şekilde verilmesinin sebebi daha detaylı bir şekilde gösterilmek istenmesidir.

GÖÇ DESTANI

Uygur ilinde Hulin adında bir dağ vardı. Bu dağdan Tuğla ve Selenge adında iki ırmak çıkardı. Bir gece bu iki ırmak arasındaki bir ağacın üzerine gökten mavi bir ışık indi. İki ırmak arasında yaşayan halk bunu dikkatle takip etti. Mukaddes ışık, ağacın gövdesinde aylarca durdu. Ağacın gövdesi gittikçe kabarıyor, oradan güzel musiki sesleri geliyordu. Geceleri, otuz adım çevresinde bir ışık görünüyordu. Bir gün ağacın gövdesi yarılarak içinden beş çocuk çıktı. Bu çocuklar beş ayrı odacıkta idiler. Ağızları üstünde asılı birer emzikten süt emiyorlardı. (Bunlar, ışıktan doğmuş mukaddes çocuklardı.) Halk ve amirler onlara büyük saygı gösterdiler. Bu çocukların en büyüğünün adı Sungur Tigin, ikincisinin adı Kutur Tigin, üçüncüsü Tükel Tigin, dördüncüsü Ur Tigin, beşincinin adı Bugu Tigin'di. Bunların Allah tarafından gönderildiğine inanan Uygurlar, içlerinden birini hakan yapmayı düşündüler. Bugu Tigin; güzellik, zekâ ve ehliyetçe ötekilerden üstün olduğundan onu ittifakla hakan seçtiler. Büyük bir şölen yaparak tahta oturtular.

(Aradan uzun zaman geçti.) Bir gün Uygur tahtına yeni bir hükümdar oturdu. Bu hakan, Çinlilerle yapılan savaşlara bir son vermek için oğlu Gali Tigin'e, Kiyu - Liyen adlı bir Çin prensesi almayı tasarladı.

Bu prenses, sarayını Hatun Dağı'nda kurdu. O çevrede Tanrı Dağı adında başka bir dağ ve onun cenubunda da Kutlu Dağ denilen büyük bir kaya vardı.

Çin elçileri, bakıcılarla birlikte geldiler. Onlar kendi aralarında dediler ki: "Hatun Dağı'nın saadeti bu kayaya bağlıdır. Bu hükûmeti zayıflatmak için onu yok etmeli."

Bunun üzerine Çinliler, prenseslerine karşılık, bu kayanın kendilerine verilmesini istediler. Yeni hakan, yurt içindeki bu taş parçasını Çinlilere kıskanmaksızın verdi. (Hâlbuki bu mukaddes bir taşı. Uygur ülkesinin saadeti, bu tılsımlı taşın, Türk bütünlüğünün ve yurtseverliğinin sembolü olan bu kayanın yurttan kalmasına bağlıydı. O giderse saadet de giderdi.)

Fakat bu, kolay götürülecek bir kaya değildi. Çok büyüktü. Onun için Çinliler kayanın etrafına odun yığıp ateş yaktılar. Taşı iyice kızdırdıktan sonra üzerine keskin sirke dökerek parçaladılar. Parçaları arabalara yükleyip birer birer Çin'e götürdüler.

Şekil 4.15. Sekizinci sınıf Göç Destanı.

Yine uygar Türkleri ve Çinliler arasında yaşanan mücadeleyi konu eden metinde Türk bütünlüğünü ve vatanseverliğin sembolü olan bir kayanın hikayesi anlatılmaktadır. Bu metin genel olarak Türk kültüründe vatanseverliğin ve beraberliğin ne denli önemli olduğunu göstermek adına hazırlanmıştır. Hikayeye göre Çinliler bahsi geçen kayayı kızgın yağ dökerek parçaladıktan sonra Uygur Türkleri başka bir yere göç etmek zorunda kalıyor ve böylelikle Göç Destanı ortaya çıkıyor. Öğrencilerin Türk kültürünü benimsemesi ve geleneklerine değer vererek öğrenmesi oldukça önemli olan bu tarz metinlerin ders kitaplarında daha çok yer alması gerekmektedir. Metnin sonunda eski Türklerin giyim tarzı ve görünüşlerine vurgu yapmak için at üstünde bulundukları bir görsel kullanılmıştır. Bu da öğrencilere Türklerin nasıl giyindiği, nasıl görüldüğü gibi bilgileri sunmakta ve kültürü aktarmaktadır.

Şekil 4.16. Sekizinci sınıf Göç Destanı.

Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabında incelenecek olan bir diğer kültür aktarımı metni “*Vatan Sevgisini İçten Duyanlar*” isimindeki şiir metnidir. Altıncı sınıf ders kitabında olduğu şekilde Aşık Veysel’in şiirinin bulunduğu bu metin de aynı altıncı sınıftaki ders kitabında olduğu şekilde Aşık Veysel’in bir fotoğrafı kullanılarak öğrenciler aktarılmıştır. Yer alan metin ise Şekil 4.17 üzerinde gösterilmektedir.

Vatan sevgisini içten duyanlar
Sıtkı¹ ile çalışır benimseyerek
Milletine ulusuna uyanlar
Demez neme lazım neyime gerek.

Her ferdin hakkı var, bizimdir vatan
Babamız dedemiz dökümler al kan
Hudut boylarında can verip yatan
Saygıyla anarız şehit diyerek.

Vatan aşkı ile çalışan kafa
Muhakkak erişir öndeki safa.
Tesir nüfuz olur her bir tarafa
Herkes onu büyük tanır severek.

Olmak istiyorsan dünyada mesut
Hakka halka yarayacak bir iş tut.
Çalıştır oğlunu, kızını okut
İnsan olmak için okumak gerek.

Şekil 4.17. Vatan Sevgisini İçten Duyanlar metni.

Metin içinde vatan sevgisine bolca vurgu yapılmakta ve vatan sevgisini içten duyan kişilerin başka bir şeye gerek duymadığı, herkes tarafınca sevileceği, hep ileriye gideceği gibi özelliklerden bahsedilmektedir. Bu kapsamda vatan sevgisini öğrencilere aşılarken, türküler ve maniler gibi kültürel miraslardan faydalanılmaktadır.

Sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarında işlenen bir diğer kültür aktarımı metni “*Bir Fincan Kahve*” isimli metindir. Kahve eski zamanlardan beri Türk kültürü için önemli bir konumu bulunan bir içecektir. Türkler kahve konusunda dünyaya ihracat yapmış ve kahveyi dünyaya tanıtmış bir ırktır. Özellikle Osmanlı döneminde kahveye verilen değer daha da artmış ve kahve ile ilgili çeşitli atasözleri ve deyimler ortaya çıkmıştır. Metinde de Anadolu’nun klasik konukseverliğine vurgu yapılarak misafirlere kahve ikram etmenin bir kültür olduğundan bahsedilmektedir. Böylelikle öğrencilere misafirperver davranma kültürü aktarılmaktadır. Kahve ile ilgili olarak metinde yer alan beyitler şu şekildedir:

“*Ehlikeyfin keyfini kim yeniler, kim tazeler?*

Taze elden, taze pişmiş, taze kahve tazeler

Ehlikeyfe kahve verse tazeler,

Ehlikeyfin keyfini yelpazeler.”

Kahve Türk kültürü için oldukça önemli bir yere sahiptir. Öyle ki Osmanlı döneminde “*Osmanlı Kahvesi*”, “*Dibek Kahvesi*” ve benzeri pek çok farklı Türk kahvesi türü de ortaya çıkmıştır. Metinde yer alan Osmanlı kahvesi görseli ise yer alan beyitler ile Şekil 4.18 üzerinde gösterilmektedir.

*Kahvelerim pişti gel,
Köpükleri taşı gel,
Eyi günün dostları
Kötü günüm geçti gel.*

Şekil 4.18. Bir Fincan Kahve metni.

Metnin sonunda genel bir söylem ile eğer yolunuz bir Anadolu köyüne düşer ise kesinlikle verilen ikramların geri çevrilmemesi gerektiği, çevrilirse Anadolu’nun gönlünün incineceği ve bu gönlün de sizinle olacağından bahsedilmektedir. Genel olarak öğrencilere Anadolu’nun güzellikleri, lezzetleri ve kültürleri aktarılmış ve kahve üzerinden misafirperverlik duygusu üstünde durulmuştur.

Sekizinci sınıf ders kitaplarında yer alan sıradaki milli kültür metni “*Kız Kulesi*” ismindeki dinleme metnidir. Metin içerisinde kız kulesinin efsanesinden bahsedilmekte, kültürel ve tarihi güzelliklere vurgu yapılmaktadır. Dinleme metninin girişinde yer alan görsel Şekil 4.19 üzerinde gösterilmektedir.

Şekil 4.19. Kız Kulesi metni.

Metin içerisinde kız kulesinin efsanesi anlatılırken, falcılar, hükümdar ve hükümdarın kızı üzerinden kule anlatılmaktadır. Ancak metnin sonundaki etkinlik değerlendirmelerinde kız kulesinin gerçekte kim tarafından ve ne için yapıldığından bahsedilerek öğrencilerin ilgisini çeken kız kulesi hikayesinin gerçek hikayesi de öğretilmektedir. Türk kültürü mimari olarak oldukça zengin bir kültürdür. Bu noktada Kız Kulesi gibi yüzlerce mimari kültür ve sanat eseri bulunmaktadır. Bunların öğrenciler tarafından benimsenmesini sağlamak ve öğrencilere kültür ile ilgili daha çok bilgi vermek gerekmektedir.

Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabında incelenecek olan son kültür aktarım metni “*Karagöz*” metnidir. Serbest okuma metni olarak sunulan bu metinde Karagöz ve Hacivat hikayesi, altıncı sınıf ders kitabında olduğu şekilde aktarılmaktadır.

I. PERDE BİLGİSAYAR ÖN OYUN

Solda Hacivat'ın sağda Karagöz'ün evinden birer parça görünür. Orta boş.

Hacivat'la Karagöz davul çalarak girer.

BİRLİKTE: Hoş geldiniz, hoş geldiniz. Oyunumuza hoş geldiniz.

HACİVAT: Ben Hacivat...

KARAGÖZ: Ben Karagöz...

BİRLİKTE: Bizleri hoşnut ettiniz. Davulumuz çalınıyor. Tokmaklar hüner saçıyor. Arkanıza yaslanınız, Hacivat oyunu başlıyor. Arkanıza yaslanınız, Karagöz oyunu başlıyor. (Çıkarlar.)

1. SAHNE

HACİVAT: (Davul çalarak girer.) Efendiiim, hoş geldiniiz, sefalar getirdiniz. Nasılsınız? Bizleri soracak olursanız eh işte! Tangirtungur, tarhana bulgur... Yuvarlanıp gidiyoruz. İzninizle bir oyun çıkartacağız size. Çağırayım Karagöz'ü oyuna başlayalım. (Davul çalar.) Oyunumuz, aman üstünüzden irak dursun, cahillik üstüne, bilgisayar üstüne. (Davul çalar.) Karagöz'üm, iki gözüm huuu!.. Gelmiyor. Dalgındır biraz. Biraz da aksî. Hazır davul boynumdayken bir mâniyle çağırayım, davulun sesine dayanamaz gelir:

Şekil 4.20. Karagöz metni.

Metnin iki tarafına sağ ve sol olacak şekilde yerleştirilen Hacivat ve Karagöz okuyuculara adeta betimleme ve canlandırma imkanı sunabilecek şekilde tasarlanmıştır. Bu şekilde öğrenciler metni okudukları sırada sıkılmadan metni seslendirebilmektedir. Karagöz ve Hacivat, Türk kültürünün vazgeçilmez bir kültür ögesidir ki bundan daha önce de bahsedilmiştir. Bu nedenle metin üzerinde çok durulmamıştır. Buna ek olarak serbest okuma metinlerinin arasında bahsi geçen gölge oyununun gerçekte nasıl görüldüğünü de öğrencilere gösterecek bir görsel yerleştirilmiştir. Bu görsel Şekil 4.21 üzerinde gösterilmektedir.

Şekil 4.21. Gölge Oyunu.

Hacivat ve Karagöz, sürekli birbirleri ile tartışarak izleyicilere çeşitli dersler veren, onlara bir konu ile ilgili farkındalık ve bilinç oluşturma imkanı sunan bir gölge oyunudur. Türk kültüründe yer alan bu ve benzeri pek çok oyun bulunsa da Hacivat ve Karagöz bu oyunlar arasında en bilineni ve kültürel olarak en önde gelenleridir.

Genel olarak sekizinci sınıf Türkçe ders kitabında kültür aktarımı konusunda dolu metinlere yer verilmiş, yer alan metinler altıncı sınıf ders kitabı ile benzerlik gösterse de daha detaylı bir biçimde öğrencilere sunulmuştur. Buna ek olarak işlenen diğer konular yine önceki sınıf kitaplarında olduğu şekilde tarih, bilim, teknoloji, Atatürk, sanat, doğa, evren ve vatandaşlık olmuştur.

5. TARTIŞMA

Oğuz (2013, s.11)'a göre kültürel miras “*değerli bir halının değerli karagöz tasvirlerinin ya da oyalı bir yazmanın korunmasını değil, onları üreten, yaşatan ve nesilden nesile aktaran bilgi, birikim ve geleneklerin tüm unsurları ile korunmasını amaçlamaktadır*”. Göçer (2012, s.45)'e göre ise kültür bir toplumun görenek ve geleneklerinin, hayat tarzlarının basitçe söylemek gerekirse tarihinin dil sayesinde dönemimize ulaşmış olan belgesidir. Bunu devam ettirebilmenin en doğru yoluysa dil köprüsüyle bunu gelecek nesillere aktarmaktan geçmektedir. Bu kapsamda Türkçe ders kitaplarında milli kültür aktarımı ve kültürel miras terimine yönelik bahsedilen bakış açısının kültürel birikimi yeni kuşağa kazandırabilmek oldukça önemlidir. Öğretmenler toplumun mevcut kültürel değer yargılarının öğrencilere aktarılmasıyla somut olmayan kültürel mirasın devamlılığının sağlanacağını ifade etmektedir.

Ekici (2004, s.66)'ye göre küresel yaşamda yok edilmeye başlanan ve tüketilen, yeni kuşaklar tarafınca özümseyip korunmayan bir miras, eski binalar gibi kendiliğinden yok olmaya yüz tutmuştur. Bu kapsamda ortaokul seviyesinde somut olmayan kültürel miras aktarımına yönelik eğitimciler tarafından yapılan etkinlikler, her bir faaliyet genel olarak öğrencilerin beyninde derin izler bırakarak milli kültürün aktarılmasını sağlayacaktır. Kaplan (2012, s.72)'ye göre bir ülkenin manevi ve maddi birikimini oluşturanlar o ülkenin kültürüne sahip insanlardır. Bu kapsamda bizim yaptığımız çalışmada Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler ile milli kültür aktarımının topluma ve ülkesine faydalı bireyler yetiştirilmesi için etkili olacağı bilinmektedir.

Ders kitaplarının hazırlanması evresinde kültürel mirasımıza yönelik temalar ve metinler aşamalı bir şekilde sınıf seviyelerine göre ders kitaplarında bulunmaktadır. Öğrencilerin hangi sınıf seviyesinde hangi kültürel mirası kazanacağı ve temel eğitimi tamamladığında bu manada hangi donanımları kazanmış olacağının daha önceden planlanması gerekmektedir. Tersine bir durumda düzensiz ve dağınık bir biçimde ders kitaplarında bulunacak kültürel değerler, öğrencilerde kafa karışıklığına neden olacak bahsi geçen zengin birikimin geleceğin mimarı olan öğrenciler tarafınca özümseymesini önleyecektir. Bu manada Çarkıt (2019, s.56) tarafından yapılan bir çalışmada ders kitaplarını özelliğinin amaçlanan

kazanımlara ulaşmada ciddi bir unsur olduğunu belirtmektedir. Milli kültür aktarımı konusunda da bu fikir anlam kazanmaktadır.

Bu çalışmaya benzer şekilde Doğan ve Gülüşen (2014) tarafından yürütülen çalışmada, Türkçe eğitiminde önemli bir rol oynayan metinlerin, öğrencilere ulusal ve evrensel kültür değerlerini aktarmada başarılı olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada yapmış olduğumuz çalışma sonucunda kültür aktarımı konusunda yer alan Türkçe ders kitabı metinlerinin önemli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Benzer şekilde Baki (2019) tarafınca yürütülen çalışmada da değer aktarımı konusunda Türkçe ders kitaplarının niceliksel bakımdan yoğun bir biçimde başarılı olduğu ancak bulgular kısmında bizim de bahsettiğimiz şekilde temaların dağılımında sistemli bir yapılanmanın olmadığı ortak kararına varılmıştır.

Yapılan çalışma ile benzer olarak yapılan bir diğer çalışma Pilav vd., (2015) tarafınca yapılmıştır. Yedinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki değer aktarımının incelendiği çalışmada kitapta yer alan metinlerin değer aktarımı konusunda başarılı olduğu ancak, daha fazla metne yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu noktada yapmış olduğumuz çalışmada da bahsedildiği şekilde kültür aktarımı konusunda sadece tek bir temaya yer verilmesinin yeterli olmadığı ve daha fazla temada kültür aktarımı ve milli kültüre yer verilmesinin daha verimli olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmaya benzer şekilde Bayraktar (2015) tarafından yapılan çalışmada, yabancı dil eğitiminde kültür aktarımının göz ardı edilemeyen bir unsur olduğundan bahsedilmiştir. Bu kapsamda yabancı dil eğitiminde kültür aktarımının oldukça önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapmış olduğumuz çalışmadan yola çıkarak Türkçe ders kitaplarında kültür aktarımı konusunda yeterli metinlerin bulunduğu ancak bu metinlerin çoğaltılması ve yabancı dillere çevrilerek yabancı dil eğitiminde öğrencilere dil öğretimi konusunda sunulması oldukça önemlidir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Dil temel olarak bir kültür taşıyıcısıdır. Dil ile beraber toplumun davranış özelliklerini ve kimliğini yansıtmakta olan kültürel değerler ve kültür gelecek nesillere aktarılmaktadır. Türkçe dersi, dil becerilerini arttırmada ve kültürel değerleri sağlamada öncelikli olan bir derstir. Dilin kazandırılmasında önemli bir rolü bulunan Türkçe dersinde kültürel değerlerin göz önüne alınması dil ve kültür bağlantısının kurulması bakımından oldukça önemlidir.

Adetler, dil, töre, tarih ve örfler, düşünce ve duygular, din, aile, devlet, ahlak, eğitim, bilim, sanat, yerleşme, giyim kuşam, yönetim, teknoloji ve ekonomi kültürü meydana getiren kültürel unsurlardır. Bahsi geçen unsurlar toplumun geçmişini korurken, geleceğinin şekillenmesini sağlamakta ve kimliğini oluşturmaktadır. Toplumun dininden diline, tarihi eserlerinden tarihte yaşadığı olaylara, yemeğinden giyimine yaşayan tüm kültürel unsurlar toplumun mevcut kültürel değerini oluşturmaktadır. Bir toplumda değerli olan bazı düşünce, tarihi ve sosyal değerler zaman içerisinde o toplumun kültürel değerleri olmaktadır. Edebiyat, tarih, dil, Türk müziği, Türk şehirleri ve Türk plastik sanatları Türklerin kültürel değerleridir. Kültürü oluşturan değerler, edebiyat ve dil sayesinde tanıtılarak insanlara özümsetilmektedir. Eğitim sistemlerinde dil yeteneklerinin kazandırılmasında öncülük eden Türkçe dersi de kültürel değerlerin aktarılmasında oldukça önemli bir konumdadır. Türkçe dersi dahilinde işlenen tüm metinler ile beraber öğrenciler dil becerilerini geliştirirken içerisinde bulundukları toplumun sahip olduğu özellikleri, kültür ve değerleri öğrenmektedir. Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler, kültürel değerlerin aktarılması ve kazandırılması bakımından son derece önemlidir.

Türkçe eğitiminin temel unsuru olan metinler, evrensel ve milli kültürün dayanmış olduğu değerlerin öğrencilere aktarılabilmesi adına bir araç olma özelliğindedir. Türkçe dersleri, güzel ve doğru yazmayı/okumayı, dil bilgisine ait kuralları uygulamayı, etkili dinlemeyi veya etkili konuşmayı amaçlamasının yanı sıra, kişinin evrensel, sosyal, ahlaki ve milli değerleri kazanmasını da amaçlamaktadır.

Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler, öğrencilerin yaşamla bağlantısını çok daha anlamlı hale getirmesini, mutlu olmasını ve hayattan zevk almasını sağlayacak olan değerler ile çevrilmelidir.

Bahsi geçen metinler, Türk edebiyatındaki seçkin örnekleri içermekte olan evrensel, manevi ve milli değerleri yansıtmakta olan, dil bilinci ve estetiksiz zevk kazandırmaya ek olarak eğitim programlarında öğrenenlere kazandırılması tahmin edilen değerlerin de bulunduğu ve değer aktarımı hedefine katkı sağlayacak özellikte olmalıdır.

Bu kapsamda Türkçe dersinde kültürel değerlerin aktarılması konusunda verilebilecek bazı öneriler bulunmaktadır. Bunlar ise şu şekildedir:

- Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler kültürel değerlerin aktarılması bakımından tekrardan gözden geçirilebilir.
- Metinlerde bulunan değerlerin dağılımlarına önem verilerek her sınıf düzeyinde kültürel değerlerin çokça vurgulanması sağlanabilir.
- Yayınevlerinin metin ve tema seçimleri değişse de Türk kültürüne yönelik kültürel değerlerin öğrenenlere kazandırılması adına özel metinle seçilerek hazırlanabilir.
- Ders kitaplarında bulunan metinler öğrencilere çeşitli kültürleri tanıma ve bunları anlama imkanı sunabilecek özelliktedir. Öğrencilere başka coğrafyaların, geleneklerin, tarihlerin ve hayat türlerinin zenginliğini öğrenme olanağı sağlayarak geniş bir bakış açısı ortaya koyabilmeleri açısından oldukça önemlidirler.
- Özellikle kültür aktarımı konusuna değinildiği zaman öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeleri konusunda onlara yardımcı olabilecek olan bu materyaller, çeşitli kültürlerden alınmış olan metinler, öğrencilerin kelime haznelerini yükseltebilir, dil bilgilerini güçlendirebilir ve okuma ile anlama becerilerini geliştirebilir.
- Çeşitli kültürlerden yaşam hikayeleri ve öyküler, öğrencilere empati geliştirme olanağı sunmaktadır. Bahsi geçen konu ise öğrencilerin çeşitli perspektiflere saygı duymalarını, hoşgörülü olmalarını ve farklılığı değerli bulmalarını sağlayabilmektedir.

- Ders kitaplarında bulunan metinler, toplumsal problemlere ve güncel olan konulara yönelik bilinç oluşturma imkanına sahiptir. Öğrencilere genel olarak sosyal hususlarda düşünmeleri ve tartışmaları adına bir temel oluşturabilir ve böylelikle farkındalığa sahip birere kişi olmalarına fayda sağlar.
- Ders kitaplarındaki kültür aktarımı, öğrencilere genel olarak yaratıcı bir düşünce ile hayal gücü geliştirme imkanı sunabilir. Çeşitli kültürleri anlamak, öğrencilerin düşünce dünyasını genişletebilir ve böylece kendilerini ifade edebilme yeteneklerini arttırabilir.
- Ders kitapları sayesinde yapılmış olan kültür aktarımı, sınıf içerisinde kültürlerarası diyalogn teşvik edilmesini sağlayabilir.

Bu nedenle ders kitaplarında bulunan metinlerin içermiş olduğu kültür aktarımı, öğrencilerin kapsamlı bir şekilde eğitim almasına ve küresel çapta daha iyi bir şekilde etkileşimli bir biçimde büyümesine fayda sağlayabilir.

Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler, genel olarak öğrencilere kültür aktarımının eğitime ve metinlere faydası bakımından oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Bahsi geçen metinler, öğrencilere yalnızca dil becerileri yerine, aynı zamanda kapsamlı kültürel bir bakış açısı oluşturma imkanı sunar. Çeşitli coğrafyalardan, yaşam stillerinden ve tarihlerden örnekleri de içermekte olan metinler, öğrencilere kapsamlı bir dünya görüşü sunabilecek niteliktedir.

Buna ek olarak kültür aktarımı, öğrencilerin empati kurmalarına ve çeşitli bakış açılarına yönelik saygılı olmalarına destek olabilir. Metinler sayesinde tanıtılmış olan çeşitli yaşam hikayeleri ile gelenekler, öğrencilerin farklılığı değerli bulmalarına ve toplumsal problemlere duyarlılık geliştirmelerine fayda sağlayabilir.

Sonuç olarak özetlemek gerekirse, Türkçe ders kitaplarındaki kültür aktarımı öğrencilerin yalnızca dil öğrenmekle kalmayarak buna ek olarak dünya üstündeki çeşitli yaşam şekillerini anlamalarına, değer vermelerine ve bahsi geçen çeşitlilik ile daha da etkileşimli bir biçimde büyümelerine fayda sağlamaktadır.

7. KAYNAKLAR

(Bu tez çalışmasında APA 7th Edition atıf sistemi kullanılmıştır.)

- Açık, F., & Demir, A. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürlerarası yaklaşım ve seçilecek metinlerde bulunması gereken özellikler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 51-72.
- Adalı, O. (1990). Ana dili olarak Türkçe öğretimi üzerine. *Türk Dili Dergisi*, (Dil Öğretim Özel Sayısı), 62.
- Akarsu, B. (1998). *Wilhelm Von Humboldt'da dil-kültür bağlantısı*. İnkılâp Yayınevi.
- Aksan, D. (1998). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim I*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (2004). *Türkçenin sözcüklüğü*. Engin Yayınları.
- Aktaş, E., Bayram, B., Haykır, H. A., Kaplan, H., Kıryar, A., Tarakçı, R., & Üstün, E. (2017). *Ortaokul Türkçe 5 ders kitabı*. MEB Ders Kitapları.
- Arı, R. (2008). *Eğitim psikolojisi*. Nobel Yayınevi.
- Aslan, Y. (2007, Kasım). Yabancı dil eğitiminde dikkat edilmesi gereken noktalar. *Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Kongresi'nde sunulan bildiri*.
- Avrupa Konseyi (Telc Çeviri Komisyonu). (2012). *Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi (AOÖÇ): Öğrenim, öğretim ve değerlendirme*. Frankfurt/Main: telc GmbH
- Ayhan, A. (2015). Müzik imgelerinin kültür aktarımında kullanılabilirliği: Kültürel yansımalar. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 1(1), 79-83.
- Ayrancı, B. (2019). Türkiye'de yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımı alanında yapılan lisansüstü tezlerin analizi ve değerlendirilmesi. *Söylem Filoloji Dergisi*, 4(2), 446-454.
- Aytekin, Ö. P. (2009). *Yabancı dil olarak Türkçe derslerinde kültürlerarası iletişim yetisi kazandırma amaçlı karikatür kullanımı* (Yayın No. 262637) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Baki, Y. (2019). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değer aktarımı açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 109-146.
- Bay, D. N. (2018). Okul öncesi eğitimde bir kültür aktarımı: Millî oyunlar. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 82-104.
- Bayraktar, S. (2015). Yeni Hitit 1 yabancılar için Türkçe ders kitabının kültür aktarımı açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, (2), 7-23.
- Boylu, E. (2014). Dil-kültür ilişkisi ve İran'da Türkçe öğretimine etkisi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014(4), 19-28.
- Bölükbaş, F., & Keskin, F. (2010). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kültür aktarımındaki işlevi. *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5/4(Fall), 221-235.
- Börekçi, M. (2010). Prof. Dr. Şerif Aktaş ile Türk dili ve edebiyatı programı üzerine söyleşi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (12).
- Bulut, M., & Orhan, S. (2012). Türkçe-edebiyat ders kitaplarının dil ve kültür aktarımındaki rolü ve önemi üzerine bir inceleme. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 297-311.

- Bülbül, M. (2016). Yazınsal metinlerde anlam ve çok boyutluluk. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (32), 45-50.
- Çarkıt, C. (2019). 2018 Türkçe dersi öğretim programı çerçevesinde hazırlanan 8. sınıf Türkçe ders kitabının değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(71), 1368-1376.
- Çarkıt, C. (2020). Ortaokul Türkçe derslerinde kültür aktarımına yönelik uygulamalar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(3), 1380-1389.
- Çeçen, M. A., Kurnaz, H., & Akaydın, Ş. (2014). Millî kültür teması metinlerinde tematik kelimeler üzerine bir inceleme. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 22-34.
- Çelikkpazu, E. E., & Aktaş, E. (2011). Meb 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 6(2), 413-424.
- Çiftçi, E. (2019). Türkçenin ikinci dil olarak öğretiminde kullanılan “Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe” kitabında kültür aktarımı. *XI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu*, 16-18.
- Çiftçi, M., Batur, Z., & Keklik, S. (2013). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültür. *Yabancılar Türkçe öğretimi el kitabı* (s. 365-379) içinde. (Ed. Durmuş, M. ve Okur, A.). Grafiker Yayınları.
- Demir, A., & Açık, F. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürlerarası yaklaşım ve seçilecek metinlerde bulunması gereken özellikler. *TÜBAR-XXX-/2011-Güz*, 51-72.
- Demirel, Ö. (2005). *Öğretme sanatı*. Pegem Akademi Yayınları.
- Demirel, Ö., & Kiroğlu, K. (2005). *Ders kitabı incelemesi*. Pegem Akademi Yayınları.
- Dikici, E. (2022). Kültür aktarımı açısından okulların işlevi üzerine bir derleme. *Social Sciences Studies Journal (Sssjournal)*, 8(93), 80-87.
- Dilidüzgün, İ. (2010). *Metindilbilim ve Türkçe öğretimi*. Morpa Kültür Yayınları.
- Doğan, B., & Gülüşen, A. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki (6-8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 75-102.
- Duman, N. (2014). Kültürel değişimin Türk televizyon reklamlarındaki kadın imajına etkisi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 60-69.
- Durmuş, O. D. (2006). Popüler kültürün kimlik oluşumuna etkileri: "Özgür Kız- Nil Karaibrahimgil" modeli. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 121-133.
- Eğimli, T. A. (2011). Kültürlerarası yeterliliğin kazanılmasında kültürel farklılık eğitimlerinin önemi. *Öneri Dergisi*, 9(35), 215-227.
- Ekici, M. (2004). Bir sempozyumun ardından: Somut olmayan kültürel mirasın müzelenmesi. *Millî Folklor*, 16(61), 5-13.
- Erden, M. (2011). *Eğitim bilimine giriş*. Arkadaş Yayınları.
- Ergin, M. (2000). *Türk dil bilgisi*. Bayrak Basım Yayın.
- Erkul, R. (2007). *Cümle ve metin bilgisi*. Anı Yayıncılık.
- Fırat, H., & Mocan, A. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki hikayelerde yer alan değerler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 183(183), 25-49.
- Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili*, 729(1), 50-57.
- Göğüş, B. (1993). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi ve sorunları*. Türk Eğitim Derneği.

- Güftâ, H., & Kan, M. O. (2011). İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabının dil ile ilgili kültür öğeleri açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 239-256.
- Güvenç, B. (2002). *Kültürün ABC'si*. Yapı Kredi Yayınları.
- Haviland, W. A., Prins, H. E., Walrath, D., & McBride, B. (2008). *Kültürel antropoloji* (İ. Deniz, E. Sarıoğlu Çev.). Kaknüs Yayıncılık.
- İşcan, A. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak filmlerden yararlanma. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 58, 437-452.
- İşcan, A., & Yassıtaş, T. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültür aktarımı: Yedi iklim Türkçe öğretim seti örneği (B1-B2 düzeyi). *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 3(1), 47-66.
- Kalenderoğlu, İ. (2016). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde b2 düzeyinde türk filmleriyle kültür aktarımı: Neşeli Günler örneği. *ULUTÜRKAD*, 2(2), 47-57.
- Kapağan, E. (2021). Kültür, tarih ve kimlik açısından dilin önemi. *Karabük Türkoloji Dergisi*, 4(4), 49-58.
- Kapanadze, D. Ü. (2018). 2018 Türkçe öğretim programındaki kazanımların üst düzey düşünme becerileri bağlamında incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(223), 83-112.
- Kaplan, K. (2015). Okul çağındaki çocuklar için yazılmış çeviri eserlerde kullanılan görsellerin değer aktarımındaki etkisi. *Eğitimde Gelecek Arayışları Düünden Bugüne Türkiye'de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* (s. 793-809). Bartın Atatürk Araştırma Merkezi.
- Kaplan, M. (2012). *Kültür ve dil*. Dergâh Yayınları.
- Kaşkaya, A., & Duran, T. (2017). İlkokul Türkçe ders kitaplarının değer aktarımı açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 417-441.
- Kavan, N., Özdaş, F., & Kaval, S. (2021). Türkçe ders kitaplarının soy bağı ilişkileri açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(4), 1360-1375.
- Kılıç, A., & Seven, S. (2003). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Pegem Akademi Yayınları.
- Korkmaz, Z., Akalın, M., Ercilasun, A. B., Gülensoy, T., Zulfikar, H., Parlatır, İ., & Birinci N. (1997). *Türk dili ve kompozisyon bilgileri*. Yükseköğretim Kurulu.
- Köşker, G. (2015). Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımı: Fransız dili örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 409-421.
- Kundakcı, M., & Kapağan, E. (2015). Ortaöğretimde Türkçenin Anadil olarak öğretiminde sözlü ve yazılı metin oluşturma sorunu. *Journal of History Culture and Art Research*, 4(1), 1-18.
- Küçükahmet, L. (2011). Eğitim programlarında ders kitabının yeri, Küçükahmet, L. (Ed.). *Konu alanı ders kitabı inceleme* içinde (ss.2-16). Nobel Yayın Dağıtım.
- Küçükoğlu, A., Albayrak, F. & Serin, N. (2020). Değerler eğitimi bağlamında Türkçe dersi: program ve ders kitaplarının karşılaştırmalı incelenmesi. *Journal of Mother Tongue Education/Ana Dili Eğitim Dergisi*, 8(4), 1499-1518.
- Martinet, A. (1998). *İşlevsel genel dilbilim*, Çev. Berke Vardar. Multilingual.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6,7,8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Milli Eğitim.
- MEB. (2018). *Türkçe dersi öğretim programı*. Milli Eğitim Yayınevi.
- Melanlıoğlu, D. (2010). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretim programları. *Eğitim ve*

Bilim, 33(150), 64-73.

- Memiş, M. R. (2016). Yabancı dil öğretiminde eğitim ortamı ve kültür aktarımı. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(9), 605-616.
- Mert, O., Albayrak, F., & Serin, N. (2013). Çeviri Çocuk Kitaplarının kültür aktarımı açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 58-73.
- Nacar, L. (2004). Yabancı dil öğretiminde kültürel becerinin oluşturulmasının önemi ve budunbilimsel boyut. *Hayef Journal of Education*, 1(1), 173-180.
- Nevada State Dept. of Education. (1999). *Nevada foreing language standarts*. Nevada State Dept. of Education.
- Oğuz, M. Ö. (2013). Terim olarak somut olmayan kültürel miras. *Milli Folklor*, 100, 5-13.
- Okur, A. (2013). Millî kültür ve folklorun Türkçe ders kitapları aracılığıyla aktarımı. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 877-904.
- Okur, A., & Keskin, F. (2013). Yabancılar Türkçe öğretiminde kültürel öğelerin aktarımı: İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim seti örneği. *International Journal of Social Science*, 6(2), 1619-1640.
- Ökten, C. E., & Kavanoz, S. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimini hedefleyen ders kitaplarında kültür aktarımı. *Electronic Turkish Studies*, 9(3), 845-862.
- Özbay, M. (2002). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretimi. *Türk Dili*, 602, 112-120.
- Pilav, S., Demir, H. A., & Demir, H. (2015). İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinin değer iletimi açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(206), 16-29.
- Polat, T. (1994). *Kültürlerarası bildirişim-evet, ama nasıl?* 4. Germanistik Sempozyumunda sunuldu, Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, İzmir.
- Şakiroğlu, Y. (2020). 6. sınıf Türkçe ders kitabının değer aktarımı bağlamında incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 145-161.
- Şirin, M. R. (2000). *99 soruda çocuk edebiyatı*. Çocuk Vakfı.
- Tanrıkulu, L., & Çelik, S. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde broşürlerin kültür aktarımında kullanımı. *Alman Dili ve Kültürü Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 62-73.
- Tapan, N. (1995). Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde yeni bir yöneliş: kültürlerarası bildirişim odaklı yaklaşım. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi XI*, 149- 167.
- TDK, (2023). *Türkçe sözlük*, TDK Yayınları.
- Tekşan, K. (2010). Kültür aktarımında yazılı anlatımın rolü. *TÜBAR*, (27), 595-619.
- telc – Language Tests ve MEB (2013). *Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi –Öğrenim, öğretim ve değerlendirme*. telc GmbH.
- Tezcan, M. (1996). *Eğitim sosyolojisi*. Feryal Yayınları.
- Tomalin, B., & Stempleski, S. (2013). *Cultural awareness-resource books for teachers*. Oxford University Press.
- Topkaya, R. (2016). Dilin aynasında kültür: Humboldt felsefesinde dil–kültür ilişkisi. *Viraverita E-Dergi*, (4), 59-71.
- TTKB. (2015, 10 14). Millî eğitim bakanlığı ders kitapları ve eğitim araçları yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair yönetmelik. Resmî Gazete Yönetmelik:

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_10/15022312_yonetmelikdegisikligi_derskitaplari_14102015.pdf

- TTKB. (2018, 07 13). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Millî Eğitim Bakanlığı ders kitapları ve eğitim araçları yönetmeliği: <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1605.pdf>
- Turan, Ş. (2014). *Türk kültür tarihi (Türk kültüründen Türkiye kültürüne ve evrenselliğe)*. Bilgi Yayınevi.
- Turhan, H. (2010). *8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin söz varlığı açısından incelenmesi*. (Yayın No. 274442) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Türkmen, N. (2013). Çizgi filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve Pepee. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(2), 139-158.
- Uçkun, B., & Onat, Z. (2008). Yabancı dil kitaplarında özgün metin ve özgün görev kullanımının önemi: Bir kitap incelemesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 149-164.
- Ülker, N. (2007). *Hitit Ders Kitapları' örneğinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı sürecine çözümleyici ve değerlendirci bir bakış* (Yayın No. 21493) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Varış, F. (1991). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Yalçın, A. (1996). Türkçe ders kitaplarının planlanması ve yazılması. *Türk Yurdu*, 16(107), 24-27.
- Yalçın, S. K., & Şengül, M. (2007). Dilin iletişim süreci içerisindeki rolü ve işlevleri. *Electronic Turkish Studies*, 2(2), 749-769.
- Yalınkılıç, K. (2014). *Türkçe ders kitabı çözümlemeleri*. Pegem Akademi Yayınları.
- Yavuzel, S. T. (2020). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürel aktarım açısından türkülerin önemi* (Yayın No. 640966) [Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yayla, Y. (2018). Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde kültür aktarımı üzerine öğrenci görüşü merkezli bir inceleme. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 9(17), 1-22.
- Yazoğlu, R. (2005). Dil-kültür ilişkisi. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 2(5), 123-143.
- Yıldızbaş, F., & Apaydın, Ş. (2002). Kültür ve çocuk oyunları ilişkisi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 96-104.
- Zeyrek, S. (2020). Dil-kültür ilişkisi doğrultusunda yabancı dil öğretimi. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 3(2), 165-186.
- Zıllıoğlu, M. (2014). *İletişim nedir?*. Cem Yayınevi.